

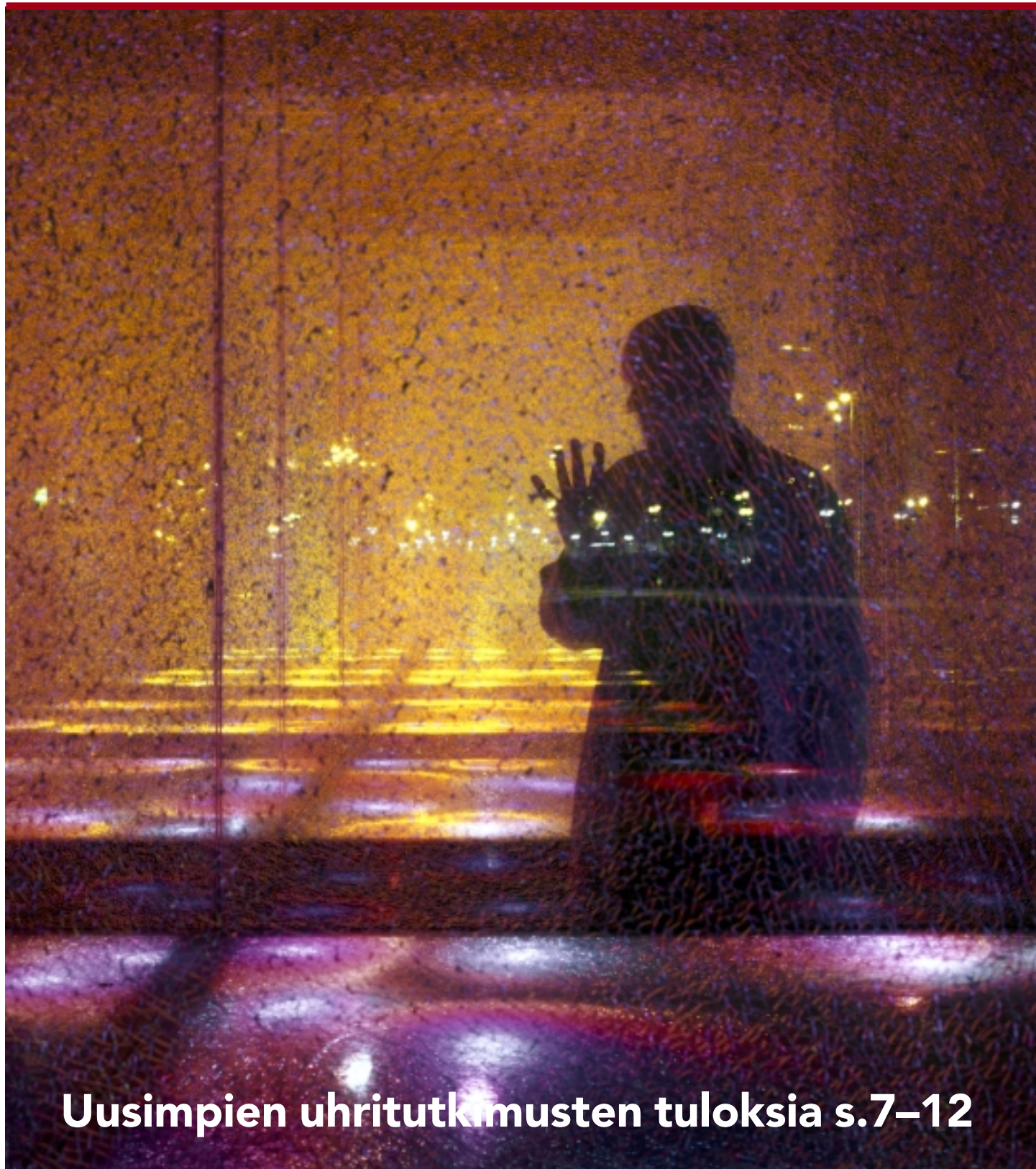
HAASTE

Haastateltavana Petra Kjällman **s.4**

Helsingin nuoret tekevät entistä vähemmän perinteisiä rikoksia **s.13**

Ringsted-hankkeelle Euroopan rikksentorjuntapalkinto 2006 **s.16**

ASIAANTUNTEVASTI RIKOKSENTORJUNNASTA JA KRIMINAALIPOLITIIKASTA

Uusimpien uhritutkimusten tuloksia s.7–12

4 KRIMINAALIPOLITIIKAN VAIKUTTAJIA

Rikosuhriyössä riittää haasteita

Riikka Kostiainen

Haasteltavana on Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja **Petra Kjällman**. Hän nostaa haasteeksi muuttuvan toimintaympäristön. Hän on huolissaan yhteiskunnan arvojen muutoksesta. Paljon rikoksen uhrin ja todistajan asemaa pystyttäisiin silti parantamaan käytäntöjen muutoksilla.

7 Väkivaltaa kokeneiden määrä laskenut 2003 jälkeen

Janne Kivivuori, Reino Sirén & Mikko Aaltonen

Noin yksi kymmenestä suomalaisesta on vuoden aikana kokenut väkivaltaa tai uhkailua. Noin kaksi prosenttia on saanut väkivallasta fyysisen vamman. Nämä tiedot käyvät ilmi vuoden 2006 kansallisesta uhritutkimuksesta.

9 Rikollisuus vaihtelee EU-maissa

Kauko Aromaa & Markku Heiskanen

Vuoden 2005 kansainvälisen rikosuhritutkimuksen (EU-ICS) tulokset julkistettiin vihdoin helmikuussa Brysselissä. Tutkimuksen yleistulos näyttää olevan, että kotitalouksiin ja niiden jäseniin kohdistuvat rikokset ovat vähentyneet.

13 Helsingin nuorilla perinteinen rikollisuus harvinaistunut

Venla Salmi

Nykyiset Helsingin yläasteikäiset nuoret tekevät vähemmän perinteisiä rikoksia kuin samanikäiset 15 vuotta sitten. Perinteisen rikollisuuden vähenemisen käänköpuolena voi kuitenkin olla uudenlaisten rikollisten ja kiellettyjen tekojen lisääntyminen. Uusina

tekemuotoina kartoitettiin mm. musiikki- ja elokuvatieostojen laitonta kopiointia ja jakelua sekä sähköisten kanavien kautta tapahtuvaa kiusaamista.

16 Harhojen purkaminen vähensi nuorten riskikäyttäytymistä

Hannakaisa Ryyänen

Innovatiivinen Tanskan hanke "Ringsted Forsøget" voitti Euroopan rikosentorjuntapalkinnon 2006. Kokeilussa annettiin kouluikäisille tietoa tupakoinnin yleisyydestä. Käsitykset muiden nuorten riskikäyttäytymisen yleisyydestä muuttuivat totuudenmukaisemmaksi ja riskikäyttäytyminen, ml. rikollisuus ja ilkivalta, vähentyi selvästi.

18 Rikosentorjunnan parhaita käytäntöjä Hämeenlinnassa

Riikka Kostiainen

EU-rikosentorjuntakonferenssissa marraskuussa Hämeenlinnassa oli teemana alkoholiin ja huumeisiin liittyvän väkivallan, rikosten ja häiriöiden ehkäisy.

19 Talousrikosten rangaistuskäytäntö

Hannu Niemi

Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa on selvitetty velallisten rikosten, veropetosten ja kirjanpitorikosten rangaistuskäytäntöä 1996–2004.

22 Restoratiivinen oikeus ja Suomi

Juhani Iivari

Suhteessa restoratiivisen oikeuden malleihin suomalainen rikossovittelu on lähinnä rikosoikeuden apujärjestelmä tai sitä täydentävä rinnakkaisjärjestelmä, jossa on vielä ongelmia.

24 Sovittelu laajenee Euroopassa

Riikka Kostiainen

Helsingissä pidettiin joulukuussa seminaari tuomioistuimenmenettelyn vaihtoehtoista ja rikosasioiden sovittelusta. Se oli osa Suomen EU-puheenjohtajuuskauden ohjelmaa.

25 Rikossovittelu Pohjoismaissa

Outi Mustajoki

Oslossa pidettiin restoratiivisen oikeuden seminaari, jossa tehtiin katsaus sovittelun tilaan eri Pohjoismaissa.

26 Yhteistyö sairaalan kanssa tukee rikosten esitutkintaa

Tanja Noponen

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa tarkasteltiin PAKE-lomakkeen avulla dokumentoituja pahoinpitelytapauksia ja seurattiin niiden etenemistä rikosprosessissa. Tapauksista yli neljännes oli pari- ja lähisuhdeväkivaltaa.

28 Uutta kontrollikulttuuria?

Timo Harrikari

Nuorten kotiintuloaikojen julkista sääntelyä selvitettiin Etelä-Suomen läänin alueen kunnissa. Kotiintuloaikojen sääntely osoittautui vähäiseksi.

30 Syyttäjä kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteuttajana

Mikko Vuorenpää

Yhtenä lähtökohtana syyttäjän tehtävän hoidossa voidaan pitää sitä, että päämääränä pitäisi olla kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteutuminen.

32 Vankeuden vaihtoehtoja vai yhdyskuntaseuraamuksia?

Raino Lavikkala

Kirjoituksessa pohditaan, ovatko kaikki vankeuden vaihtoehdot yhdyskuntaseuraamuksia. Niiden alisteista asemaa suhteessa laitoserangaistukseen ei ole helppo muuttaa.

34 Nuorten näkemyksiä ehdollisen valvonnasta

Heini Ekblom & Sanna Lahtinen

Kirjoittajat selvittivät ehdollisesti rangaistujen nuorten ajatuksia valvontatyöstä: miten nuoret kokevat valvonnan ja minkä takia he siihen sitoutuvat. Lisäksi kysyttiin nuorten ajatuksia valvonnan vaikutuksesta rikolliseen käyttäytymiseen.

36 KRIMINOLOGIA

38 AJASSA

43 HISTORIAA

HAASTE

ASiantuntevasti
Rikoksentorjunnasta
ja kriminaalipolitiikasta

Julkaisijat

Oikeusministeriö
Rikoksentorjuntaneuvosto

Päätoimittaja

Kauko Aromaa

Toimittaja

Riikka Kostiainen

Yhteystiedot

Osoite: Mannerheimintie 4,
PL 25, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin (09) 1606 8289
Faksi: (09) 1606 7518
Sähköposti: haaste@om.fi
Internet: www.om.fi/haaste

Toimitusneuvosto

Kimmo Nuotio (pj.)
Helsingin yliopisto

Tapio Lappi-Seppälä (varapj.)
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Aarno Arvela
Helsinki

Stefan Gerkman
Sisäasiainministeriö

Timo Harrikari
Helsingin yliopisto

Heimo Kangaspunta
Rikosseuraamusvirasto

Olavi Kaukonen
Oikeusministeriö

Riitta Koivisto
Vantaan turvallisuusohjelma

Leena Metsäpelto
Valtakunnansyyttäjänvirasto

Göran Sannholm
Hangon kaupunki

Hannu Takala
Rikoksentorjuntaneuvosto

Joona Vuorenpää
Finanssialan Keskusliitto

Taitto

Riikka Kostiainen

Kansikuva

Matti Niemi / Gorilla

Tilaushinta

Vuosikerta 25 euroa
Irtonumero 6,50 euroa

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Faksi: (09) 1606 7518
Sähköposti: haaste@om.fi

Painopaikka

Kirjapaino Uusimaa, Porvoo

7. vuosikerta

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
ISSN 1458-0314 (Painettu)
ISSN 1458-2759 (Verkkolehti)

Lehden kirjoitukset ovat kirjoittajiensa kannanottoja.

P Ä Ä K I R J O I T U S

■ K A U K O A R O M A A

Tylsää tutkimusta

Rikollisuutta koskevien survey-tutkimusten yleistymisen seurauksena on meilläkin lyhyen ajan sisällä julkistettu useita periaatteessa tärkeitä uusintatutkimuksia: naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva tutkimus ja poliisin läänitasolla toteuttama rikosuhritutkimus 2006 lopulla sekä eurooppalainen vertaileva uhritutkimus (EU-ICS), kansallinen rikosuhritutkimus ja nuorten itse ilmoitettua rikollisuutta koskeva raportti 2007 puolella. Näiden yhteinen piirre on, että kaikki jäivät yhden päivän uutisiksi. Miksi?

Kun tällaiset tutkimukset aikoinaan aloitettiin, niiden tulokset koettiin aidosti kiinnostaviksi, koska ne olivat uusia ja osoittivat aiemman tiedon vajavaisuuden. Nyt toistojen aikakaudella tätä uutisuusarvoa ei enää ole.

Kun ensimmäiset nuorten itse ilmoitettua rikollisuutta koskevat tiedot julkaistiin, aiemmat käsitykset rikollisesta käyttäytymisestä muuttuivat. Rikosuhritutkimusten aloittaminen muutti vastaavasti käsityksiä uhriksi joutumisen yleisyydestä ja sisällöstä. Kun niitä on julkaistu pääpiirteissään samanlaisina yhä uudestaan, tulokset tuntuvat tylsiltä. Läänitason rikosuhritutkimuksista ei alun perinkään saatu paljon irti, koska niihin ei ollut panostettu riittävästi asiantuntemusta. Tämä tuo lisäväriä tulosten tylsyyttä koskevaan pohdintaan: asiat hämärtyvät, koska tulokset huonon toteutuksen takia ovat osaksi ristiriitaisia paremmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Kun ensimmäinen naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimus julkaistiin, tuloksilla oli suuri ja pitkävaikutteinen merkitys. Mutta kun tutkimus uusittiin, tulokset olivatkin jo tuttuja ja pienet muutokset kuitattiin lähinnä toteavilla kommentailla. Kun EU-ICS julkistettiin, kohu jäi vaatimattomaksi jopa Englannissa, missä oppositio sentään yritti ottaa asiasta kaiken irti.

Yhteistä näille esimerkeille on indikaattoriajattelu: oletetaan, että tunnusluvut ovat tärkeitä sinänsä. Ajattelu ei ole sinänsä oikea tai väärä. Se kuitenkin alihyödyntää survey-tutkimuksen mahdollisuuksia ja kalliita aineistoja. Tämä kertoo epäselvyyksistä tavoitteiden määrittelyssä. Osaksi rutiininomaiseen toistoraportointiin rajoittuminen toki johtuu myös siitä, että seurantaa varten on tehtävä joka kerta samat perustarkastelut, ja uudenlaisten näkökulmien kehittäminen saa odottaa. Kun uuden tutkimusotteen myötä maailmankuva on muuttunut tai tarkentunut, tarvitaan jotakin muuta ennen kuin toistotutkimus tulee kiinnostavaksi. Tutkimusten suunnittelussa ja raportoinnissa ei ole täysin oivallettu, että tietyn rikollisuusilmiön pelkkä yleisyysseuranta on tylsää.

Survey-tutkimusten yleisyysluvut ovat herkkiä aika pienillekin teknisille häiriöille. Niinpä ne myös helposti horjuvat milloin mihinkin suuntaan, jolloin voidaan saada ristiriitaisia trenditietoja. Lisäksi pelkät yleisyysluvut ovat tylsiä siksi, että ne eivät selitä ja tee ymmärrettäväksi kohdeilmiön sisältöä. Vähintäänkin olisi yleisyyslukujen lisäksi analysoitava rakenteita ja jakaumia. Silloin yksinkertaista keskiarvoakin kyetään problematisoimaan. Tätä ajatusta tukee se, että survey-tutkimuksessa jakaumat ja rakenteet eivät ole yhtä herkkiä pienille tutkimusteknisille eroavuuksille kuin yleisyysluvut.

Rikollisuutta koskevat kunnolliset survey-tutkimukset tarjoavat monia mahdollisuuksia. Esitän vain yhden esimerkin. Moninkertainen uhriksi joutuminen on ilmiö, jonka hyvätuntemus on torjunnan kannalta tärkeää. Tästä saadaan seurantatietoa tutkimalla jakaumia. Jo tällaiset seikat toisivat tuloksiin uutta mielenkiintoa auttaessaan ymmärtämään, mitä jokin yleisyysluku tarkoittaa ja miten se on syntynyt.

Aineistoja tulisi hyödyntää syvällisemmin. Tämä ei nykyisillä resursseilla ole mahdollista. Jotta hyödylliselle, tulkintaa ja hyväksikäyttöä syventävälle tutkimukselle voidaan tehdä tilaa, vastuu rutiininomaisista toistotutkimuksista olisi järkevää siirtää tilastoviranomaisille. Sillä tilastonomaisesta tiedostahan tässä on kysymys.

Rikosuhrityössä riittää haasteita

Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja **Petra Kjällman** nostaa tämän hetken suurimmaksi haasteeksi muuttuvan toimintaympäristön. Eniten hän on huolissaan yhteiskunnan arvojen muutoksesta, mikä heijastuu monin tavoin kolmannen sektorin työhön. Paljon rikoksen uhrin ja todistajan asemaa pystyttäisiin silti parantamaan pienillä käytäntöjen muutoksilla.

Rikosuhripäivystys perustettiin Suomeen vuonna 1994. Se on seitsemän järjestön yhteistyöhanke, jota koordinoi Suomen Punainen Risti. Tavoitteena on lievittää rikoksesta uhrille aiheutuvia seurauksia sekä parantaa rikoksen uhrin asemaa vaikuttamalla yleisiin asenteisiin, käytäntöihin, päätöksentekoon ja lainsäädäntöön.

Toiminnanjohtaja Petra Kjällman kertoo, että yksi konkreettinen muutos rikosuhrityön toimintaympäristössä on uusien palveluntuottajien tulo kentälle. Palveluvalikon ajantasaisuutta seurataan koko ajan, koska päällekkäistä työtä ei ole tarkoitus tehdä. Esimerkiksi oikeusministeriön oikeusapuohjauksen kohdalla todettiin

kuitenkin, etteivät rikoksen uhrin tai todistajat ilmeisesti kovin paljon sitä käytä, eikä se ole laskenut Rikosuhripäivystyksen puhelinpalvelujen käyttöä. Molemmille palveluille näyttää olevan sosiaalinen tilaus.

– Sovittelun valtakunnallistamisessa huolemme puolestaan on se, että sovittelun ja restoratiivisen oikeuden lähtökohta on ollut uhrin hyvittäminen, mutta tällä hetkellä se tuntuu olevan rahan säästäminen. Sovitteluun liittyy myös muita kysymyksiä, joiden vuoksi on tärkeää pitää rikosuhrityö koko ajan sitä lähellä. Sovitteluun ohjattua rikoksen uhrilla pitäisi olla ainakin tieto tukipalveluistamme. Sovittelu lähtee tasa-arvoisuudesta ja neutraliteetista, kun taas rikosuh-

rityö katsoo asiaa uhrin oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Ei myöskään saa tulla sellaista harhaa, että uhri on ”kuivilla” sen jälkeen, kun asia on soviteltu ja vahingonkorvaukset sovittu. Rikoksen kohteeksi joutunut voi tarvita vielä kauan tukea, ennen kuin elämänhallinta ja työkyky ovat täysin palautuneet.

Kjällmanilla ei silti ole erityisesti mainita huonoja kokemuksia yhteistyöstä uuden lain tultua voimaan. Kun tapahtuneet vahingot ja virheet otetaan rakentavasti huomioon ja pyritään jatkossa välttämään, ei niitä hänestä pidä laskeakaan. Rikosuhrityön näkökulmasta iso haaste sen sijaan on resurssien riittävyys yhteistyöhön, koska sovittelun volyymi on tällä hetkellä paljon suurempi.

Uusista rikosprosessin käytännöistä sähköinen rikosilmoitus ja kirjallinen menettely mietityttävät Rikosuhripäivystystä.

– Sähköinen rikosilmoitus on tarkoitettu lievempiin rikoksiin, mutta neuvojen, tuen ja avun tarve ei välttämättä riipu rikoksen laadusta vaan esimerkiksi rikoksen uhrin henkilökohtaisesta tilanteesta. Täytyisi päästä sellaiseen käytäntöön, että vastauksen yhteydessä lähetettäisiin sähköisen ilmoituksen tekijälle tieto palvelustamme. Pahimassa tapauksessa ilmoitus tehdään sähköisesti ja juttu menee kirjalliseen menettelyyn, jolloin missään vaiheessa kukaan ei kerro rikoksen uhrille tarkoitetuista tukipalveluista. Kirjallinen menettely ja sähköinen ilmoitus toki mah-

Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja Petra Kjällman arvioi, että yhteiskunnan arvojen koveneminen heijastuu myös siten, että ihmiset ovat niin kovilla työelämässä, ettei heillä tahdo riittää energiaa vaatimaan, pitkäjänteiseen vapaaehtoistyöhön.

dollistavat sen, että vakavan rikoksen uhrin voivat saada enemmän viranomaisten huomiota, mutta asiassa on huonotkin puolensa, hän muistuttaa.

YHTEISKUNNAN KOVENEVA ARVOMAAILMA

Petra Kjällman pitää yllättävänä yhteiskunnan asenneilmapiiriin kovenemistä. Se näkyy muussakin kuin rikosuhrikeskustelussa, esimerkiksi vanhusten palveluissa. Kolmannen sektorin työtä arvomaailman muutos vaikeuttaa selvästi ja on pakottanut uudenlaiseen ajatteluun.

– Suomella menee nyt taloudellisesti hyvin, joten haavoittuvimpien ryhmien kanssa tehtävään työhön luulisi liikenevän helpommin varoja, mutta onkin käynyt toisin

päin. Aloitimme toiminnan tiukan laman aikana, ja silloin kolmannen sektorin palveluja otettiin erittäin mielellään vastaan. Tällä hetkellä yksittäisestä ihmisestä huolen pitäminen sitä vastoin ei ole arvo sinänsä. Arvomaailma on muuttunut niin, että kaikki mitataan euroissa. Esimerkiksi ministeriöille on asetettu suuret säästövaatimukset, ja sama trendi on siirtynyt ketjureaktiona kolmannen sektorin toimintaan. Toisaalta on hyvä asia, että asetetaan tulostavoitteet ja arvioidaan toiminnan tehokkuutta. Mutta kolmannella sektorilla mittaaminen ei ole helppoa, koska vain osa väestöstä on palkattua, osa on vapaaehtoista ja asioita tehdään paljon yhteistyönä.

Asenteiden muutoksiin liit-

tyvät myös neljän vuoden välein vaihtuvat hallitusohjelmat. Hänen mielestään välillä mennään kovin lyhyessä syklissä. Pitkän tähtäimen tavoitteet eivät välttämättä näy enää seuraavassa ohjelmassa. Tähän liittyy myös se, että rikosuhrityön kaltaista toimintaa rahoitetaan aina vuosi kerrallaan. Periaatteessa jatkuva Raha-automaattiyhdistyksen rahoituskin anotaan joka vuosi erikseen, joten pitkän tähtäimen suunnitelmien tekeminen on vaikeaa.

Arvojen koveneminen heijastuu myös siten, että ihmiset ovat niin kovilla työelämässä, ettei heillä tahdo riittää energiaa vaatimaan, pitkäjänteiseen vapaaehtoistyöhön. Kjällman uskoo, että jos vapaaehtoistyötä ja kolmatta sektoria arvostettaisiin

ja se olisi esillä julkisessa keskustelussa, ihminen harjoittaisi herkemmin vapaaehtoistyötä harrastukseksi. Rikosuhripäivystyksen vapaaehtoisten määrä on vaihdellut aaltomaisesti toiminnan aikana.

– Esimerkiksi viime talvena yksi tai kaksi peruskurssia piti peruuttaa sen takia, ettei vapaaehtoisia saatu riittävästi, ja joinain vuosina taas kurssit ovat pullistelleet. Tosin viimetalviseen tilanteeseen vaikutti eniten sovittelun valtakunnallistaminen. Vuoden sisällä siihen rekrytoitiin paljon sellaisia vapaaehtoisia, jotka voisivat olla kiinnostuneita myös meidän työstämme. Tilanne varmaan kuitenkin tasoittuu pian.

KANSAINVÄLISTYMINEN

Suurista toimintaympäristön muutoksista Petra Kjällman ottaa seuraavaksi esille kansainvälistymisen ja rajojen avautumisen, jolla on vaikutuksia myös rikosuhrityöhön.

– Suomeen ovat rantautuneet uusina rikoksina ihmiskauppa ja sen kaltaiset rikokset. Kolmannen sektorin toimija joutuu miettimään tarkkaan oman tonttinsa sellaisessa rikollisuudessa työturvallisuusrisin vuoksi. Esimerkiksi todistajan tuki on uusi alue, jolle mielellämme antaisimme panostamme, mutta todistajan suojeleminen on taas aivan eri asia ja kuuluu nimenomaan viranomaisille. Yhteistyön viranomaisten kanssa pitäisi kuitenkin olla saumatonta, koska todistajan suojeleminen voi tulla ihmisiä, jotka voisivat hyötyä meidän todistajan tuestamme.

Siksi suhtautumista ihmiskaupan uhreihin Kjällmanin mukaan ei vielä ole Rikosuhripäivystyksessä päätetty. Tällaisia tapauksia saattaa

Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja Petra Kjällman näkee edelleen haasteita myös viranomaisten ja kolmannen sektorin yhteistyössä, vaikka siinä on menty hyvin eteenpäin.

→ kuitenkin tulla haaviin jonkin toisen asian yhteydessä. Työntekijöillä pitäisi olla siis sen verran osaamista, että osaa tunnistaa merkit ja ohjata uhrin eteenpäin.

Ylipäättään ulkomaalais-taustaisia rikoksen uhreja on yhä enemmän ja he kokevat esimerkiksi syrjintää, rasismia ja kiskonnan tapaista työsyryntää. Tämän ryhmän palvelemiseen Rikosuhripäivystykseltä täytyy löytyä erityisosaamista, aivan kuten vanhusien, nuorten ja seksuaalisten vähemmistöjenkin auttamiseen. Pian on käynnistymässä ULRİK-hanke, jonka tavoitteena on, että kaikissa toimipisteissä löytyy osaamista myös ulkomaalais-taustaisten uhrien auttamiseksi ja että ulkomaalais-taustaiset löytävät Rikosuhripäivystyksen palvelut. Nykyään palveluja voidaan käytännössä tarjota vain suomen kielellä.

YHTEISTYÖ VIRANOMAISTEN KANSSA

Kjällman näkee edelleen haasteita myös viranomaisien ja kolmannen sektorin yhteistyössä, vaikka siinä on menty hyvin eteenpäin.

– Vieläkin saa kuulla epäilyjä, voiko Rikosuhripäivystykseen ohjata, kun se on vapaaehtoistoimintaa. Ymmärän tämän hyvin, ja vaativalle vapaaehtoistyölle pitäisikin saada standardit. Itse määrittelimme oman työmme erittäin vaativaksi vapaaehtoistyöksi, jonka täytyy aina olla ammatillisesti ohjattua ja

vapaaehtoisten olla hyvin koulutettuja ja työnohjattuja. Epäily ja kritiikki kohdistuvat paljon helpommin vapaaehtoisuuteen perustuvaan järjestötoimintaan kuin viranomaisiin – tosin tietenkin vapaaehtoisen vastuukuvio on toisenlainen.

Erityisesti hän haluaa kiinnittää huomiota todistajan aseman parantamiseen pienten toiminnan muutosten avulla. Erilaisilla käytännöillä voitaisiin saada todistaja kokemaan itsensä ja tehtävänsä arvokkaaksi. Käräjäoikeudessa pitäisi esimerkiksi aikatauluttaa jutut niin, ettei todistajan tarvitse istuskella siellä tarpeettoman kauan – ja jos tällaista tapahtuu, välillä pitäisi käydä kertomassa viivästymisestä ja varmistaa, ettei hän joudu istumaan odotustilassa kasvokkain vastaajan kanssa. Erillinen odotustila käräjäoikeudessa vastaajille ja asianomistajille ja todistajille onkin asia, johon hän toivoo vihdoinkin ratkaisua. Usein puolustaudutaan, että oikeustalot ovat vanhoja rakennuksia ja se ei ole arkkitehtonisesti mahdollista, mutta hän uskoo haluttaessa luovia ratkaisuja löytyvän.

– Lisäksi todistajan aseman näkökulmasta käräjäoikeuksien esimiehet voisivat antaa haastemiehille ohjeen, että kutsun yhteyteen liitettäisiin esite Rikosuhripäivystyksen todistajan tuesta. Poliiseilla on jo suositus yhteistyöstä meidän kanssamme. Edelleen silti siinäkin pitäisi

painottaa sitä, että poliisi antaa kuulustelussa aktiivisesti asianomistajille tietoa meistä, eikä sitä jätetä pelkästään siihen, että esitteet ovat pöydällä.

Mieleen Kjällmanille tulee myös turvallisuussuunnitelmien tekeminen paikallisella tasolla. Aika harvassa kaupungissa kolmannen sektorin edustajia on pyydetty niiden tekemiseen mukaan. Sellaisissa kaupungeissa, joissa on Rikosuhripäivystyksen toimipiste, olisi luonnollista, että sen edustaja olisi jossain vaiheessa asiantuntijana kuultavana keinoista asukkaiden turvallisuuden lisäämiseksi.

– Muutos on kiinni todella paljon asenteista ja käytännöistä – joskin rahallakin on merkitystä. Mutta on eteenpäin menty ja luotan siihen, että viranomaiset tekevät koko ajan jotain uhriasian eteen. Ehkä vain pientä kärsimättömyyttä tulee ruohonjuuritasolla, koska kestää kauan ennen kuin uudet toimintamallit omaksutaan. Tietenkin kansainvälisesti katsoten rikoksen uhrin asema on Suomessa aika hyvä: lainsäädäntö on kunnossa ja kohtelu korrektilä. Mutta hyvä vertailutulos ei anna lupaa jättää korjaamatta asioita, joissa siihen on tarve.

SÄHKÖINEN TULEVAISUUS

Rikosuhripäivystyksen perusuunta on jatkaa edelleen sellaisena palveluna, jonka kohteena on yleensä rikok-

sen uhri, eli minkä tahansa rikoksen kohteeksi joutunut, uhrin läheiset sekä rikosasian todistajat, toiminnanjohtaja Petra Kjällman linjaa.

Kehitystyö kohdistuu tällä hetkellä erityisesti sähköisen viestinnän mahdollisuuksien valjastamiseen palvelutuotantoon. Uutta on sähköinen rikosuhripalvelu rikunet (www.rikunet.fi), joka julkaistiin helmikuussa kansainvälisellä rikosuhriviikolla. Se on verkossa toimiva kysymys-vastauspalvelu, jossa voi esiintyä nimettömänä ja joka ei ole sidottu aikaan eikä paikkaan. Rikunetillä Rikosuhripäivystys yrittää olla laajemmin käytettävissä kuin sen tavoitettavuus on tällä hetkellä.

– Yleensä tavoitteemme on vahvistaa entisestään palvelumme laatua niin, että koko organisaatiossamme on sama hyvä taso. Lisäksi erittäin suuri haaste on tunnettavuutemme lisääminen. Markkinointiin ei resursseja riitä, joten viranomaisien kanssa on tehtävä entistä parempaa yhteistyötä, hän kertoo.

– Motivaatio työhön tulee siitä, kun näkee asiakkaiden kautta niin selkeästi sosiaalisen tilauksen tämän tyyppiselle palvelulle. Työmme on haastavaa, mielenkiintoista ja motivoivaa, ja meillä on vielä tähän työhön kipinä. ■

Kansallinen uhritutkimus:

Väkivaltaa kokeneiden määrä laskenut vuoden 2003 jälkeen

Noin yksi kymmenestä suomalaisesta on vuoden aikana kokenut väkivaltaa tai uhkailua. Noin kaksi prosenttia on saanut väkivallasta fyysisen vamman. Nämä tiedot käyvät ilmi vuoden 2006 kansallisesta uhritutkimuksesta. Vastaava tutkimus on toistettu kuudesti vuoden 1980 jälkeen ja muodostaa tärkeimmän kokonaisrikollisuutta koskevan tietolähteen.

Suomalaisten kokema fyysiseen vammaan joutanut väkivalta lisääntyi vuosien 1997 ja 2003 välillä, mutta on sen jälkeen uudelleen vähentynyt. Myös uhkailujen kokeminen, joka lisääntyi 1990-luvulla saavuttaen huippunsa 2003, on vähentynyt tuoreimman kansallisen uhritutkimuksen mukaan. Kaiken kaikkiaan vuoden 2006 uhritutkimus viittaa siihen, että 1990-luvulla ilmennyt väkivallan loiva noususuunta on päättynyt ja osin jopa taittunut loivaan laskuun.

1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa väkivallan lisääntyminen heijasti eniten juuri uhkailujen ja työpaikkaväkivallan nousua. Näiden ilmiöiden kasvun päättymisen selittää keskeisesti sitä, että väkivallan kasvu on päättynyt. Ainakaan toistaiseksi ei kuitenkaan voida puhua kovin

voimakkaasta laskuvaiheesta. Lisäksi on huomattava, että vuosien 2003 ja 2006 mittausaika väli on koko tutkimusajan lyhin.

Koetun väkivallan kirjo – se kuinka monenlaista väkivaltaa koki vuoden aikana – laajeni vuoteen 2003 asti. Vuonna 2006 kielteinen kehitys näyttää tältäkin osin kääntyneen loivasti myönteiseen suuntaan.

Väkivaltatapahtumat kasaantuvat voimakkaasti pienelle vähemmistölle, joka kokee toistuvasti väkivaltaa. Se yksi prosentti väestöstä, joka koki vähintään kymmenesti väkivaltaa vuoden aikana, on painottunut nuoriin ja naimattomiin henkilöihin. Ryhmä ei ollut eriytynyt sukupuolen mukaan, siihen sisältyi melkein yhtä paljon naisia kuin miehiä. Toistuvat uhrikokemukset saattavatkin osin heijastaa nuorilla ikäryhmille

ominaisia vapaa-ajan rutiini-toimintoja.

Väkivaltatapahtumien kasaantuneisuus vähemmistölle on viimeisen neljännesvuosisadan aikana hieman vähentynyt. Tämä liittyy uhkailujen ja työpaikkaväkivallan kasvuun 1990-luvulta alkaen. Kun monia uhkaillaan ja myös työssä käyvä väestö on saanut osansa väkivallan uhkasta ja väkivallasta, väkivalta on jakaantunut jossain määrin aikaisempaa ”tasaisemmin” koko väestöön.

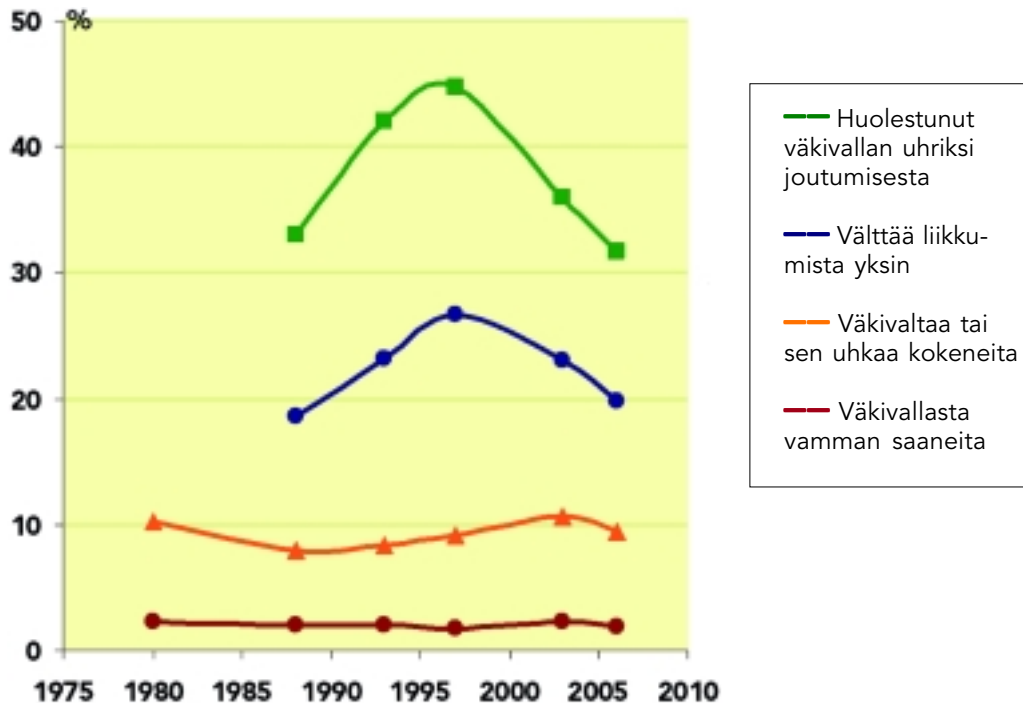
LÄHES KAIKISSA VÄKIVALTATYYPEISSÄ LASKUA

Kansallisissa uhritutkimuksissa on perinteisesti tarkasteltu erikseen viiden eri väkivaltatyyppien kehitystä. Ne ovat perheväkivalta, lähisuhdeväkivalta, työpaikkaväkivalta, ravintola- ja huvipaikkaväkivalta sekä katuväkivalta.

Perheväkivalta on tutkimusten mukaan hieman laskenut pitkällä, neljännesvuosisadan kattavalla tarkastelujaksolla. Vuosien 1997 ja 2006 välinen kehitys on kuitenkin melko vakaata. Tulokset ovat pitkälti linjassa hiljattain ilmestyneen naisuhritutkimuksen kanssa. Toisaalta on huomioitava, että kansallisessa uhritutkimuksessa perheväkivalta sisältää jonkin verran myös muiden perheenjäsenten kuin nykyisten tai entisten kumppanien harjoittamaa väkivaltaa.

Katuväkivalta on niin ikään vähentynyt, ja jopa melko voimakkaastikin, vuosien 1980 ja 2006 välillä. Jakson alussa peräti 4,2 prosenttia miehistä koki fyysistä katuväkivaltaa, kun vastaava osuus oli 2006 laskenut 1,4 prosenttiin. Tämä kehitys heijastanee sosiaalisen kontrollin tehostumista maassamme. Julkisten tilojen val-

Kuvio 1. Väkivallan pelon ja väkivaltauhrikokemusten yleisyys, % 15–74-vuotiaista. Käyrien pisteet vastaavat mittausvuosia 1980, 1988, 1993, 1997, 2003 ja 2006.

Kuvion lukusarjat perustuvat väkivallan pelon osalta kysymyksiin "Miten huolissanne Te olette väkivallan kohteeksi joutumisesta iltaisin kodin ulkopuolella?" sekä "Onko kotinne lähistöllä, noin kilometrin säteellä jokin alue, jolla ette halua liikkua yksin jalkaisin myöhään illalla tai yöllä?".

→ vonta on tehostunut vartiointin ja kameravalvonnan lisääntymisen myötä, samoin poliisi on tehostanut julkisen tilan valvontaa.

Voimakkaimmin lisääntynyt väkivallan muoto on työpaikkaväkivalta. Etenkin naisiin kohdistuva työpaikkaväkivalta lisääntyi melko voimakkaasti vuoteen 2003 asti niin uhkailujen kuin fyysisenkin väkivallan muodossa. Vuosi 2006 viittaa kuitenkin kasvuvaiheen päättymiseen. Vielä ei kuitenkaan olla lähelläkään tasoa, joka vallitsi ennen nousuvaihetta.

HUOLESTUNEISUUS EDELLEEN VÄHENTYNYT

Kansallisissa uhritutkimuksissa on mitattu väkivallasta huolestumista vuodesta 1988 lähtien. Huoli väkivallasta lisääntyi voimakkaasti vuoteen

1997, minkä jälkeen huoli on yhtä voimakkaasti vähentynyt. Huolen kehitystä 1988–2006 kuvaavaa käyrää voikin luonnehtia ylösalaisin käännettyksi U- tai jopa V-kirjaimeksi. Väkivallasta huolestuneiden osuus laski myös tuoreimmassa tutkimuksessa 2006.

Oheisessa kuviossa on vertailtu väkivallan kohteeksi joutumisen kehitystä ja väkivallasta huolehtimisen kehitystä. Päähavainto on se, että nämä kaksi ilmiötä – siis todellisen väkivallan määrä ja toisaalta väkivallan yleinen pelko – näyttää kehittyneen eri tavalla. Pelko ensin nousi ja sitten laski, mutta väkivaltaa kokeneiden osuus on pysynyt verraten vakaana. Väkivallan pelon määrä ei näytä yksinkertaisella tavalla peilaavan tai heijastavan väkivallan määrän kehitystä. Kun tarkas-

tellaan väkivallan pelon kehitystä, sitä ei voida selittää pelkästään väkivaltatapahtumien yleisyydellä väestössä. Mistä sitten on kysymys?

Väkivallan pelon nousu 1988–1997 ilmentäne useita yhteiskunnallisia tekijöitä. Suuri taloudellinen lama ja korkea työttömyys aiheuttivat yleistä turvattomuutta, joka saattoi ilmetä väkivallan pelkona. Kansallisten uhriaineistojen pohjalta tehdyn tutkimuksen perusteella tiedetään, että työttömyys lisää itsenäisesti rikospelkoa, siis riippumatta itsestä ja tuttuihin kohdistuneista rikoksista. Myös Itä-Euroopan mullistukset saattoivat vaikuttaa väkivaltapelkoihin. Samoihin aikoihin maahanmuutto lisääntyi ja maamme integroitui läntiseen Eurooppaan. Nämäkin muutokset saattoivat osaltaan

lisätä väkivaltapelkoja, vaikka todellisen väkivallan määrä kehittyi tasaisemmin.

Neljäntenä tekijänä voidaan mainita rikosuutisoinnin voimakas kasvuvaihe vuoden 1988 jälkeen. Se ilmeni sekä lehdistössä että televisiouutisissa. Yleinen pelkokehitys viittaa tosin vahvasti siihen, että rikosuutisoinnin kasvu ei yksin pysty rakentamaan tai lietsomaan pelkoja, ainakaan kun väestöä tarkastellaan kokonaisuutena. 1990-luvulla pelkojen nousussa oli todennäköisesti kyse usean samaan suuntaan vaikuttavan tekijän yhteisvaikutuksesta. Ihmisten taloudellinen perusturvallisuus horjui samaan aikaan kun mediat lisäsivät voimakkaasti rikosuutisoitinta ja maamme avautui kansainvälisesti.

Perhe- ja työpaikkaväkivallan pelko seuraa selkeämmin itse ilmiön kehitystä kuin yleinen huoli väkivallasta. Tämä kertoo jotakin olennaisista siitä, miten väkivaltapelkoja koskevat kysymykset toimivat kyselyissä. Jos kysymys koskee yleistä huolta väkivallasta, vastaukset heijastavat ensisijaisesti yleistä turvattomuuden tunnetta, ei niinkään objektiivisen väkivaltariskin tasoa tai kehitystä. Jos kysymys sen sijaan kohdistuu tietyn väkivaltatyyppin pelkäämiseen, vastauskin nojautuu todennäköisesti vastaajan omiin tai läheisten kokemuksiin ja ankkuroituu siten voimakkaammin itse ilmiöön. ■

Kirjoitus perustuu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoon Reino Sirén & Janne Kivivuori & Juha Kääriäinen & Mikko Aaltonen: Suomalaisten kokemaa väkivalta 1980–2006. Työttömyyden ja rikospelon yhteys havaittiin Mirka Smolej'n ja Kivivuoren artikkelissa *The Relation Between Crime News and Fear of Violence*.

Tulosten mukaan esimerkiksi pahoinpitelyt ja uhkailut vähenivät Suomessa lähes puolella 2000–2005. Tämä ei kuitenkaan vastaa muista lähteistä saatua kuvaa väkivallan kehityksestä.

■ KAUKO AROMAA & MARKKU HEISKANEN

Rikollisuus vaihtelee EU-maissa

Vuoden 2005 kansainvälisen rikosuhritutkimuksen (EU-ICS) tulokset julkistettiin vihdoin helmikuussa Brysselissä. Tutkimuksen yleistulos näyttää olevan, että kotitalouksiin ja niiden jäseniin kohdistuvat rikokset ovat vähentyneet.

Kansainvälinen rikosuhritutkimus tehtiin EU:n rahoituksella 15 vanhassa jäsenmaassa. Lisäksi tutkimukseen osallistuivat Viro, Puola ja Unkari sekä EU:n ulkopuolelta Norja ja Islanti (niiden tulokset eivät sisälly EU-ICS-raporttiin). Tutkimuksen aineiston keräsi Brysselistä käsin Gallup International. Toteutus oli ehkä liiankin kansainvälinen, sillä esimerkiksi Suomen haastat-

telulomake oli paikoin kömpelöä kieltä. Monen kysymyksen sanamuotoa oli muutettu aikaisemmasta, mikä heikentää vertailtavuutta aikaisempiin tuloksiin.

RIKOKSEN KOHTEEKSI JOUTUMINEN YLEISYYS

Kuvion 1 (s.10) kaksiosainen pylväistö kuvaa koko pituudessaan haastatteluhetkeä edeltävinä viitena vuotena tapahtuneita rikoksia. Punainen

pylvään osa kuvaa rikoksen kohteeksi joutumisen yleisyyttä edellisen kalenterivuoden aikana. Tutkimusmaiden kansalaisista oli keskimäärin 46 prosenttia joutunut vähintään yhden kysytyn rikoksen kohteeksi viiden vuoden aikana. Mittariin kuuluvat kymmenen rikosta olivat: autovarkaus, varkaus autosta, moottoripyörävarkaus, polkupyörävarkaus, asuntomurto, asuntomurron yritys, ryöstö, henki-

lökohtaisen omaisuuden varkaus, naisiin kohdistunut seksuaalinen ahdistelu ja seksuaalinen väkivalta sekä pahoinpitely ja uhkailu.

Eniten uhriksi joutuneita oli viiden vuoden aikavälillä mitattuna Virossa ja Hollannissa. Keskiarvon yläpuolelle sijoituivat lisäksi Pohjoismaat Suomea lukuun ottamatta, Belgia, Luxemburg ja Iso-Britannia. Kuvion ääripäitä (Hollanti ja Portugali) lukuun ottamatta

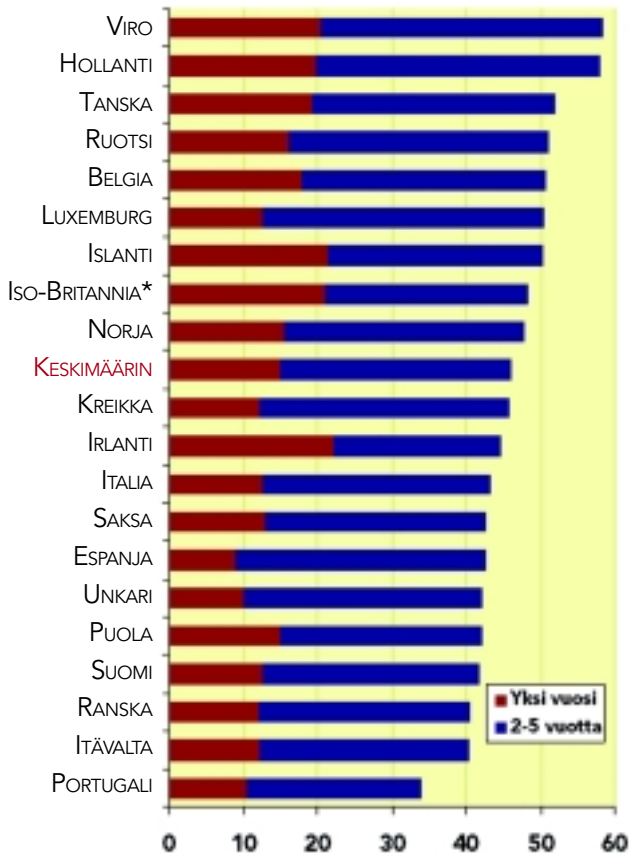
→ EU-15-maiden väliset erot eivät vaikuta kovin suurilta.

Yhden vuoden ajanjaksolla rikosten kohteeksi oli joutunut 15 prosenttia kansalaisista. Keskiarvo on tässä laskettu maiden keskiarvona, mikä ei ota huomioon eri maiden koeroja. Kiinnostavaa tuloksissa on se, että kärkimaiden järjestys muuttuu. Ykkösenä oli Irlanti (22 %) ja seuraavina tulivat Iso-Britannia ja Islanti (21 %), Hollanti ja Viro (20 %) sekä Tanska (19 %). Vähiten rikoksia olivat kokeneet espanjalaiset (9 %). Ero suurimman ja pienimmän uhriprosentin välillä on lähes 2,5-kertainen.

Tulosten erilaisuus eri aikaväleillä herättää kysymyksen siitä, onko rikollisuustilanne eri maissa erilainen verratta-

essa viiden vuoden ajanjaksoa yhden vuoden takaiseen tilanteeseen? Espanjalaisten vastauksissa viiden vuoden rikosprevalenssi oli 4,7-kertainen verrattuna yhden vuoden periodiin, kun taas Irlannissa se oli vain kaksinkertainen. Jos rikollisuustilanne on verrattain vakaa, muistivirhettä ei esiinny ja rikoksen kohteeksi joutuminen on verrattain satunnaista, viiden vuoden ajanjaksolla olettaisi tapahtuvan suunnilleen saman verran uhriksi joutumisia suhteessa yhden vuoden uhrikokemuksiin kuten Espanjan tuloksissa. Käytännössä, ja myös tässäkin aineistossa, hieman yli kolminkertainen määrä väestöstä joutuu rikoksen kohteeksi viiden vuoden aikana verrattuna vuoden aikana uhriksi joutuneisiin.

Kuvio 1. Yhden vuoden ja viiden vuoden aikana rikoksen kohteeksi joutuneet erässä Euroopan maissa (%)

*Iso-Britanniaan kuuluvat Englanti, Wales, Pohjois-Irlanti ja Skotlantti. Rikosten kohteeksi joutuminen on Pohjois-Irlannissa ja Skotlannissa harvinaisempaa kuin Englannissa ja Walesissa.

SUOMESSA MITA POHJOISMAITA VÄHEMMÄN UHREJA?

Suomi on ainoa keskiarvon alapuolelle jäävä Pohjoismaa kummallakin mittarilla tarkasteltuna. Suomessa on aikaisempienkin vertailujen perusteella vähemmän autovarkauksia, asuntomurtoja ja varkauksia kuin Ruotsissa ja Tanskassa, mutta esimerkiksi pahoinpitelyjen ja uhkailujen väheneminen lähes puolella vuodesta 2000 vuoteen 2005 ja naisten seksuaalisen ahdistelun väheneminen yli 60 prosentilla eivät vastaa muista lähteistä saatua kuvaa väkivallan kehityksestä Suomessa. Tulos saattaa liittyä siihen, että Suomen otos ei onnistunut toivotulla tavalla, vaikka sitä yritettiin jälkikäteen korjailla täydennysotoksella (tästä kirjoitimme Haasteessa 3/2006).

Islanti oli ensimmäistä kertaa mukana vertailussa. Tietojen keruu tehtiin kansallisin voimin kuten Norjassakin. Islannin etenkin vuoden ajanjaksona mitatun, muihin Pohjoismaihin verrattuna korkean uhriprevalenssin taustalla on henkilökohtaisen omaisuuden varkauksien, pahoinpitelyjen ja uhkailujen korkeahko määrä. Islannin ja Norjan suhteellista rikostasoa saattavat nostaa mm. ”gallup-maita” tarkemmin toteutettu otanta ja lähempänä mittausajankohtaa (edellinen kalenterivuosi) tehdyt haastattelut.

RIKOSTEN POLIISILLE ILMOITTAMINEN

Rikosten kohteeksi joutumisten poliisille ilmoittaminen on ollut perinteisesti yksi uhritutkimusten avainalueita. Poliisille ilmoittamatta jäävää osaa tapauksista kutsutaan piilorikollisuudeksi. Tutkimusraportissa tarkastellaan

poliisille ilmoittamista laajemmin vain asuntomurtojen osalta (Kuvio 2).

Vajaaseen pariin prosenttiin Euroopan kotitalouksista oli murtauduttu vuonna 2004. Eniten asuntomurron kohteeksi oli jouduttu Englannissa (3,3 %). Seuraavina olivat Tanska, Viro ja Irlanti. Vähiten asuntomurtoja tapahtui Ruotsissa, Saksassa, Espanjassa ja Suomessa, joissa alle prosentti vastaajista ilmoitti joutuneensa asuntomurron kohteeksi vuoden aikana. Suomessa ja Iso-Britanniassa asuntomurrot ovat lisääntyneet vuodesta 2000, muissa maissa ne ovat vähentyneet.

Keskimäärin kolme neljäsosaa asuntomurrosta ilmoitettiin poliisille. Useimmin ilmoitettiin Hollannissa (92 %) ja Belgiassa (90 %), Iso-Britanniassa (88 %) ja Saksassa (86 %) ja Irlannissa (85 %). Alhaisen ilmoittamishalukkuuden maita olivat Viro (50 %), Portugali (55 %), Puola (62 %), Espanja (63 %) ja Italia (65 %). Suomessa ilmoitettiin 71 prosenttia asuntomurroista poliisille.

KULUTTAJAPETOS, KORRUPTIO, VIHARIKOS, HUUMEET

Perinteisten massarikosten rinnalle on nousemassa uusia ja erilaisia rikoksia ja turvallisuusongelmia. Taulukkoon 1 on koottu niistä kuluttajapetos, korruptio, viharikos ja huumeiden näkyminen ympäristössä. Kuluttajapetos määriteltiin seuraavasti: ”... onko joku myydessään Teille jonkin tuotteen tai palvelun pettänyt Teitä tässä kaupassa?” Suomi, Italia ja Hollanti ovat kolme maata, joissa kuluttajapetoksia oli koettu vähiten. Eniten niitä oli Kreikassa, Virossa ja Unkarissa.

Korruptio tarkoitti sitä, että

TAULUKKO 1.

Kuluttajapetoksen, korruption ja viharikoksen kohteeksi joutuminen sekä huumeiden näkyminen asuinympäristössä edellisen (viharikos viiden vuoden) vuoden aikana, %.

	KULUTTAJAPETOS	KORRUPTIO	VIHARIKOS	HUUMEET
Belgia	8,0	0,5	4,2	9,0
Iso-Britannia	8,3	0,0	4,1	11,3
Espanja	10,8	0,3	2,1	12,9
Hollanti	7,0	0,2	3,6	9,8
Irlanti	8,0	0,3	2,2	7,2
Islanti	12,9	0,3	..	..
Italia	5,9	0,4	0,9	8,8
Itävalta	8,1	0,6	1,8	8,0
Kreikka	24,6	13,5	1,6	28,4
Luxemburg	9,8	0,4	4,3	13,3
Norja	9,7	0,4	..	..
Portugali	8,2	1,0	1,5	12,6
Puola	16,1	10,9	..	18,5
Ranska	10,2	1,1	4,9	9,4
Ruotsi	13,7	0,1	3,0	3,1
Saksa	11,7	0,6	2,6	7,1
Suomi	5,2	0,0	1,1	2,0
Tanska	16,5	1,7	4,8	4,7
Unkari	19,6	4,8	..	2,8
Viro	23,6	2,1	..	..
Keskimäärin	11,9	2,0	2,8	9,9
.. tietoa ei ole				

kotimainen julkinen viranomainen, esimerkiksi tullivirkailija, poliisi, tuomari tai muu virkamies, on pyytänyt tai odottanut itselleen maksettavan lahjuksia palveluksista. Tällä kysymyksellä mitattuna korruptio on harvinaista lukuun ottamatta Kreikkaa, Puolaa ja Unkaria.

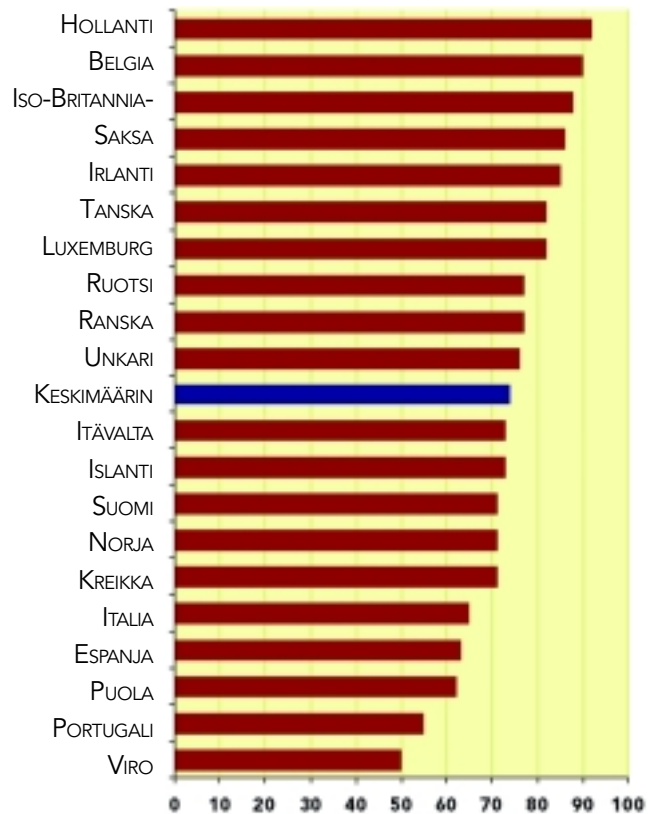
Viharikoksessa selvitettiin, oliko haastateltu tai joku hänen perhepiiristään joutunut viimeisten viiden vuoden aikana rikoksen kohteeksi kansallisuutensa, rotunsa tai väriensä, uskonnollisen vakauksensa tai seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. Italia ja Suomi näyttävät puhtoisina maina, kun taas Ranskassa, Tanskassa, Luxem-

burgissa, Belgiassa ja Iso-Britanniassa – joissa ulkomailaistautaisia on paljon – viharikoksia oli koettu keskimääräistä useammin.

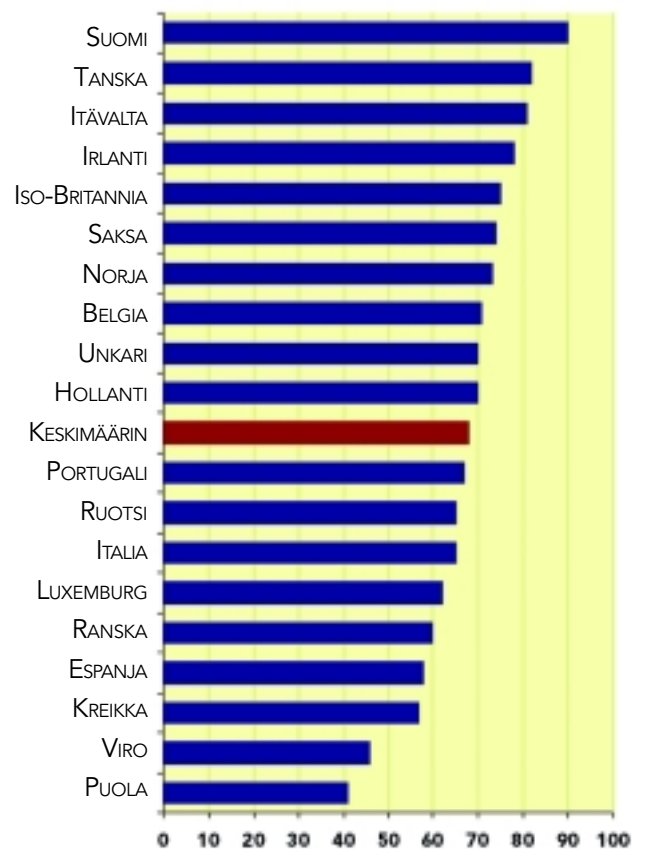
Huumeiden kanssa kosketuksiin joutumista kysyttiin seuraavasti: Oletteko viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti joutunut kosketuksiin huumeisiin liittyvien ongelmien kanssa asuinalueellanne, esimerkiksi nähnyt ihmisten välittävän huumeita, tai käyttävän niitä julkisissa paikoissa tai nähnyt käytettyjä huumeneuloja?

Usein huumeiden kanssa kosketuksiin olivat joutuneet erityisesti kreikkalaiset ja puolalaiset. Suomessa, Unkarissa ja Ruotsissa tällaisia on-

Kuvio 2. Asuntomurtojen ilmoittaminen poliisille eri maissa.

Kuvio 3. Tyytyväisyys poliisin toimintaan asuinalueella.

→ gelmia oli kokenut harva. Tutkijat ovat havainneet huumeisiin liittyvien havaintojen ja turvattomuuden tunteen korreloivan voimakkaasti keskenään.

TYTYVÄISYYS POLIISIN TOIMINTAAN

Tyytyväisyys poliisin toimintaan on 1990-luvun alun runsaasta 40 prosentista noussut lähes 70 prosenttiin. Vain Ranskassa ja Puolassa tyytyväisyys oli hieman vähentynyt vuoden 2000 tutkimuksesta. Suomalaiset olivat kaikkien tyytyväisimpiä poliisiinsa. Suomalaisen tyytyväisyys oli kasvanut 20 prosenttiyksikköä. Vähiten tyytyväisiä poliisiin olivat entisten sosialistimaiden Puolan ja Viron vastaajat. Virossa tyytyväisyys poliisiin on kuitenkin lisääntynyt tasaisesti vuoden 1992

ensimmäisen mittauksen 16 prosentista. (Kuvio 3 s.11)

Liittyykö tyytyväisyys poliisin toimintaan matalaan rikollisuuden tasoon tai korkeaan murtovarkauksien selvitysteeseen? Tyytyväisyys poliisin toimintaan ei korreloi maiden rikollisuuden tasoerojen kanssa, mutta jonkin verran poliisille ilmoittamisen kanssa ($r=.40$, $p=.028$, $n=20$). Tämä heijastanee sitä, että luottamus poliisiin lisää ilmoittamista.

LOPUKSI

Eri maiden rikoslukujen vertaaminen on vaikeaa, mutta haastattelututkimuksilla erot lainsäädännössä voidaan ylittää, ja siten saada vertailukelpoisempi kuva kuin poliisitai terveydenhoitotilastojen avulla. Siksi tulosten julkistaminen helmikuun alussa oli mediatapahtuma Keski-Eu-

roopassa. Tulokset nostivat hälyn Irlannissa ja Englannissa, ja hallituksia vaadittiin eroamaan. Englannin työväenpuolue vetosi kansallisen British Crime Surveyn tuloksiin, joiden mukaan rikollisuus Englannissa on viime vuosina vähentynyt huomattavasti. Se tehdään vuosittain yli 45 000 henkilön otokseen perustuen, ja sitä pidetään yhtenä parhaiten toteutetuista uhritutkimuksista maailmassa.

Mediahäly oli sikäli kiinnostavaa, että rikosten kohteeksi joutuminen oli myös EU-ICS:n mukaan vähentynyt Iso-Britanniassa. Yhden vuoden luvuissa vain Belgiassa uhriksi joutuminen ei ollut laskusuunnassa. Viidessä vuodessa uhriksi joutuminen on lisääntynyt edelliseen mittaukseen verrattuna Belgian ohella Hollannissa, Itävallas-

sa, Tanskassa, Virossa ja Portugalissa (kaikista maista ei ollut vertailumahdollisuutta). Tämä viittaa siihen, että rikokset ovat saattaneet vähentyä vasta viime vuosina.

Tulokset ja niihin liittyvät ongelmat muistuttavat mieleen sen, että väestötasolla tehtävien uhrikyselyiden paras ominaisuus ei ole arvioida prevalensseja – siis yleisyyslukuja – vaan analysoida rakenteita, joihin ne perustuvat. Esimerkiksi uhriksi joutumisen prosesseja ja kasautumista koskeva analyysi olisi tärkeää. Tulevaisuudessa menetelmän haasteisiin ja mahdollisuuksiin kannattaisi kiinnittää erityistä huomiota. ■

Kirjoittajat työskentelevät YK:n yhteydessä toimivassa Euroopan kriminaalipoliittikan instituutissa HEUNIssa.

■ Viralliselta nimeltään The EU International Crime & Safety Survey (EU-ICS) on Gallup Europen johtama tutkimus. Gallup Europe on vuonna 2003 perustettu Brysselissä toimiva markkinatutkimuslaitos, joka on kerännyt mm. Euroopan komission Eurobarometri-tutkimuksen aineistot.

Tutkimuksen toteuttaneeseen ryhmään kuuluivat Gallup Europen lisäksi YK:n rikollisuuden tutkimuslaitos Torinoissa, UNICRI; Max Planck -Instituutti Freiburgissa; INSTEAD (International Network for Studies in Technology, Environment, Alternatives, Development) Luxemburgissa ja alueellista grafiikkaa kehittävä GeoX Unkarissa.

Ryhmä sai Euroopan komission tukea tutkimuksen tekemiseen 15 "vanhassa" EU-maassa. Niiden lisäksi tutkimukseen osallistui kolme uutta jäsenmaata: Puola, Unkari ja Viro. Ryhmän ulkopuolella ovat vertailtavan aineiston keränneet mm. Islanti ja Nor-

ja; kumpikin teki tutkimuksen vuonna 2004, jolloin EU-ICS oli alun perin tarkoitus toteuttaa.

Tavoitteena oli selvittää kotitalouksien ja niiden jäsenten rikoksen kohteeksi joutumista, heidän näkemyksiään rikollisuuden kontrollista, rikosten ehkäisyä ja väestön turvallisuuden tuntemuksia.

EU-ICS:n ydin perustuu pitkälti aikaisempaan kansainväliseen rikosuhritutkimukseen (ICVS), jonka aikasarjoja on kerätty myös Euroopan ulkopuolisista maista vuosina 1989, 1992, 1996 ja 2000. Aineiston keruun lähtökohtana oli jatkaa tätä aikasarjaa EU-15:n alueella.

Tiedot kerättiin siten, että kustakin maasta poimittiin keskimäärin 2000 kotitalouden otos, joista 800 oli maiden pääkaupungeista. Tiedot kerättiin tietokoneavusteisina puhelinhaastatteluina kotitalouksista, joissa oli perinteinen lankapuhelin. Poikkeuksena oli Suomi, missä haastateltiin 500 henkilön lisäotos talouksista, joissa oli vain kännykkä. Tällai-

ssa talouksissa asuvat enimmäkseen nuoret, jotka suurelta osin puuttuivat Suomen alkuperäisestä lankapuhelinotoksesta. Lisäotos haastateltiin sen jälkeen, kun suomalaiset tutkijat olivat kummastelleet alkuperäisen otoksen rakennetta. Lisäotokselle tehtiin vain keskeiset uhriksi joutumista koskevat kysymykset. Muissa maissa ei vastavaa lisäotosta haastateltu. Puolassa ja Virossa haastattelut tehtiin käynteinä.

EU-ICS:ssä haastateltiin 41 776 henkilöä; se on suurin EU:ssa tehty kansainvälinen rikosuhritutkimus. Tutkimuksen vastausprosentti oli 47. Heikoimmin onnistuttiin Luxemburgissa, jossa saatiin 37 % otoksesta haastateltua, parhaiten Suomessa (lankapuhelinotos), jossa vastausprosentti oli 57. Vuonna 2000 vastausprosentti Suomessa oli 77 %. Silloin haastateltut teki Tilastokeskus.

Tuloksia ja menetelmäselvityksiä on osoitteessa www.europeansafetyobservatory.eu/

On vaikea arvioida, kuinka suuri osa nuorten lataamisesta on lailliseksi katsottavaa ja kuinka suuri osa tapahtuu esimerkiksi vertaisverkkojen kautta laittomasta lähteestä. Eri tavoin muotoillut kysymykset antavat hyvin erilaisen kuvan.

■ V E N L A S A L M I

Helsingin nuorilla perinteinen rikollisuus harvinaistunut

Nykyiset Helsingin yläasteikäiset nuoret tekevät vähemmän perinteisiä rikoksia kuin samanikäiset 15 vuotta sitten. Perinteisen rikollisuuden vähenemisen käänköpuolena voi kuitenkin olla uudenlaisten rikollisten ja kiellettyjen tekojen lisääntyminen. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksessa kartoitettiin uuden tyyppisinä tekemuotoina mm. vertaisverkkojen käyttämistä musiikki- ja elokuvatiedostojen kopiointiin ja jakeluun sekä sähköisten kanavien kautta tapahtuvaa kiusaamista ja häirintää.

Pojat ovat tyttöjä aktiivisempia rikosentekijöitä suurimmassa osassa tutkituista tekemuodoista.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tuoreimmassa nuorten itse ilmoitettua rikollisuutta koskevassa tutkimuksessa kartoitettiin sekä perinteisiksi määriteltäviä nuorten rikostekoja kuten varastamista, vahingontekoja ja väkivaltaa että uuden teknologian ja erityisesti tietokoneiden mahdollistamia uusia rikosentekemuotoja. Perinteisistä nuorten rikoskäyttäytymisen muodoista kaupasta varastaminen, tappeluun osallistuminen sekä vahingonteot ovat yleisimpiä. Vakavimmat varastamisen ja väkivallan muodot ovat helsinkiläisnuorten keskuudessa varsin harvinaisia. Sen sijaan yläasteikäisten alkoholin kokeilu ja myös säännöllinen käyttö on hyvin yleistä. Kerralla juodut määrät eivät välttämättä kuitenkaan ole kovin suuria ja usein kyseessä on pelkkä alkoholin maistelu. Sekä mietojen että erityisesti kovien huumeiden käyttö on yläasteikäisillä erittäin harvinaista.

Pojat ovat tyttöjä aktiivisempia rikosentekijöitä suurimmassa osassa tutkituista tekemuodoista. Useimmat varastamisen ja väkivallan muodot sekä omaisuuden tuhoaminen ovat pojilla yleisempiä kuin tytöillä. Poikkeuksena tästä ovat päihteiden käyttö, seiniin piirtely ja kirjoittelu sekä tarrojen kiinnittäminen. Näitä tekoja tytöt tekivät vähintäänkin yhtä vilkkaasti kuin pojat.

PERINTEINEN NUORTEN RIKOSKÄYTTÄYTYMINEN VÄHENTYNYT

Suomi on osallistunut kaksi kertaa (vuosina 1992 ja 2006) kansainväliseen nuorten itse ilmoitettua rikollisuutta kartoittavaan hankkeeseen (*International Self-Report Delinquency Study*). Vuonna 2006 selvästi pienempi osa Helsingin nuorista osallistui perinteisen rikollisuuden muotoihin kuin 14 vuotta aiemmin. Kaikissa 13 vertailussa mukana olleissa teoissa – lukuun ottamatta alkoholin juomista – on rikosaktiivisuus vähentynyt. Useimmissa teoissa väheneminen on huomattavaa. Esimerkiksi niiden nuorten määrä, jotka ovat joskus varastaneet kaupasta, näyttää vähentyneen miltei puoleen 14 vuoden aikana (kuvio 1). Tämän vertailun valossa 15–16-vuotiaat nuoret näyttävätkin selvästi lainkuuliaisemmilta vuonna 2006 kuin 1992. Tausalla lienee mm. kontrollin tehostumiseen, nuorten asenteisiin ja ajanviettopoihin liittyviä tekijöitä.

AJANKÄYTTÖ LISÄÄNTYY VIRTUAALIMAAILMASSA

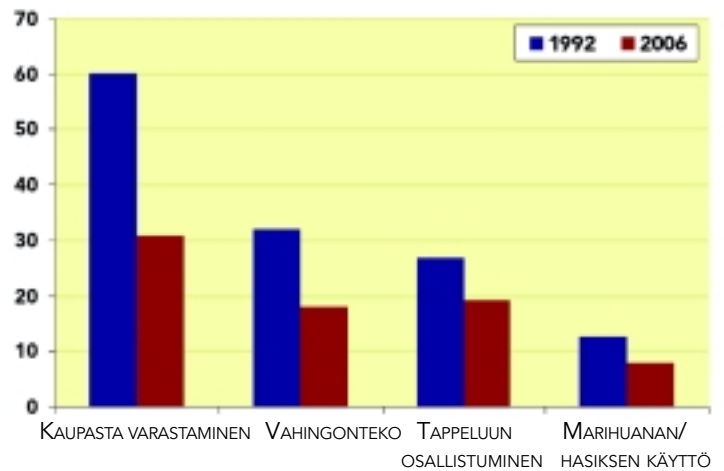
Nuorten ajankäyttötavat ovat internetin ja kännyköiden aikakaudella muuttuneet suuntaan, jossa yhä suurempi osa ajasta vietetään sähköisten viestimien parissa. Samalla julkisten tilojen käyttö on vähentynyt, koska yhteydenpito ystäviin ja kavereihin ei vaadi enää paikallaoloa, vaan ih-

missuhteita voidaan hoitaa aiempaa kätevämmän sähköisesti. On myös havaittu, että nuorten kulutustyylikin on muuttunut siten, että painopiste on siirtynyt perinteisistä tavaroista immateriaalisiin palveluihin.

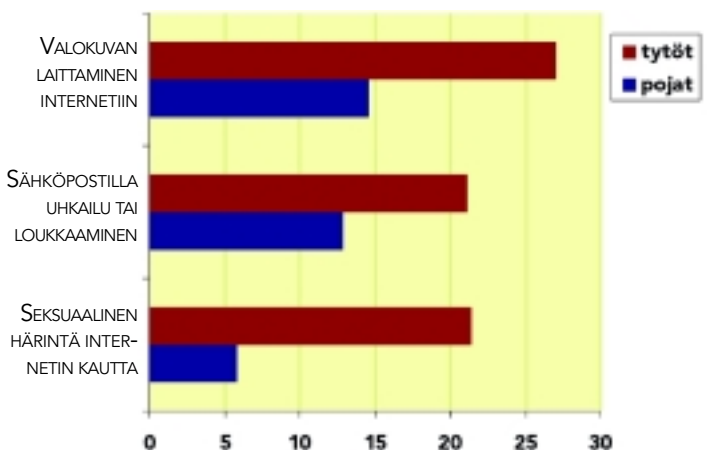
Nuorten toiminnan, har-

rastusten ja kuluttamisen siirtyessä julkisista tiloista virtuaalimaailmaan on todennäköistä, että myös luvaton ja rikollinen toiminta saa uusia muotoja tältä kentältä. Tutkimuksessa kartoitettiin sekä uuden teknologian mahdollistamien kiellettyjen te-

Kuvio 1. Vähintään kerran elämänsä aikana tekoja tehneiden 15–16-vuotiaiden osuus, % vuosien 1992 ja 2006 ISRD-nuorisokyselyissä.

Kuvio 2. Vähintään kerran elämänsä aikana teon uhriksi joutuneiden osuus sukupuolittain, % Helsingin 13–16-vuotiaista.

Varsin yleinen uuteen teknologiaan liittyvä tekomuoto nuorilla näyttää olevan kiusaaminen ja häirintä sähköisen kommunikoinnin kautta.

kojen tekemistä että niiden uhriksi joutumista. Tällaisia tekoja ovat mm. vertaisverkkojen käyttäminen sekä sähköisten kanavien kautta tapahtuva kiusaaminen ja häirintä.

MUSIIKIN JA ELOKUVIEN LATAAMINEN NUORTEN PERUSKULUTTAMISTA

Musiikki- ja elokuvatiedostojen lataaminen verkosta osoittautui varsin yleiseksi nuorten toiminnaksi. Kännykän lisäksi nuorten yleisimmän omistamia teknisiä laitteita lienevät mp3-soittimet. Musiikin lataaminen soittimiin verkon kautta on erittäin helppoa, nopeaa ja käytännöllistä. Vaikuttaa siltä, että musiikin kuluttaminen ja sen lataaminen verkosta ovat nuorille samalla tavoin peruskuluttamista kuin esimerkiksi kännykän käyttö tai vaikkapa karkit ja virvoitusjuomat.

Tarkkoja lukuja nuorten laittoman tiedostojen kopiointin ja jakelun määrästä on kuitenkin vaikea esittää. Toimintaa on hankala tutkia kyselyissä niin, että saataisiin haarukoitua nimenomaan laittomat teot. Sen lisäksi että tutkimuskysymystä itsessään ei ole helppo laatia yksiselitteiseksi, vaikeuttavat lainsäädännön tulkinnanvaraisuus ja lainmuutokset asian tutkimista. Onkin vaikea arvioida, kuinka suuri osa nuorten lataamisesta on lailliseksi katsottavaa ja kuinka suuri osa tapahtuu esimerkiksi vertais-

verkkojen kautta laittomasta lähteestä. Eri tavoin muotoillut kysymykset antavat hyvin erilaisen kuvan toiminnan laajuudesta. Kun nuorilta itseltään kysytään laittomasta tiedostojen kopioinnista, on myös syytä muistaa, että nuorella ei välttämättä ole käsitystä sitä koskevasta lainsäädännöstä. Näin ollen hän saattaa luulla tekojaan laittomiksi, vaikka näin ei olisikaan ja päinvastoin.

PERINTEISEN KIUSAAMISEN RINNALLE SÄHKÖISIÄ MUOTOJA

Varsin yleinen uuteen teknologiaan liittyvä tekomuoto nuorilla näyttää olevan kiusaaminen ja häirintä sähköisen kommunikoinnin kautta. Loukkaamista ja uhkaamista sähköpostilla, kännykällä tai internetin keskustelupalstoilla tarkasteltiin tutkimuksessa kysymällä sekä tekemistä että uhriksi joutumista. Tekeminen oli yhtä yleistä sekä tytöille että pojille; noin viidennes nuorista oli ainakin kerran kiusannut muita tällä tavoin. Tytöt joutuivat kuitenkin teon uhriksi poikia useammin. Kun tytöistä 21 prosenttia oli kiussattu sähköisiä kanavia pitkin, pojista 13 prosenttia ilmoitti heille käyneen näin.

Myös sähköisiä kanavia pitkin tapahtuvaa seksuaalista häirintää kartoitettiin, ja erityisesti tyttöjen joutuminen tämänkin teon uhriksi oli melko yleistä. Tytöistä 21 prosenttia oli joskus kokenut täl-

laista seksuaalista häirintää, pojista vastaavasti 6 prosenttia. Varsin yleiseksi uudeksi kiusaamisteoksi osoittautui nuoren valokuvan laittaminen verkkoon ilman tämän suostumusta. Nuoresta otetaan kuva esimerkiksi kännykkäkameralla, ja kuva siirretään verkkoon kysymättä nuorelta itseltään lupaa.

Uudet kiusaamisen muodot ovat selvästi nousseet perinteisen, kasvokkain tapahtuvan kiusaamisen rinnalle. Samalla kun kaveruussuhteita hoidetaan yhä enemmän sähköisesti, myös kiusaaminen ja häirintä ovat saaneet sähköisiä muotoja. Verrattuna perinteiseen kiusaamiseen, jonka uhrina on useammin poika kuin tyttö, näyttävät uusien tekojen uhrit olevan useammin tyttöjä.

NUORTEN LAINKUULIAISUUS ON LISÄÄNTYNYT

Vaikka rikollisuus onkin saanut uusia muotoja ja siis lisääntynyt jollain uudella dimensiolla, ei ole syytä väheksyä perinteisemmässä rikoskäyttäytymisessä tapahtunutta vähenemistä. Olisi myös liian yksioikoista väittää, että nuorten rikollisuuden määrä pysyisi ikään kuin vakiona ja joissain tekemuodoissa näkyvä väheneminen korvautuisi aina uusilla erityyppisillä teoilla. Lähes viidentoista vuoden ajan tehty suomalaisnuorten rikoskäyttäytymisen seuranta osoittaa vakuuttavasti rikoskäyttäytymisen vähen-

tyneen. Myös havainto nuorten kovenevista asenteista rikosten tekemistä kohtaan tukee tulkintaa nuorten lainkuuliaisuuden lisääntymisestä.

Uuteen teknologiaan liittyvien tekemuotojen tutkimisen tekee haasteelliseksi alan nopea kehitys. Tietokoneet, ohjelmat ja internet uudistuvat jatkuvasti tarjoten uusia rikosten tekemisen mahdollisuuksia. Nuorten rikollisuuden trendit muuttuvat myös riippumatta teknologian innovaatioista. Joidenkin nuorille tyypillisten rikostekojen suosio hiipuu ja toisaalta nuoret keksivät uusia tekemuotoja. Nuorten rikollisuuden seurannan ja torjunnan kannalta on tärkeää pysyä ajan tasalla rikoskäyttäytymisen koko kirjosta. ■

Salmi, Venla (2007). Helsingin nuoret rikosten tekijöinä 2006. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 73.

Harhojen purkaminen vähensi nuorten riskikäyttäytymistä

Innovatiivinen Tanskan hanke ”Ringsted Forsøget” voitti Euroopan rikoksantorjuntapalkinnon 2006. Kokeilussa annettiin kouluikäisille tietoa kyselytutkimusten ja keskustelujen avulla tupakoinnin yleisyydestä. Nuorten käsitykset muiden nuorten riskikäyttäytymisen yleisyydestä muuttuivat totuudenmukaisemmaksi ja itse riskikäyttäytyminen, rikollisuus ja ilkivalta mukaan lukien, vähentyi selvästi.

Vuoden 2000 kesällä Tanskassa nousi kohu nuorten ekstaasin käytöstä. Tanskan rikoksantorjuntaneuvosto Inge ja Asker Larsenin säätiön tukemana toivoi tutkimusta nuorten ekstaasin käytöstä ja sen syistä. Paniikki meni nopeasti ohi, mutta tarve tutkia nuorten riskikäyttäytymistä ja sen yhteyksiä nuorten elämäntyyliin pysyi. Kööpenhaminan yliopiston tutkijat **Flemming Balvig**, **Lars Holmberg** ja **Anne-Stina Sørensen** ottivat tutkimus-haasteen vastaan.

Projekti kattoi 11–24-vuotiaat nuoret 30 000 asukkaan Ringstedin kaupungissa, joka sijaitsee noin 60 kilometrin päässä Kööpenhaminasta. Ringsted valittiin projektiin siksi, että se muistuttaa sekä kooltaan että väestö- ja kaupunkirakenteeltaan monia muita tanskalaisia kaupunkeja. Saatuja oppeja voitaisiin hyödyntää myös muu-

alla maassa.

Projektissa oli kolme vaihetta. Ensin kerättiin tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja siihen liittyvistä ongelmista. Toisessa vaiheessa paneuduttiin tarkemmin esiin nouseisiin mielenkiintoisiin huomioihin ja kertomaan tutkimustuloksista. Kolmas vaihe keskittyi arvioimaan hanketta ja sen osa-alueita.

RINGSTED-KOKEILU

Projektin toisessa vaiheessa toteutetun kokeilun taustalla oli huomio, että lapsilla ja nuorilla on usein harhakäsityksiä muiden nuorten riskikäyttäytymisestä. Lapset ja nuoret uskovat yleensä, että riskikäyttäytyminen on heidän vertaisryhmässään yleisempää kuin se todellisuudessa on. Mitä kauempana omasta elinympäristöstä vertaisryhmä sijaitsee, sitä yleisempää riskikäyttäytymisen oletetaan olevan. Tämän lisäksi

lapset ja nuoret näkevät usein riskikäyttäytymisen positiivisena ja statusta nostavana ja sen eri muodot, kuten tupakointi, alkoholin käyttö ja ilkivalta, korreloivat keskenään. Ringsted-tutkijoiden mukaan tavalliset valistustoimet, jotka painottuvat korostamaan vaaroja ja riskejä, eivät ole tehokkaita riskikäyttäytymisen vähentämisessä.

Kokeilun tavoitteena oli puuttua kouluikäisten nuorten liioiteltuihin käsityksiin toisten nuorten riskikäyttäytymisen määrästä ja tutkia, vähenekö itse riskikäyttäytyminen, kun siihen liittyvää normatiivista harhaa puretaan.

Normatiivisen harhan teorian (normative misperception) mukaan ihmisillä on harhakäsitys sosiaalisten normien liberaalisuudesta. Tässä tapauksessa siis nuorilla on vääristynyt käsitys riskikäyttäytymisen yleisyydestä ja käyttäytymisen sallivuudesta hei-

dän vertaisryhmässään. Harhakäsitykset ruokkivat riskikäyttäytymistä, ja nuoret alkavat käyttäytyä samoin kuin he luulevat muidenkin käyttäytyvän, vaikka tämä olisi mahdollisesti heidän omien ajatustensa vastaista. Riskikäyttäytymisen harhan laajuudesta tulee itseään toteuttava kehä: alttius riskikäyttäytymiseen nousee, koska sen ajatellaan olevan vertaisryhmän sosiaalisten normien mukaista.

Tupakointi nostettiin projektissa keskustelun aiheeksi, koska se on erittäin näkyvä riskikäyttäytymisen muoto ja korreloi alkoholin ja marihuanan käytön kanssa. Koska interventiot on todettu tehokkaimmiksi silloin kun ne toteutetaan ennen ko. käyttäytymisen alkamista, kohderyhmäksi valittiin 5. ja 6. luokkalaiset.

Ringsted-kokeilu toteutettiin satunnaistamalla, mikä on poikkeuksellista hankkeille,

Kokeilussa nuorten kanssa keskusteltiin vain yhdestä riskikäyttäytymisen muodosta, mutta sillä oli selkeä ”heijastusvaikutus” myös muuhun riskikäyttäytymiseen.

joissa pyritään ehkäisemään rikollisuutta levittämällä tietoa, ja yleisemminkin rikoksentorjuntahankkeille.

HARHAKÄSITYSTEN LAAJUUS HERÄTTI NUORET KESKUSTELEMAAN

Ennen kokeilua, osana Ringsted-projektia, Ringstedin alueen 11–24-vuotiaat lapset ja nuoret täyttivät laajan lomakkeen, jossa kysyttiin mm. omasta riskikäyttäytymisestä, perheestä, ajan käytöstä sekä käsityksistä muiden nuorten riskikäyttäytymisestä. Kyselyn tulosten pohjalta opettajilta kysyttiin 5. ja 6. luokkien hakukkuutta osallistua kokeiluun. Kokeiluun osallistuneet 24 luokkaa (374 oppilasta, mukana myös kaksi 7.luokkaa) jaettiin satunnaisesti 13 kokeiluluokkaan ja 11 kontrolliluokkaan. Kokeilu- ja kontrolliluokat täyttivät vielä toisen kyselyn, jonka tulokset analysoitiin luokakohtaisesti.

Kokeiluluokat osallistuivat koulupäivän mittaiseen interventioon, joka toteutettiin nuoren paikallisen jalkapallovalmentajan johdolla. Nuoren, koulun ulkopuolisen henkilön käyttämiseen oli kaksi syytä. Interventioiden vetäjän toivottiin olevan lapsille positiivinen ja uskottava roolimalli, jonka kanssa olisi helppoa ja mielenkiintoista keskustella. Lisäksi tutkimusasetelman säilyttämiseksi haluttiin, että sama henkilö vetää interventiota kaikille kokeiluluokille.

Kokeiluluokat saivat käyttöönsä kyselytulosten perusteella laaditun luokkohtai-

sen ”tupakointiraportin”, jossa kerrottiin oppilaiden itse ilmoittaman tupakoinnin yleisyydestä, uskomuksista vertaisryhmien tupakoinnista sekä mielipiteistä tupakoivia nuoria kohtaan. Tupakointiraporttia apuna käyttäen nuorille selvitettiin, kuinka heidän käsityksensä tupakoivien määrästä eroaa todellisuudesta. Nuoret olivat usein yllättyneitä harhakäsityksiensä laajuudesta, mikä loi pohjaa keskusteluille.

Harhan purkamisen jälkeen nuoret työskentelivät pienryhmissä ja pohtivat syitä sen synnylle. Pienryhmät keskustelivat myös tavoista vähentää harhoja ja ehdottivat konkreettisia toimenpiteitä, jotka ohjaisivat nuoria olemaan tupakoimatta ja vähentäisivät harhakäsityksien kehittymistä. Ryhmät esittivät pohdintansa koko luokalle ja toimenpide-ehdotusten pohjalta luokka laati yhteisen sopimuksen, jonka kaikki oppilaat allekirjoittivat.

RISKIKÄYTTÄYTYMINEN VÄHENTYI KOKEILU-LUOKISSA

Kuusi viikkoa interventioiden jälkeen kokeiluluokat täyttivät lyhyet kyselylomakkeet. Niiden perusteella harhakäsitykset tupakoinnista olivat vähentyneet. Uusi laaja kyselytutkimus kaikille Ringstedin 11–24-vuotiaille toteutettiin vuosi interventioiden jälkeen.

Kokonaisuudessaan normatiiviset harhakäsitykset riskikäyttäytymisen suhteen olivat kokeiluluokissa vähentyneet

Ringsted-projektin edustaja professori Lars Holmberg (oik.) ottaa vastaan oikeusministeriön kansliapäällikön Kirsti Rissasen ja rikoksentorjuntaneuvoston pääsihteerin Hannu Takalan onnittelevia marraskuussa Hämeen linnassa. Euroopan rikoksentorjuntapalkinnon 2006 voittanut hanke palkittiin 20 000 eurolla.

44 prosenttia kontrolliryhmään verrattuna. Erityisesti alkoholin juomiseen liittyvät harhakäsitykset olivat vähentyneet. Myös itse ilmoitettu riskikäyttäytyminen vähentyi kokeiluluokissa. Alkoholinkäyttö vähentyi 39 ja tupakointi 38 prosenttia (tosin tämä muutos, toisin kuin muut, ei ollut tilastollisesti merkitsevä). Rikollisuus puolittui.

Tutkimuksen mukaan interventiot tehosivat voimakkaammin viides- kuin kuudesluokkalaisiin sekä niihin oppilaisiin, jotka luokittelivat itsensä luokan vähiten suosittuun kolmannekseen. Myös oppilaiden ystävien ikä ja heidän kanssaan vietetty aika vaikuttivat intervention tehokkuuteen. Harhan purkamisen tehokkuuteen vaikutti myös vanhempien tupakointi. Niihin oppilaisiin, joiden molemmat vanhemmat tupakoivat, intervention teho

oli vähäisempi.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että normatiivisen harhan purkamisella saadaan aikaan merkittäviä tuloksia nuorten riskikäyttäytymisen ehkäisemisessä. Kokeilussa nuorten kanssa keskusteltiin vain yhdestä riskikäyttäytymisen muodosta, mutta sillä oli selkeä ”heijastusvaikutus” myös muuhun riskikäyttäytymiseen. Metodi on edullinen toteuttaa, sovellettavissa laajemminkin ja Tanskassa se on saamassa lisää jalansijaa perinteisempien ehkäisyntodien tieltä. ■

Lähde: Flemming Balvig, Lars Holmberg, Anne-Stina Sørensen (2005): Ringsted Forsøget – Livs-stil og forebyggelse i lokalsamfundet. Jurist- og økonomiforbundets Forlag. København.

Kirjoittaja työskentelee Järvenpään väkivallan vähentämishankkeessa.

Rikksentorjunnan parhaita käytäntöjä Hämeenlinnassa

Rikksentorjuntaneuvosto järjesti eurooppalaisen rikksentorjuntakonferenssin marraskuussa Hämeenlinnassa. Teemana oli alkoholiin ja huumeisiin liittyvän väkivallan, rikosten ja järjestyshäiriöiden ehkäisy. Osanottajia oli EU:n jäsenmaista ja jäsenyyttä hakeneista maista noin 130.

Konferenssissa esiteltiin parhaita päihteisiin liittyviä rikksentorjuntahankkeita. Niitä oli lähetetty konferenssiin yhteensä kolmisenkymmentä eri maista (ml. kilpailuhankkeet). Hankkeet käsittelivät mm. nuorten juopottelun ja siihen liittyvien rikosten, ravintoloihin liittyvän väkivallan ja rikosten sekä huumeiden käyttäjien tekemien rikosten vähentämistä.

Seminaarissa julkistettiin myös vuoden 2006 Euroopan rikksentorjuntapalkinnon saaja ja esiteltiin kilpailuun osallistuneet hankkeet. Palkinto (20 000 euroa) meni Tanskan Ringsted-hankkeelle (s. 16–17). Voittajan ohella vahvoja ehdokkaita olivat tuomariston mielestä Unkari ja Iso-Britannia. Unkarin hankkeessa torjuttiin nuorten huumeiden käyttöä ja siihen liittyviä rikoksia ottamalla riskiryhmiin kuuluvia nuoria mukaan ideoimaan ja toteuttamaan aiheeseen liittyvää lyhytfilmiä, jota käytettiin opetusmateriaalina. Iso-Britannian hanke kohdistui huumeis-

ta riippuvaisiin rikksenuusijoihin. Heidän rikksiaan ja huumeiden käyttöön pystyttiin selvästi vähentämään järjestämällä nopeasti vieroitushoitoa, asunto ja muuta sosiaalista tukea. Tavoite vähentää huumeiden käyttäjien tekemiä rikoksia kolmanneksella saavutettiin nopeasti.

Kilpailuun osallistuneet hankkeet olivat tuomariston mielestä kiinnostavalla tavalla erilaisia ja niissä oli onnistuttu torjumaan rikoksia hyvin erilaisilla menetelmillä. Noin puolet hankkeista liittyi nuorisoon. Suomesta ehdokas oli Keravan Katujen yö - tapahtuma, jolla rauhoitettiin koulujen päättäjäsiviikonlopun riehaa (esitelty Haasteissa 4/2006). Ehdolla oli 13 rikksentorjuntahanketta, siten ennätysmäärä maita osallistui kilpailuun sen kymmenvuotisen historian aikana.

TUTKIMUSTIETOA ESILLÄ

Konferenssissa kuultiin useita kansainvälisesti arvostettuja alan tutkijoita. Kanadalainen tohtori **Kathryn Graham** puhui ravintolasidonnaisen

väkivallan ehkäisystä. Hänestä on yllättävää, miten helposti ihmiset lähtevät baarisissa tappeluun mukaan sen sijaan, että yrittäisivät estää sen synnyn. Erityisen tärkeänä Graham pitää ravintolohenkilökunnan koulutusta. Henkilökunnan pitäisi tarkkailla tilannetta enemmän, kohdella ihmisiä ystävällisesti ja kunnioittavasti ja pitäytyä ammattiroolissa. Myös lainsäädännön pitäisi olla kohdallaan ja yhteisön tuki tulisi saada ravintolasidonnaisen väkivallan ehkäisylle.

Lisäksi mm. saksalainen professori **Michael Klein** kertoi päihteiden ja väkivallan yhteyksistä ja englantilainen professori **Paul Ekblom** hyvien rikksentorjuntahankkeiden edellytyksistä.

EUROOPAN RIKKSENTORJUNTAVERKOSTO

Parhaiden käytäntöjen konferenssi on Euroopan rikksentorjuntaverkoston (European Crime Prevention Network, EUCPN) vuosittainen päätapahtuma. Rikksentorjuntaverkosto edistää alan

yhteistyötä EU-maiden välillä, kokoaa tietoja rikosten ehkäisyn parhaista käytännöistä sekä tukee kansallista ja paikallista rikksentorjuntaa. Painopiste on rikollisuudessa, jota EU-kansalaiset kohtaavat arkipäivässään.

Verkoston perustaminen vuonna 2001 oli ensimmäisiä askeleita EU:n rikksentorjuntapolitiikan kehittämisessä. Vuonna 2006 verkoston toimintaedellytykset parantuivat, sillä uusi rikollisuuden ehkäisyn rahoitusohjelma tarjosi aikaisempaa enemmän mahdollisuuksia rahoittaa hankkeita. Konferenssi oli osa EU-puheenjohtajakauden ohjelmaa. Suomen puheenjohtajuuskauden tavoitteena oli vahvistaa ja ammatillistaa rikksentorjuntaverkoston toimintaa. ■

Lisätietoa Euroopan rikksentorjuntaverkoston toiminnasta ja hyvistä hankkeista sekä 2006 kilpailuhankkeiden esittelyt sen verkkosivuilla www.eucpn.org. Lähiaikoina rikksentorjuntaneuvoston verkkosivuille www.rikksentorjunta.fi tulee kilpailuhankkeista suomenkieliset lyhyet tiivistelmät.

Talousrikosten rangaistuskäytäntö

Selvitys valmistunut kolmen talousrikostyyppin rangaistus- käytännön kehityksestä vuosina 1996–2004

Rikosten rangaistuskäytännöstä on verraten vähän tutkimustietoa. Velallisen rikosten, veropetosten ja kirjanpitorikosten osalta tätä puutetta yritettiin korjata selvityksellä, jossa aiheistona käytettiin tilastotietoja ja kerättyä erillisaineistoa.

Velallisen rikokset liittyvät läheisesti konkurssiin ja velkojen ulosmittauksiin, kun velallinen pyrkii siirtämään omaisuuttaan velkojien ulottumattomiin. Veropetokset ovat moninainen rikostyyppi, jossa verojen välttämisyrittäminen voi liittyä esimerkiksi salakuljetusrikollisuuteen, pimeään työvoiman käyttöön ja arvonalisäveropetoksiin. Kirjanpitorikokset ovat puolestaan valtaosin taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden pienyritysten rikollisuutta, jonka taustalla on yleensä kirjanpidon laiminlyöminen toiminnan hiipuessä. Ne ovat myös muihin talousrikostyyppihin liittyvää apurikollisuutta, jossa kirjanpitoa väärentämällä tai muuntelemalla pyritään

hankkimaan oikeudetonta taloudellista hyötyä.

TYYPPIRANGAISTUKSET JA RANGAISTUKSEN TASO

Tuomioistuimen määräämä tyyppirangaistus kirjanpitorikoksissa ja velallisen petosrikoksissa on sakkorangaistus, ja velallisen epärehellisyysrikoksissa, törkeissä velallisen rikoksissa ja tavallisissa sekä törkeissä veropetoksissa ehdollinen vankeusrangaistus (Kuvio 1). Joissakin rikoksissa oli käytetty melko laavaa rangaistuskaalaa, minkä vuoksi normaali rangaistuksena voi olla lähes yhtä usein sakko tai ehdollinen vankeus. Kun tuomiossa ei ollut muita kuin nimirikos, rangaistukset painottuivat hieman lievempään suuntaan.

Rikoksista vuosina 1996–2004 tuomitut tyyppirangaistukset (ns. päärikostapa-uksissa) olivat:

- velallisen petos: keskimäärin 45 päiväsakkoa tai 3 kk ehdollinen vankeus
- veropetos: keskimäärin 60

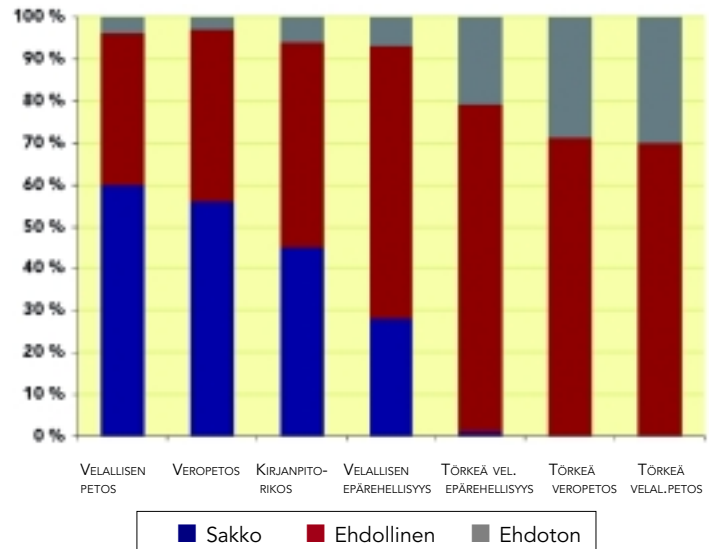
päiväsakkoa tai 3 kk ehdollinen vankeus

- kirjanpitorikos: keskimäärin 50 päiväsakkoa tai 2–5 kk ehdollinen vankeus
- velallisen epärehellisyys: hieman alle 5 kk ehdollinen vankeus
- törkeä velallisen epärehellisyys: noin 9 kk ehdollinen vankeus
- törkeä velallisen petos:

noin 9 kk ehdollinen vankeus – törkeä veropetos: noin 9 kk ehdollinen vankeus.

Velallisen epärehellisyysrikoksista asianomistajille aiheutuvat todelliset vahingot ovat tuntuvasti suuremmat kuin velallisen petosrikoksissa. Tämä selittää näiden rikosten rangaistuskäytännön eroja, vaikka rikosten lain mukaiset rangaistusuhat ovat →

Kuvio 1. Eräistä talousrikoksista tuomitut rangaistuslajit keskimäärin 1996–2004.

Velallisen epärehellisyysrikoksissa ja veropetoksissa vankilakuukausien määrässä voi havaita hienoista trendinomaista nousua. Velallisen petosrikoksista mitään pysyvää muutostrendiä ei voida havaita.

→ samanlaiset. Lisäksi velallisen epärehellisyysrikoksissa on tyypillistä, että syyllinen siirtää aktiivisesti omaisuuttaan velkojien tavoittamattomiin, kun taas velallisen petosrikoksissa kyse on yleensä passiivisesta salaamisesta, jossa tahallisuuden näyttäminen voi olla hankalampaa. Rangaistuskäytännön eroavuus koskee kuitenkin ainoastaan näiden rikosten perustekomuotoa, ei siis törkeitä tapauksia.

VELALLISEN EPÄREHELLISYYDESTÄ KOVEMPIA RANGAISTUKSIA

Kun verrataan näiden rikosten perustekomuodoista

määrättyjä rangaistuksia muihin omaisuusrikoksiin, sopivia vertailukohteita rangaistusasteikon samankaltaisuuden vuoksi ovat petos ja törkeän rikostunnusmerkistön osalta törkeä petos, törkeä kavallus ja törkeä varkaus.

Petoksesta tuomitut rangaistukset ovat enimmäkseen sakkorangaistuksia. Myös muissa omaisuusrikoksissa perustekomuodon tyyppirangaistus on sakko. Näin vain velallisen epärehellisydestä määrättyissä tuomioissa normaalirangaistus on muita kovempi eli ehdollinen vankeus. Verrattaessa näiden rikosten törkeitä tekemuotoja varkauden, kavalluksen ja pe-

toksen törkeistä tekemuodoista annettuihin tuomioihin, kovin merkittävää eroa ei ole muiden paitsi törkeän varkauden kohdalla. Törkeästä varkaudesta noin puolet rangaistuksista on ehdottomia vankeustuomioita. Rangaistuskäytännön eroja voi selittää esimerkiksi se, että rikoksen uusijoita on syytettynä varkausrikoksissa enemmän kuin rikoksissa.

RANGAISTUSTEN KEHITYKSESSÄ EI OLE YHTENÄISTÄ LINJAA

Kirjanpitorikoksissa ehdollisten vankeusrangaistusten käyttö on vuoteen 2003 asti lisääntynyt ja sakkotuomioiden vähentynyt. Tilanne muuttui kuitenkin vuonna 2004, jolloin sakkoja tuomittiin enemmän kuin ehdollisia vankeusrangaistuksia. Muutos on yhteydessä kirjanpitorikosten lainsäädännöllisiin muutoksiin.

Velallisen rikoksissa rangaistuskäytännön muutokset vuosina 1996–2004 koskevat lähinnä velallisen epärehellisyysrikoksia, joissa törkeästä tekemuodosta tuomitujen tapausten suhteellinen osuus on vuosien mittaan lisääntynyt.

Veropetosten rangaistustasossa on tapahtunut asteittainen muutos: ehdollinen vankeusrangaistus on korvannut sakkorangaistuksen rikoksen tyyppirangaistuksena. Törkeän veropetoksen rangaistuskäytännössä ei voida havaita

systemaattisia muutoksia. Sakkojen osuuden vähentymisen ja eri tunnusmerkistöjen välillä ei ole selvää kytkentää; niiden vaikutuksesta rangaistuskäytäntöön ei voida tehdä suoria johtopäätöksiä, vaikka veropetoksen osuus kaikista tuomituista verorikoksista on vähentynyt runsaasta neljänneksestä noin viidennekseen tarkasteluaikana.

TUOMITUT EHDOTTOMAT VANKILAKUUKAUDET

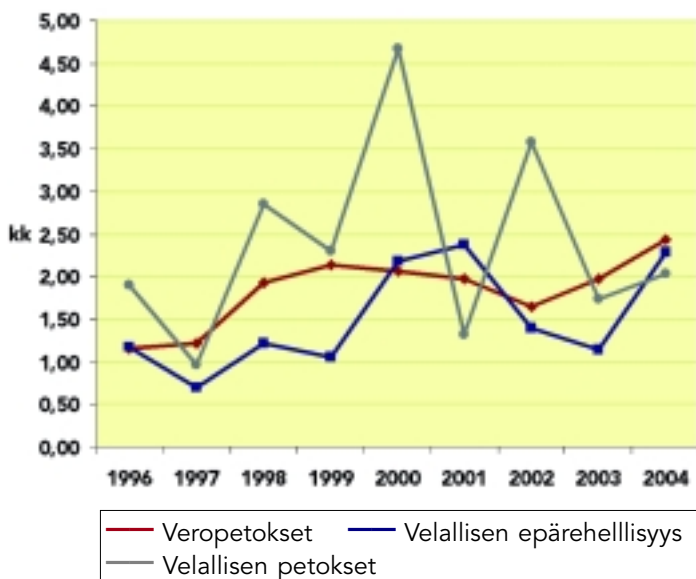
Rangaistustason ankaruutta eri rikoksissa voidaan kuvata myös niistä tuomitujen ehdottomien vankilakuukausien määrällä. Ehdottomien vankilakuukausien osuuden kehitys kertoo ehkä osuvimmin siitä, onko rangaistuskäytäntö kiristynyt, pysynyt ennallaan vai lieventynyt (Kuvio 2).

Velallisen epärehellisyysrikoksissa ja veropetoksissa vankilakuukausien määrässä voi havaita hienoista trendinomaista nousua. Velallisen petosrikoksista vankilakuukausien määrä vaihtelee yhdestä lähes viiteen kuukauteen eri vuosina. Mitään pysyvää muutostrendiä ei voida kuitenkaan havaita.

VELALLISEN RIKOKSIA KOSKEVIA SYYTTEITÄ HYLÄTÄÄN PALJON

Kirjanpitorikossyytteistä hylättiin yhteensä kahdeksan prosenttia vuosina 1996–2004. Hylkäysprosentti on

Kuvio 2. Eräistä talousrikoksista yhtä tuomittua rikosta kohti laskettu ehdottomien vankeuskuukausien määrä 1996–2004.

Velallisen rikoksissa syytteiden runsaan hylkäämisen taustalla on se, että esitutkinta- ja syyttäjäportaassa lain tunnusmerkistöjä tulkitaan olennaisesti väljemmin kuin tuomioistuimissa.

pysynyt koko ajan samalla tasolla. Törkeissä veropetoksissa vastaava luku oli 13 prosenttia. Velallisen rikoksista hylättyjen syytteiden osuus oli 22 prosenttia. Se oli suurimmillaan vuosina 1996–1998 (27–32 %), minkä jälkeen osuus on laskenut alle 20 prosenttiin. Eniten syytteitä on hylätty velallisen epärehellisyydestä ja törkeästä velallisen petoksesta syytetäessä.

Veropetoksissa hylkäämisen syynä olivat pääosin näyttöongelmat. Velallisen rikoksissa perusteena oli peräti neljässä viidestä tapauksesta se, ettei syytetyn katsottu toimineen laittomasti. Syytteiden runsaan hylkäämisen taustalla on se, että esitutkinta- ja syyttäjäportaassa lain säätämiä tunnusmerkistöjä tulkitaan olennaisesti väljemmin kuin tuomioistuimissa. Rikokset tulevat ilmi normaalisti konkurssien yhteydessä, jolloin velkojien intressissä on yrittää kasvat- ta pesän jakokelpoisia varoja kaikin keinoin. Rikosilmoitusten teko löysin perustein on tässä mielessä ymmärrettävää, ja koska kyse usein on suhteellisen suurista taloudellisista intresseistä, on myös ymmärrettävää ja perusteltuakin, että esitutkinta- ja syyttäjäporras soveltavat suhteellisen matalaa syytekynnystä ja jättävät lopullisen arvioinnin tuomioistui- melle.

VAHINGON MÄÄRÄ SELITTÄÄ RANGAISTUSTASOA

Tuomioistuinten rangaistuskäytäntöä ohjaa velallisen rikoksissa pitkälti rikoksella aiheutettujen vahinkojen ja toissijaisesti rikosentekijän tavoitteleman hyödyn suuruus. Useammasta rikoksesta samalla kertaa annetuissa tuomioissa rangaistuslajin valintaan ja rangaistuksen mittaamiseen vaikuttaa myös rikosten lukumäärä. Törkeissä veropetoksissa rikoksella aiheutettujen vahinkojen suuruus on niin ikään ensisijainen rangaistuskäytäntöä ohjaava tekijä. Päärikostyyppi- en (salakuljetusrikokset, arvonnisäveropetokset ja muut veropetokset) välillä oli kuitenkin havaittavissa selviä eroja rangaistuksen mittaamisessa ja rangaistuslajin valinnassa, joita ei voinut selittää yksin vahinkojen määrällä. Ankarinta rangaistuskäytäntö oli arvonnisäveropetoksissa ja pimeän työvoiman käytössä, lievintä salakuljetusrikoksissa. Kirjanpitorikoksissa rangaistuslajin valinta ja rangaistuksen mittaaminen olivat suorassa suhteessa laiminlyöntien laajuuteen ja tahallisuuden asteeseen.

Kirjanpitorikosten moitittavuus on korostunut 1990-luvun laman jälkeen. Kuva yritysten taloudellisesta kehityksestä ja varallisuusasemasta perustuu keskeiseltä

osin kirjanpitoon. Sen laiminlyöminen tai vääristäminen liittyy usein olennaisesti muuhun talousrikollisuuteen. Kirjanpidon merkityksen ymmärtäminen talousri- kosten keskeisenä osana on vaikuttanut siihen, että vankeusrangaistusten tuomitsemista lisättiin ja sakkorangaistusten määräämistä vastaavasti vähennettiin. Lisäksi kirjanpitorikosten maksimirangaistus kohotettiin kolmesta neljään vuoteen vankeutta säätämällä uusi rangaistussäännös, törkeä kirjanpitorikos.

Yleisvaikutelmaksi jäi, että kirjanpitovelvollisuuden laiminlyöneet yritykset olivat järjestään ainakin laiminlyönnin loppuvaiheessa olleet varattomia ja konkurssikypsiä. Yritysten liikevaihto ja muu toiminta oli merkittävästi vähentynyt usein jo ennen rikosta mutta viimeistään rikoksen suorittamisen aikana, ja käytännössä taloudelliset vaikeudet olivat yleensä olleet laiminlyöntien pääasiallinen syy.

Talouden yleinen suhdanne vaikuttaa konkurssien ja ulosmittausten määrään ja siten myös velallisen rikosten määrään ja luonteeseen. Useat eri alojen yritykset ja erityisesti pienyritykset joutuivat vaikeuksiin taloudellisen laman seurauksena 1990-luvun alussa. Noususuhdanteen aikana taloudelliset vaikeudet voivat koetella enemmän

tietyn huonosti menestyvän yrityssektorin yrityksiä tai taloudellisessa kilpailussa menestymättömiä yrityksiä. Tällaiset rakenteelliset tekijät voivat vaikuttaa olennaisesti velallisen rikosten luonteeseen ja heijastua sitä kautta rangaistuskäytäntöön.

Verorikollisuuden luonnetta määrittävät suuressa määrin kulloinkin voimassa olevat verotussäännökset ja veroviranomaisten kontrollin taso sekä esimerkiksi maahantuontia ja maastavientiä koskevat säännökset. Veropetossääntely perustuu useampiportaiselle törkeysasteikolle (veropetos, törkeä veropetos, lievä veropetos ja verorikkomus). Saadun tai tavoitellun taloudellisen hyödyn määrä on keskeinen kriteeri verorikoksen törkeyttä arvi- oitaessa. ■

Hannu Niemi & Martti Lehti (2006): Eräiden talousrikosten rangaistuskäytäntö. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedon- antoja 71.

Restoratiivinen oikeus ja Suomi

Uudessa Suomen rikossovittelulaissa periaatteellisia ongelmia

Keskustelussa restoratiivisesta oikeudesta on usein viitattu norjalaisen kriminologin **Nils Christien** näkemyksiin valtiosta "konfliktien varastajana" ja vaatimuksiin palauttaa yksityisten kansalaisten konfliktien käsittely takaisin heille itselleen. Tämä kriminaalipolitiikan subjektiivisia oikeuksia ja vaihtoehtoisia ratkaisuja korostava kehityssuunta on voimistunut kaikkialla. Restoratiivisen eli korjaavan oikeuden käsite tuli kansainväliselle oikeusfoorumille 1990-luvun taitteessa. Varsinaisesti restoratiivinen oikeus tulee angloamerikkalaisesta maailmasta, mutta lähestymistavan rantautuminen samalla Eurooppaan on ollut hyvin nopeaa.

Restoratiivinen oikeus edustaa vaihtoehtoa retributiolle, rehabilitaatiolle ja utilitarismille. Rangaistusta (retribuutioita erityisesti) arvostellaan sen rikoksentekijälle aiheuttamista lukuisista vahingoista, tehostomuudesta uusintarikollisuuden ehkäisemisessä ja uhrien tarpeiden hylkäämisestä. Kuntoutusohjelmia taas arvostellaan siitä, että nekään eivät ole ottaneet

uhrin asemaa vakavasti ja että ohjelmien tulokset ovat hyvin vaatimattomat. Utilitarismia puolestaan on arvosteltu siitä, ettei sen markkinoima preventioajattelu (rikosten ehkäisy) toimi. Tavoiteltaessa rikoksentekijän ja uhrin "kottouttamista" takaisin yhteiskuntaan restoratiivinen oikeus arvostelee rangaistusjärjestelmää ja kuntoutusohjelmia tuloksettomuudesta yksilön sosiaalistumisen kannalta.

Restoratiivisessa oikeudessa rikosta ei nähdä ensisijaisesti lakien rikkomisena vaan yksityisten ihmisten ja konkreettisten suhteiden loukkamisena. Tällöin perustavana lähtökohtana ovat osapuolten tarpeet. Samalla painotetaan sitä, että rikos merkitsee menetyksiä rikoksen uhrille, uhkaa lähiyhteisön turvallisuudelle sekä haasteita koko yhteiskunnan yleiselle järjestykselle. Seuraamuksien tulee ensisijaisesti olla uhrin hyvittäminen, rikoksentekijän ja uhrin palauttaminen yhteiskunnan toimiviksi jäseniksi sekä yhteisöjen ja yhteiskunnan arvojen vahvistaminen. Menettelynsä puolesta restoratiivinen oikeus korostaa rikosseuraamuksen kollektiivista ja

korjaavaa käsittelyä ja keskeinen huomio kiinnitetään siihen, miten osapuolet selviytyvät tulevaisuudessa. Rikosten sovittelu on tunnusomaisesti ollut keskeistä restoratiivisen oikeuden kehittämisaluetta erityisesti Euroopan maissa. Angloamerikkalaisen oikeuskulttuurin maissa taas erilaiset yhteisöjen ja verkostojen varaan rakentuvat conferencing-tyyppiset lähestymistavat ovat saaneet kasvavaa merkitystä.

RESTORATIIVINEN OIKEUS SUHTEESSA RIKOSOIKEUSJÄRJESTELMÄÄN

Sovittelu voi toimia suhteessa rikosoikeusjärjestelmään ulkopuolisena toimijana taikka apu-, rinnakkais- tai integroituna järjestelmänä.

Abolitionistisen lähestymistavan mukaan restoratiivinen oikeus on rikosoikeusjärjestelmän ulkopuolinen toimija – tyyppillisinä esimerkeinä erilaiset yhdyskuntaneuvostot. Tämän mallin äärimmäinen painotus on, että varsinaista rikosoikeusjärjestelmää ei tarvita lainkaan, vaan se voidaan korvata epävirallisella neuvottelu- tai sovittelujärjestelmällä. Ongelmana tässä lähestymistavassa

on se, miten poliittinen järjestelmä ja yleinen mielipide saadaan tukemaan menettelyä, jossa ultima ratiota eli pakkokeinoja ei ole lainkaan käytössä. Myös uhrin ja tekijän aseman tasapainottaminen ja oikeusturva muodostuvat ongelmallisiksi. Eräissä ohjelmissa on kuitenkin saavutettu myös menestystä: Asuma-alueiden ja talojen riitoihin puuttumalla on voitu estää konfliktien eskaloituminen rikoksiksi. Mallin kokeiluja on ollut esimerkiksi Ranskassa ja malli kokee uutta tulemistaan myös Suomessa naapurustosovittelun kokeiluissa mm. maahanmuuttajien kotouttamisongelmien ratkaisemisessa.

Sovittelu voi myös toimia rikosoikeusjärjestelmän apujärjestelmänä. Tällöin sovittelu toimii lähinnä poliisitutkinta- ja syytevaiheessa. Tyypillisiä ovat erilaiset diversio-ohjelmat Englannissa: nuoren rikoksentekijän tapaus tuodaan sovitteluun, jossa sovittelijana toimii poliisi tai kriminaalihuollon sosiaalityöntekijä (tai molemmat). Soviteltavaksi tuodaan lieviä tapauksia, joissa rangaistusta ei katsota tarpeelliseksi. Jos so-

Sovittelu voi toimia suhteessa rikosoikeusjärjestelmään ulkopuolisena toimijana taikka apu-, rinnakkais- tai integroituna järjestelmänä.

vinto saadaan aikaan, se kirjaan tiedoksi syyttäjälle eikä tapaus mene enää tuomioistuimeen. Ohjelmia on kritisoitu siitä, että ne toimivat vain eräänlaisina rikosoikeusjärjestelmän "roskakoreina".

Sovittelu saattaa myös toimia rikosoikeusjärjestelmän rinnakkaisjärjestelmänä, sitä täydentävänä tai jopa korvaavana menettelynä sekä syytettyä tuomioistuinvaiheessa. Ohjelmilla on kiinteä yhteys virallisjärjestelmään. Eräissä rikossovittelun ohjelmissa (Victim-Offender-Mediation, VOM) pyritään vaikuttamaan itse rikosoikeusjärjestelmän perusarvoihin ja ratkaisuihin kuten preventioajatteluun ja ylipäätään kysymykseen rangaistuksen tarpeellisuudesta. Sovittelu perustuu osapuolten vapaaehtoisuuteen, ja jos sovinto saavutetaan, sillä on merkitystä syyteharkinnassa ja tuomioistuimessa rangaistuslajin määrittämisessä ja rangaistuksen mittaamisessa. Rikossovittelusta eri Euroopan maista saadut kokemukset viittaavat siihen, että se on lähinnä virallisjärjestelmää täydentävä toiminto, jolla ei kuitenkaan ole varsinaista reformivaikutusta itse rikosoikeusjärjestelmään.

Restoratiivisen oikeuden teorian kehittämisessä sovittelu on nostettu esiin myös ns. maksimaalisen integraation järjestelmänä. Tällöin rikosoikeuden perusarvoiksi muodostuisi rikoksen kaikinpuolinen restoraatio; tekijän ja uh-

rin auttaminen poliisitutkinnasta jälkihuoltoon saakka. Sovittelun pitäisi myös olla mahdollista kaikissa rikosprosessin vaiheissa, myös tuomion julistamisen jälkeen jolloin käsitellään lähinnä rikoksen osapuolille tuottamaa traumaa. Tässä mallissa oikeusviranomaisten tehtävänä ei olisi osallistua itse prosessiin vaan valvoa sen lain- ja oikeudenmukaisuutta (prosessisäännöt, oikeussuoja). Sovittelija toimisi eräänlaisena välimiehenä, arbitraattorina, joka tutkii, mikä osapuolten mielestä olisi hyvä ja hyväksyttävä ratkaisu. Jos osapuolet eivät ratkaisua löydä, arbitraattori tekisi sovintoesityksen, jonka osapuolet voivat hyväksyä tai hylätä. Jos sovinto syntyy, tapaus ei mene lainkaan tuomioistuinkäsittelyyn. Tuomioistuin siis käsittelee tapusta vain, jos osapuolet eivät itse löydä siihen ratkaisua tai jos tapauksessa muutoin sen luonteen johdosta tarvitaan ultima ratiota kuten vakavissa kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavissa rikoksissa.

RESTORATIIVINEN OIKEUS JA SUOMEN RIKOS-SOVITTELULAKI

Suomessa rikossovittelun kehittäjät ovat asettaneet sovittelun tavoitteeksi paitsi rikosprosessin yksinkertaistamisen ja tehostamisen myös pyrkimyksen lisätä osapuolten mahdollisuuksia vaikuttaa oman asiansa käsittelyyn sekä

tukea rikoksentehtäjä ja uhria yhteiskuntaan sopeutumisesa. Lähtökohtana on usein myös ajatus siitä, että sovittelulla voidaan saavuttaa kestävämpi ratkaisu kuin oikeuden päätöksellä, joka usein synnyttää vain uusia oikeusprosesseja. Kuten edellä kävi ilmi, restoratiivisen oikeuden luovuttamattomiin periaatteisiin kuuluu, että sovittelun ensisijaisena lähtökohtana ovat osapuolten tarpeet. Niitä viranomaiset pystyvät vain harvoin perusteellisesti selvittämään esimerkiksi rikostutkinnassa. Tästä syystä eräät sovittelulakiin sisältyvät säännökset ovat voimakkaita kannanottoja ja jyrkässä ristiriidassa restoratiivisen oikeuden lähtökoh- tien kanssa. Tällaisia ovat mm. säännökset siitä, että lähisuhdeväkivallassa ei saa sovittaa, jos osapuolet omaehtoisesti pyrkivät sovitteluun ilman viranomaisten ohjausta. Laki kieltää myös sopimisen rikosvahingosta, jos tapauksessa muutoinkaan ei voida sovittaa. Vahingonkorvauksesta sopimisen kieltäminen on ristiriidassa myös sopimusvapauden periaatteiden kanssa. Lisäksi säännös siitä, että sovittelun kulusta ja lopputuloksesta tulee toimittaa poliisitaik syyttäjäviranomaiselle tieto niissäkin tapauksissa, jotka eivät ole tulleet soviteltaviksi viranomaisten lähettäminä, murtaa ns. luottamuksen suojaa ja on ristiriidassa restoratiivisen oikeuden lähtökoh- tien kanssa. Säädöksellä voi

olla myös sovittelun käynnistymistä estävä vaikutus.

Vaikka sovittelussa ei ratkaista rikosoikeudellista puolta eli syyllisyyttä ja rangaistusseuraamusta, sovittelu voi vaikuttaa asian käsittelyyn rikosprosessissa. Asianomistajarikoksissa käsittely päättyy, jos asianomistaja peruu syyttämispyyntönsä esimerkiksi syntyneen sovinnon seurauksena. Sovittelu voi olla tapauksesta riippuen perusteena esitutkinnan rajoittamiselle, syyttämättä jättämiselle, rangaistukseen tuomitsematta jättämiselle, rangaistuksen lieventämiselle, rangaistusasteikon lieventämiselle tai rangaistuslajin vaihtamiselle. Sovinto ei kuitenkaan aina takaa toimenpiteistä luopumista tai lievempää rangaistusta. Syyttäjä ja tuomioistuin arvioivat sovinnon merkityksen tapaukkohtaisesti. Tutkimuksen selvitetäväksi jää, miten sovittelu vaikuttaa em. yhteyksissä, mutta tähän ei tahdota antaa rahoitusta.

Suhteessa restoratiivisen oikeuden malleihin suomalainen rikosten sovittelu on lähinnä rikosoikeuden apujärjestelmä tai sitä täydentävä rinnakkaisjärjestelmä, jossa on vielä kosolti ongelmia ratkaistavana. ■

Kirjoittaja on tutkimuspäällikkö Stakesissa.

Rikosasioiden sovittelu laajenee Euroopassa

Oikeusministeriö ja sosi-aali- ja terveysministeriö järjestivät joulukuussa Helsingissä seminaarin tuomioistuimenmenettelyn vaihtoehtoista ja rikosasioiden sovittelusta. Seminaari oli osa Suomen EU-puheenjohtajuuskauden ohjelmaa. Seminaariin osallistui noin 90 virkamiestä, rikosoikeusjärjestelmän toimijaa ja sovittelupalvelujen tuottajaa eri maista.

Uuseimmassa EU:n jäsenmaissa on rikosasioiden sovittelua, mutta menettelytavat ja käytännöt vaihtelevat suuresti. EU:ssa on nyt tavoitteena jäntevöittää toimintaa ja eri maiden lainsäädäntöä sekä pohtia sovittelun suhdetta rikosoikeusjärjestelmään. Yhtenäiseen malliin ei kuitenkaan haluta siirtyä, mutta eri maissa saaduista kokemuksista yrittää oppia. Rikossovittelulle on luotu yhteinen menettelyohjeistus, jota yritetään saada laajempaan käyttöön. Helsingin kokouksessa pohdittiinkin mm. mahdollisuuksia muodostaa EU-maiden välille verkosto vahvistamaan yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen levittämistä.

Kansalaisille sovittelu on vielä vierasta eikä mahdollisuutta sovitteluun tunneta. Seminaarissa keskusteltiin siitä, mitä sovittelun tunnettavuuden eteen voitaisiin tehdä sekä pohdittiin keinoja lisätä tiedonkulkua ja yhteistyötä viranomaisten ja palveluntuottajien välillä. Etenkin poliisien, syyttäjien ja tuomareiden kouluttamista pidettiin tär-

keänä. Uhrin asema, oikeusturvan varmistaminen sekä ennakkoluulojen voittaminen olivat keskeisiä aiheita. Erityisesti keskustelua on aiheuttanut lähisuhdeväkivaltatapaus ten sovittelu ja pelko siitä, että rikokseen syyllistynyt ei joutuisi vastuuseen teostaan.

SOVITTELUN ALA LAAJEMMAKSI

Professori Ivo Aertsen Leuvenin yliopistosta Belgiasta kiitti lehdistötilaisuudessa Suomen työtä rikosasioiden sovittelun kehittämiseksi ja uskoi, että moni Euroopan maa voisi hyötyä mallin ottamisesta Suomen uudesta sovittelulaista. Malli on hänestä kiinnostava, koska siinä hyödynnetään vapaaehtoisia paikallisella tasolla. Sovittelussa tarvitaan myös toimijoita rikosoikeusjärjestelmän ulkopuolelta, minkä vuoksi on tärkeää lähentää viranomaisten ja vapaaehtoisten yhteistyötä.

Tärkeä eurooppalainen kehityssuunta Aertsenin mielestä on sovittelun alan laajentaminen. Sovitteluun sopivat myös vakavat rikokset ja sovittelu voi tapahtua missä tahansa prosessin vaiheessa, myös tuomion antamisen jälkeen. Lähtökohtana täytyy aina kuitenkin olla uhrin eivätkä rikosoikeusjärjestelmän tarpeet.

SOVITTELU SÄÄSTÄÄ AIKAA JA RAHAA

Neuvotteleva virkamies Aarne Kinnunen oikeusministeriöstä korosti, että rikos- ja

riita-asioiden sovittelu on halpa keino ongelmien ratkaisuksi verrattuna siihen, että asia viedään käräjäoikeuskäsittelyyn. Suomessa suurin osa soviteltavista rikoksista on pikkurikoksia, joiden käsittelyyn tuomioistuinkäsittely on liian raskas ja jäykkä. Sovittelun käyttöä lisäämällä voitaisiin vähentää käräjäoikeuksien jutturuuhkaa ja vapauttaa resursseja muiden asioiden käsittelyyn.

Sovittelutoimistossa juttu voidaan ratkaista puolta lyhyemmässä ajassa kuin käräjäoikeudessa. Sovittelussa yhden jutun käsittelyyn menee tavallisesti aikaa noin yksi kuukausi. Käräjäoikeuksissa noin 50 prosenttia asioista ratkotaan alle 2 kuukaudessa. Näistä suurin osa on todennäköisesti sentyyppisiä yksinkertaisia juttuja, joita käsitellään sovittelutoimistoissa.

Oikeusministeriön suuntaa antavien laskelmien mukaan sovittelulla saadaan tuntuvia säästöjä. Jos soviteltavia asioita on vuodessa 15 000, yhden jutun sovittelu maksaa keskimäärin 420 euroa. Käräjäoikeudessa yhden rikosasian ratkaiseminen pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa maksaa 466 euroa. Lisäksi käsitelyä edeltävästä syyteharkinnasta ja syyttäjän työstä oikeudessa aiheutuu 319 euron kustannukset. Jos sovittelulla voidaan korvata syyteharkinta ja pääkäsittely, säästöä tulee 365 euroa juttua kohden. ■

Rikosasi

Norjan oikeusministeriö järjesti marraskuussa Osllossa restoratiivisen oikeuden seminaarin (Nordic Seminar on Restorative Justice), johon osallistui sovittelun asiantuntijoita kaikista Pohjoismaista. Seuraava katsaus perustuu kunkin maan edustajan alustuksiin, jotka on kokonaisuudessaan julkaistu seminaarin loppuraportissa.

SUOMI

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta tuli voimaan runsas vuosi sitten. Kuntien ja muiden yhteisöjen tarjoamia sovittelupalveluita on ollut tarjolla monilla paikkakunnilla aina vuodesta 1983 alkaen. Vasta lain myötä rikosasioiden sovittelu laajeni koko maahan.

Lain mukaan sovittelussa voidaan käsitellä mitä tahansa rikoksia, joiden arvioidaan soveltuvan soviteltavaksi, kun otetaan huomioon rikoksen laatu ja tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena. Poliisilla ja syyttäjällä on velvollisuus ohjata sovitteluun käsiteltävänä oleva asia, jos se heidän arvionsa mukaan soveltuu soviteltavaksi ja jos osapuolet ovat antaneet sovitteluun suostumuksensa. Laisa on joitakin rajoituksia alaikäisiin kohdistuneiden rikosten osalta. Myös muut viranomaiset ja osapuolet itse voivat pyytää sovittelua. Jos kysymys on lähisuhdeväkivallasta, aloitteen on kuitenkin aina

oiden sovittelu Pohjoismaissa

tultava poliisilta tai syyttäjältä.

Sovittelu on mahdollinen rikosprosessin kaikissa vaiheissa ja vielä tuomion antamisen jälkeenkin. Sovittelu voi olla perusteena toimenpiteistä luopumiselle tai sillä voi olla merkitystä rangaistuksen määräämisessä.

Läänihallitukset vastaavat siitä, että sovittelupalveluja on asianmukaisesti saatavilla. Sovittelun kustannukset maksetaan valtion varoista. Paikallisissa sovittelutoimistoissa on palkattua henkilökuntaa, mutta pääosin sovittelusta vastaavat tehtävään koulutuksen saaneet vapaaehtoiset.

RUOTSI

Sovittelupalveluja on ollut rajoitetusti saatavilla 1980-luvun lopulta lukien. Laajemmin sovittelu alettiin kokeilla vasta kymmenen vuotta myöhemmin. Sovittelulaki tuli voimaan vuonna 2002, ja sitä sovelletaan valtion ja kuntien tarjoamiin sovittelupalveluihin. Tällä hetkellä sovittelua on saatavilla yli kolmanneksessa kunnista.

Laissa ei ole rajoituksia sen suhteen, mitä rikoksia voidaan sovittaa tai missä vaiheessa sovittelu voidaan toimittaa. Sovittelun edellytyksenä on, että rikoksesta on tehty ilmoitus poliisille ja että tekijä on tunnustanut teon. Yleisimmät soviteltavat rikokset ovat pahoinpitelyitä, vahingontekoja ja myymälänräpistyksiä. Sovittelu on vahvasti keskittynyt nuoriin rikoksenteijöihin. Vain kuudessa prosentissa sovitelluista rikoksista tekijä on

ollut yli 18-vuotias. Nuorten kohdalla sovittelu voi johtaa syyttämättä jättämiseen tai sillä voi olla vaikutusta heille tuomittavaan rangaistukseen. Tekijän ollessa alle 12-vuotias sovittelu on mahdollista vain erityisistä syistä.

Hallitus on antanut kansalliselle rikostentorjuntaneuvostolle tehtäväksi rahoittaa ja kehittää sovittelupalveluja siten, että niitä olisi vuoden 2008 alusta lukien saatavilla koko maassa. Tämä koskee kuitenkin vain niitä tapauksia, joissa tekijä on alle 21-vuotias.

NORJA

Erlaisia sovittelukokeiluja on ollut jo vuodesta 1981 alkaen. Sovittelua koskeva laki on annettu vuonna 1991 ja se soveltuu niin rikos- kuin riita-asioihin. Koko maassa valtion rahoittamia sovittelupalveluita on saanut vuodesta 1994 lukien.

Sovittelun järjestäminen oli aluksi kuntien vastuulla. Palvelujen tason yhtenäistämiseksi perustettiin kuitenkin vuonna 2004 oikeusministeriön alaisuuteen valtakunnallinen sovittelupalvelutoimisto, jonka tehtäviin kuuluu muun ohella paikallisten sovitteluyksiköiden toiminnan johtaminen ja ohjaaminen.

Sovittelua on käytetty oikeudenkäynnin sijasta vähäisissä rikosasioissa ja pääpaino on ollut nuorissa rikoksenteijöissä. Keskustelua on käyty sovittelun laajentamiseksi vakavampiin rikoksiin rikosprosessin ohella. Aloitteen sovitteluun voi tehdä poliisi, syyt-

täjä tai osapuolet itse. Paikallisissa sovitteluyksiköissä on palkattua henkilökuntaa, mutta varsinaisesta sovittelusta vastaavat vapaaehtoiset sovittelijat.

TANSKA

Ensimmäinen kokeiluluonteinen sovitteluprojekti alkoi kolmen poliisipiirin alueella vuonna 1998. Hyvistä kokemuksista huolimatta sovittelua on tänäkin päivänä saatavilla vain näissä kolmessa piirissä, jotka kattavat vajaat kymmenen prosenttia väestöstä. Erillistä lakia sovittelusta ei ole annettu. Laajentaminen koko maan kattavaksi palveluksi on suunnitteilla.

Soviteltavaksi voidaan ottaa omaisuusrikoksia, joissa tekijä on täyttänyt 15 vuotta sekä tunnustettuja rikoksia. Sovittelu on riippumaton rikosprosessista eikä se voi olla perusteena esimerkiksi syyttämättä tai tuomitsematta jättämiselle.

Rikosasiaa käsittelevä poliisi arvioi tapauksen soveltuvuuden sovitteluun ja tiedottaa osapuolille sovittelun mahdollisuudesta. Jos osapuolet antavat suostumuksensa sovitteluun, sovittelija ottaa heihin yhteyttä. Sovittelijoina toimivat tehtävään koulutuksen saaneet vapaaehtoiset. Kööpenhaminassa on lisäksi tarjolla erityinen sovittelupalvelu seksuaalirikosten osapuolille.

ISLANTI

Rikosasioiden sovittelu alkoi vasta vuonna 2000 Reykjavikin kunnan ja paikallisen poliisilaitoksen yhteisenä pro-

jektina. Sovittelua tarjottiin vain niissä tapauksissa, joissa tekijä oli rikosoikeudellisen vastuun kannalta alaikäinen. Hyvien kokemusten seurauksena oikeusministeriö käynnisti vuoden 2006 lopulla Reykjavikin poliisipiirissä kaksivuotisen kokeilun, jossa sovittelua tarjotaan myös rikosvastuuiän saavuttaneille. Muidenkin poliisipiirien uskotaan osallistuvan kokeiluun.

Erillistä lakia sovittelusta ei ole annettu. Sovittelussa noudatetaan ennalta laadittua, vakiomuotoista kaavaa ja sovittelijoina toimivat tehtävään koulutuksen saaneet poliisit. Valtakunnansyyttäjä on antanut kokeilua varten ohjeet, joissa määritellään sovitteluun soveltuvat rikokset. Tällaisia rikoksia ovat anastukset, murrot, laittomat uhkaukset, vahingonteot, pahoinpitelyt ja viranomaisiin kohdistuvat rikokset. Niiden tulee olla laadultaan vähäisiä. Sovittelu on mahdollista vain jos epäilty on tunnustanut teon. Edellytyksenä on myös, että tekijää ei ole aikaisemmin tuomittu useista rikoksista tai jostakin vakavasta rikoksesta. ■

Kirjoittaja työskentelee avustavana lakimiehenä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sihteeristössä Strasbourgissa.

Yhteistyö sairaalan kanssa tukee rikosten esitutkintaa

PAKE eli pahoinpitely- ja keho karttalomake otettiin käyttöön Malmin poliisipiirin ja Malmin sairaalan päivystyspoliklinikan yhteistyössä vuonna 2002. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa tarkasteltiin dokumentoituja pahoinpitelytapauksia ja seurattiin niiden etenemistä rikosprosessissa. Aineistona oli 399 vuoden 2003 lopulla Malmin sairaalan päivystykseen tullutta väkivaltatapausta. Niistä runsas neljännes oli pari- ja lähisuhdeväkivaltaa.

Pahoinpitely- ja keho karttalomake (PAKE) liittyy Helsingissä Malmin sairaalan poliklinikan ja Malmin poliisin vuonna 2002 aloittamaan käytäntöön, jolla pyritään parantamaan pahoinpitelyn uhrin oikeusturvaa ja viranomaisten yhteistyötä. Sen välineeksi kehitettiin PAKE-lomake, johon potilaan vammat ja muut pahoinpitelytiedot kirjataan entistä tarkemmin. Etelä-Suomen lääninhallituksen Malmin malli -asiantuntijaverkosto on kehittänyt lomaketta edelleen ja vie toimintamallia koko läänin alueelle. PAKE-lomake täytetään jokaisesta päivystykseen pahoinpitelyvammojen seurauksena hakeutuneesta potilaasta. Malmin saira-

lan päivystyksessä hoidetaan noin 1000 pahoinpitelyn uhria vuodessa.

VÄKIVALTA ERILAISTA TEKIJÄN JA UHRIN SUHTEESTA RIIPPUEN

Väkivalta näyttäytyi aineistossa vahvasti sukupuolituneena. Runsas neljäsosa tapauksista oli pari- tai muussa lähisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa, jossa suurin osa (82 %) uhreista oli naisia. Pari- ja lähisuhdeväkivallaksi luokiteltiin tapaukset, joissa tekijänä oli uhrin entinen tai nykyinen avio- tai avopuoliso, seurustelukumppani, lapsi, vanhempi tai sisarus. Kaikista sairaalaan pahoinpitelyvammojen seurauksena hoitoon hakeutuneista naisista noin 60

prosenttia oli joutunut läheisen ihmisen väkivallan kohteeksi. Miehistä sama osuus oli ollut heille entuudestaan tuntemattoman pahoinpitelyn eli niin sanotun katuväkivallan kohteena.

Vammojen ja tekotapojen vertailu osoitti, että mitä läheisempi suhde tekijän ja uhrin välillä oli, sitä henkeä uhkaavampia olivat tekotavat ja vaarallisempia siitä seuranneet vammat. Potkiminen ja nyrkillä lyöminen olivat yleisimpiä tekotapoja uhrille tuntemattomien tai jollakin tavalla tuttujen (suurin osa tässä ryhmässä oli niin sanottuja ryyppyporukatappeluja) tekemisissä pahoinpitelyissä. Pari- ja lähisuhdeväkivallassa uhrin kuristaminen, pään hak-

kaaminen kovaa pintaa vasten ja teräaseella tai muulla vaarallisella esineellä lyöminen tai heittäminen, olivat yleisempiä kuin kahdessa muussa ryhmässä. Useiden mustelmien tai ruhjeiden alue ja aseella tai muulla vaarallisella esineellä aiheutetut vammat olivat yleisempiä läheisen ihmisen kuin tuntemattoman tekemisissä pahoinpitelyissä. Lieviksi luokiteltavien vammojen osuus oli kaiken kaikkiaan suurempi kahdessa muussa kuin pari- ja lähisuhdeväkivaltaryhmässä. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että erityisesti pari- ja lähisuhdeväkivallasta ilmoitetaan harvoin viranomaisille ja hoitoon hakeutuvat useammin ne, jotka ovat joutuneet erityisen

Sairaalasta tehtiin erityisesti pari- ja lähisuhdeväkivaltapauksissa myös aktiivisesti ilmoituksia pahoinpitelyistä suoraan poliisille.

vakavan fyysisen väkivallan kohteeksi. Arkuus hakea apua selittänee osaksi havaittua eroa tekojen vakavuudessa.

PAHOINPITELYT ETENIVÄT RIKOSPROSESSISSA HYVIN

Tapaukset etenivät poliisin tietoon tultuaan rikosprosessissa kaiken kaikkiaan hyvin. Sillä, oliko pahoinpitely niin sanottua katuväkivaltaa vai läheisen ihmisen tekemä, ei ollut merkittävää vaikutusta rikosilmoituksen tekoon. Kaikissa ryhmissä noin 60 prosentissa tapauksista tehtiin rikosilmoitus. Suurta osuutta selittää ainakin osaksi se, että tapaukset olivat tulleet poliisin tietoon useimmiten hälytyskeskuksen kautta. Kuitenkin joka viidennessä pari- ja lähisuhdeväkivaltapauksessa ja miltei joka kolmannessa uhrille jollakin tavalla tutun tekemissä pahoinpitelyssä uhri oli itse tullut tekemään rikos-

ilmoitusta poliisiasemalle sairaalassa käynnin jälkeen. Nämä olivat tapauksia, jotka eivät olisi tulleet poliisin tietoon ilman uhrien aktiivisuutta.

Pari- ja lähisuhdeväkivalta eteni poliisin tietoon tultuaan erityisen hyvin muihin ryhmiin verrattuna. Rikosilmoitukseen johtaneista tapauksista tuomioistuimeen eteni yli 70 prosenttia. Muissa ryhmissä oikeuskäsittelyyn edenneiden tapausten osuus oli pienempi.

Uhrille entuudestaan tuntemattoman tekemissä pahoinpitelyissä eteneminen päättyi usein jo poliisin esitutkintaan, koska tekijää ei saatu kiinni. Aineistossa pari- ja lähisuhdeväkivallan osalta rikosprosessin ”kompastuskinä” näyttäytyivät sovitteluun ohjautuminen ja poliisin tekemät ei rikosta -päätökset, joissa osassa kyse oli siitä, että asianomistaja oli perunut tekemänsä rikosilmoituksen.

Suurimmassa osassa sovitteluun menneistä tapauksista seurasi syyttämättäjättämisspätös. Merkittävää sovitteluun ohjautuneissa tapauksissa oli, että parisuhteessa tapahtuneet pahoinpitelyt olivat muita tapauksia vakavampia tekotavoiltaan, eikä yksikään niistä ollut tekotavaltaan potkimista lievempi.

LOMAKKEELLE KIRJATAAN ESITUTKINNALLE TÄRKEÄÄ TIETOA

Esitutkintapöytäkirjojen tarkastelun pohjalta havaittiin, että PAKE-lomakkeen tietoja oli käytetty niin lääkärintuustojen pohjana, rikosilmoitusten kirjaamisessa kuin poliisin kuulusteluissakin. Lomakkeelle kirjataan runsaasti hyödyllistä tietoa rikosilmoituksen tekoa ja rikosnimikkeen harkintaa silmällä pitäen. Lisäksi sairaalassa otetut valokuvat sisälsivät usein kuvia – erityisesti pari- ja lähisuhdeväkivaltapauksissa – vaatteiden alta löytyneistä vammoista, joita ei ilman potilaan riisuttamista olisi ollut havaittavissa. Valokuvat ovat oikeusprosessissa tärkeitä todisteita pahoinpitelyrikoksesta.

Sairaalasta tehtiin erityisesti pari- ja lähisuhdeväkivaltapauksissa myös aktiivisesti ilmoituksia pahoinpitelyistä suoraan poliisille. Yhteydenotto tapahtui useimmiten potilaan suostumuksella. Kuitenkin tapauksissa, joissa pahoinpitely oli tulkittavissa törkeäksi, poliisiin oli muutamissa tapauksissa otettu yhteyttä

myös ilman potilaan suostumusta. Rikostutkinnan aloittaminen heti pahoinpitelyn jälkeen mahdollisti sen, että rikoksen tutkinta voitiin aloittaa välittömästi ja näyttöä tapahtuneesta kerättiin esimerkiksi rikospaikalla käymisen, asianosaisten alustavien kuulustelujen ja tekijän kiinnityksen avulla. Näin saadaan nopeasti myös uhrin lausumasta riippumatonta näyttöä senkin varalta, että uhri peruu rikosilmoituksen esitutkinnan aikana. Tämä on tyypillistä juuri pari- ja lähisuhdeväkivaltapauksissa. Ilmoituksen perumisen taustalla saattaa olla niin halu jatkaa suhteessa ja suojella tekijää kuin myös pelko tekijää tai epäluottamus viranomaisia kohtaan. ■

Lähde: Noponen, Tanja: Pahoinpitely- ja kehokarttalomake väkivaltatyön välineenä (julkaistaan vuoden 2007 aikana Poliisiammattikorkeakoulun julkaisusarjassa).

Lisätietoa Malmin mallista ja PAKE-lomakkeesta Etelä-Suomen lääninhallituksen verkkosivuilta www.laeninhallitus.fi/etela Lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäiseminen 2004–2007 -hankkeen alta.

Erityisesti pari- ja lähisuhdeväkivallasta ilmoitetaan harvoin viranomaisille ja hoitoon hakeutuvat useammin ne, jotka ovat joutuneet erityisen vakavan fyysisen väkivallan kohteeksi. Arkuus hakea apua selittänee osaksi eroa tekojen vakavuudessa.

MARJA AIRO / LEHTIKUVA

Uutta kontrollikulttuuria?

**Nuorten kotiin-
tuloaikojen julkista
sääntelyä selvitettiin
Etelä-Suomen läänin
alueen kunnissa.
Kotiintuloaikojen
sääntely osoittautui
vähäiseksi.**

Haasteessa 3/2004 kirjoitin kotiintuloajoista alaotsikolla ”Tehokasta rikoksentorjuntaa, vastuullista lastensuojelua vai perusoikeusloukkauksia?”. Kirjoitus oli kriittinen aikalaisanalyysi, koska tutkittua tietoa suomalaisista kotiintuloaikakäytännöistä ei silloin vielä ollut saatavissa. Syksyllä 2006 valmistui Etelä-Suomen lääninhallituksen sivistysosaston ja Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen yhteistyöhankkeena selvitys nuorten julkisesta kotiintuloaikasääntelystä.

Selvityksessä haluttiin tietää, sovelletaanko kunnissa ja missä määrin epävirallisesti tai virallisesti säänneltyjä lasten ja nuorten julkisia kotiintuloaikoja, millaisia muita nuorten keskusteluissa liikkumiseen ja kotiintuloaikoihin vaikuttamisen keinoja käytetään ja mitkä tekijät ovat yhteydessä kotiintuloaikatoimintaan.

Selvityksen teoreettiseksi lähtökohdaksi valittiin **Edwin M. Lemertin** sosiaalisen reaktion teoria. Kuntien

puuttuminen lasten ja nuorten kotiintuloaikoihin ymmärrettiin sosiaalisena reaktiona, joka seuraisi paikallisen toleranssiasteen kriittisen pisteen ylittymisestä. Toleranssiaste on kunnassa esiintyvän poikkeavuuden ja toleranssin määrän välinen suhdeluku.

Etelä-Suomen läänin kunnille (N=86) lähetettiin kesällä 2005 kysely, jossa kuntien nuorisosioiden johtavalta viranhaltijoilta tiedusteltiin kotiintuloaikasääntelyn tilannetta kunnassa. Samalla nuorisosioiden vastavilta lautakunnilta kysyttiin näkemyksiä julkisesta kotiintuloaikasääntelystä. Vastausprosentti oli 76.

SÄÄNTELYN TAVOITTEET MONENLAISIA

Yleisesti voi todeta, että nuorten kotiintuloaikojen julkinen sääntely on varsin vähäistä Etelä-Suomen läänin kunnissa. Kunnista 6 prosenttia oli antanut suosituksen lasten ja nuorten kotiintuloajoina ja kaikkiaan 14 prosenttia kunnista ilmoitti, että niissä oli esiintynyt jonkinlaista kotiintuloaikatoimintaa.

Tällaisena toimintana pidettiin vanhempiainryhmien tai koulujen asettamia kotiintuloaikoja, valtuustolle tehtyjä aloitteita tai kunnan päätöksentekuelinten antamia suosituksia. Suurista kaupungeista vain Lappeenranta oli antanut lasten ja nuorten kotiintuloaikaa koskevan suosituksen.

Kotiintuloaika-asian käsittelytavat ja hallintoelimet vaihtelivat yksittäisten viranhaltijoiden lausunnoista valtuustopäätöksiin. Myös asetettu kotiintuloaikasääntely vaihteli. Sääntely oli sidottu kronologisiin (15 ikävuotta) ja institutionaalisiin (luokkasteet, ala/yläaste) ikärajoihin. Vanhemmille ikäryhmille – lähinnä yläasteikäisille – oli saatettu asettaa erilaiset kotiintuloajat viikolla ja viikonloppuna.

Sääntelyn tavoitteet ja perustelut liittyivät monenlaisiin lapsia ja heidän vanhempiaan koskeviin huolenaiheisiin. Kunnissa tehdyissä valtuustoaloitteissa oltiin huolissaan ”rajusti lisääntyvistä uhkatekijöistä, suvun puuttuvasta verkostosta, huostaanotto-

Ongelmien määrä ei kokonaisuutena ollut kotiintuloaikakunnissa sen suurempi kuin muissakaan kunnissa, mutta niissä ”sietokyky” oli matalammalla.

jen lisääntyvästä määrästä, vailla kontrollia olevista lapsista, päihteiden käytöstä, varastamisesta ja rikoksen uhriksi joutumisesta”. Auktoriteetteina pidettiin mm. ”kaupungin järjestyssääntöä, Kirkkohallituksen teesejä, rikosioikeudellista vastuukärajaa ja ammattilaisten tietoa”.

Vastanneet lautakunnat olivat enimmäkseen sitä mieltä, että kotiintuloikasääntely on vanhempien päätöksen alainen asia. Vastauksissa puhuttiin painokkaasti vanhempien päätöksestä, jossa nuoret eivät olisi neuvotteluosapuolena. Jos vanhemmat eivät kykenisi huolehtimaan lapsestaan, kunta voisi ryhtyä lastensuojelutoimenpiteisiin. Aineistossa esiintyi niin ikään vastauksia, joissa yhteiskunnan kotiintulosääntelyä selvästi vastustettiin, sekä tämän vastapainoksi vastauksia, joissa vanhempien päätösoikeus esitettiin sivuutettavaksi ja siirryttäväksi lainsäädäntötoimenpiteisiin julkisen kotiintuloajan aikaansaamiseksi.

Nuorten keskustassa liikkumiseen ja kotiintuloaikoihin vaikutettiin kunnissa myös muunlaisin keinoin. Keinoja olivat vanhempien toimintaan vaikuttaminen, nuorten toiminnan sääntely ja viranomaisten keskinäisen yhteistyön tiivistäminen. Tavallisimpia olivat maininnat vanhempainlakeskusteluista, nuorisotilojen aukioloaikojen tarkistamisesta ja katupartioinnista.

KUNNAT JAETTIIN KAHTEN RYHMÄÄN

Lisäksi tavoitteena oli kotiintuloaikatoimintaan yhteydessä olevien tekijöiden arvioiminen. Kunnat jaettiin vastauksensa perustella kahteen ryhmään. Toiseen ryhmään sijoitettiin ne kunnat, joiden vastauksista ilmeni, ettei kunnassa esiintynyt kotiintuloaikatoimintaa. Toinen kuntaryhmä koostui puolestaan niistä kunnista, joissa oli esiintynyt vanhempainryhmien tai koulujen kotiintuloikasääntelyä, tehty kunnan päätöksentekelimille aloitteita nuorten kotiintuloajoista tai annettu julkinen kotiintuloaika. Tämän jälkeen kuntaryhmiä vertailtiin sosiaalisen reaktion teorian mukaisesti poikkeavuuden ja toleranssin määrää mittavien muuttujien avulla. Pääosa muuttujista saatiin Tilastokeskuksen StatFin- ja Stakesin ylläpitämästä Sotka-tietokannasta.

Kotiintuloaikatoiminta oli yhteydessä yksinhuoltajaperheiden, lastensuojelutoimenpiteiden kohteena olevien alle 18-vuotiaiden lasten ja 18–20-vuotiaiden nuorten rikollisen toiminnan – erityisesti väkivaltarikollisuuden – suhteelliseen osuuteen. Näiden poikkeavuusmuuttujien osuudet olivat merkittävästi korkeampia kunnissa, joissa kotiintuloaikatoimintaa esiintyi.

Toleranssin määrää tarkasteltiin rakenteellisten, poliittisten ja paikallista kontrolliaktiiviteettia koskevien tekijöi-

den valossa. Kunnat, joissa esiintyi kotiintuloaikatoimintaa, erosivat muista kunnista väestömäärältään (erityisesti 15 000–50 000 asukkaan kunnat), ikärakenteeltaan (korkea 20–24-vuotiaiden osuus väestöstä) ja palvelurakenteeltaan (poliisilaitoksen sijainti useammin paikkakunnalla). Niiden valtuustorakente oli muita kuntia vasemmistopainotteisempi ja nuorisasioita käsittelevien lautakuntien vastauksissa esiintyi toista kuntaryhmää enemmän kunnan puuttumista kannattavia asenteita.

Rakenteellisten ja poliittisten tekijöiden lisäksi tutkimuksessa vertailtiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa kontrolliaktiivisuutta. Kunnissa, joissa esiintyi kotiintuloaikatoimintaa, oli muita kuntia useammin käynnistetty rikosentorjuntahankkeita ja aikuisjohdettuja kasvatushankkeita. Kyselyssä ilmoitettujen muiden puuttumisen keinojen lukumäärä oli ”kotiintuloaikakunnissa” muita kuntia selvästi suurempi, mikä viittasi siihen, että kotiintuloajat ja muut puuttumisen keinot eivät ole vaihtoehtoisia vaan toisiaan täydentäviä toimintatapoja.

UUDENLAINEN PUUTTUMISEN KULTTUURI

Sosiaalisen reaktion teorian näkökulmasta mielenkiintoisimmat tulokset koskivat yksittäisistä poikkeavuus- ja toleranssimuuttujista koottuja summamuuttujia. Niiden ver-

tailu osoitti, ettei poikkeavuuden kokonaismäärä eronnut vertailluissa kuntaryhmissä toisistaan. Sen sijaan toleranssin kokonaismäärässä kuntaryhmissä esiintyi merkitsevä ero. Toisin sanoen, ongelmien määrä ei kokonaisuutena ollut kotiintuloaikakunnissa sen suurempi kuin muissakaan kunnissa, mutta niissä ”sietokyky” oli matalammalla.

Havainto antoi tukea sille tutkimuksen taustalla olleelle hypoteesille, että kunnissa olisi viime vuosina syntynyt uudentyyppinen lapsiin ja nuoriin kohdistuva kontrollikulttuuri. Tämän ”puuttumisen kulttuuriksi” nimittämäni käsitteiden ja käytäntöjen kokonaisuuden tunnusomaisia piirteitä kotiintuloikasääntelyn ohella ovat mm. lapsiin ja nuoriin kohdennetut varhaisen, nopean ja tuntuvan puuttumisen käytännöt, aikuisjohdettiset kasvatushankkeet ja rikosentorjunta-aktiivisuus. ■

Kirjoittaja on tutkija Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksella.

Tutkimus on julkaistu Etelä-Suomen lääninhallituksen verkkosivuilla osoitteessa www.laanhallitus.fi/lh/etela/home.nsf.

Syyttäjä kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteuttajana

Yleisistä syyttäjistä annetun lain mukaan syyttäjän pitää huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta rikosasian käsittelyssä, syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Yhtenä lähtökohtana tehtävän hoidossa voidaan pitää sitä, että päämääränä pitäisi olla kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteutuminen.

Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa kriminaalipolitiikan tavoitteena on vakiintuneesti pidetty toisaalta rikollisuudesta aiheutuvien kustannusten minimoimista ja toisaalta niiden oikeudenmukaista jakamista. Syyttäjän tehtäviä ajatellen keskeisemmäksi nousee rikollisuudesta aiheutuneiden kustannusten vähentäminen, mihin tavoitteeseen luonnollisesti päästään muun muassa rikollisuuden määrää vähentämällä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että syyttäjän pitää tehtäviensä hoidossa pyrkiä edistämään rikoslain yleisestävän eli rikoksia estävän vaikutuksen toteutumista.

Rikoslain yleisestävän vaikutuksen toteutuminen puolestaan edellyttää tiettyjen yleisprevention edellytysten olemassaoloa. Syyttäjätönnön kannalta merkityksel-

lisiä tässä suhteessa ovat etenkin sanktiovarmuus sekä rikosoikeudellisen järjestelmän legitimiisyys. Sanktiovarmuudessa on sananmukaisesti kysymys siitä, että rikoksiin syyllystyneet henkilöt saataan rikosoikeudelliseen vastuuseen teoistaan. Legitiimiisyysvaatimuksen määrittelyssä puolestaan hyvän lähtökohdan tarjoaa näkemys, jonka mukaan ihmiset pitävät rikosprosessimenettelyä hyväksyttävänä, jos se on järjestetty prosessuaalisia perus- ja ihmisoikeuksia sekä menettelyperiaatteita kunnioittaen.

SYYTTÄJÄN KEINOT TOTEUTTAA KRIMINAALIPOLITIIKAN TAVOITTEITA

Syyttäjä voi edistää mainittujen yleisprevention edellytysten ja sitä kautta kriminaalipolitiikan tavoitteiden toteutumista eri tavoin. Sank-

tiovarmuudessa on ennen kaikkea otettava huomioon rikosprosessin etupainotteisuus. Rikosprosessin katsotaan laajassa mielessä jakaantuvan neljään vaiheeseen: esitutkintaan, syyteharkintaan, tuomioistuinkäsittelyyn sekä rangaistusten täytäntöönpanoon. Vaikka itse rangaistuksista päätetäänkin lähtökohteisesti vasta tuomioistuinkäsittelyssä, voidaan sitä edeltäviä rikosprosessin vaiheita tietyssä mielessä pitää sanktiovarmuuden toteutumisen kannalta keskeisimpinä. Juuri näissä vaiheissa hankitaan se materiaali, johon perustuen syytettä tulevassa oikeudenkäynnissä ajetaan. Esimerkiksi pääkäsittelyssä tapahtuva todistajan kuulustelu tai syytteen tarkistaminen edellyttävät useimmiten jutun esitutkahistorian hyvää tunte-

Syyttäjän ja poliisin välinen esitutkintayhteistyö mahdollistaakin sanktiovarmuusnäkökohtien huomioon ottamisen esitutkinnan eri vaiheissa. Otan tässä esiin vain pari esimerkkiä. Heti esitutkintakynnyksen ylittymisen ja esitutkinnan aloittamisen jälkeen syyttäjän oikeudellinen asian-tuntemus saattaa olla hyödyksi, kun päätetään tutkittavan rikoksen nimestä. Rikosnimikkeen valinta ohjaa koko esitutkinnan toimittamista, koska tutkinnassa pyritään tietenkin selvittämään kyseisen rikoksen tunnusmerkistöön kuuluvia oikeustosi-seikkoja. Jos syyttäjä ei ole ollut mukana päättämässä tutkittavaa rikosnimikettä, on luonnollisesti vaarana, että syyttäjällä on siitä poikkeava käsitys. Tästä taas on seurauksena lisätutkintojen tarve, joista saatava lopputulos saat-

Parantaisiko tutkinnanjohtajuus syyttäjän mahdollisuuksia edistää rikosprosessin sanktiovarmuutta tai menettelyn legitimiisyyttä?

taa ajan kulumisen vuoksi olla paljonkin heikompi kuin jos tutkinta olisi heti kohdistettu syyttäjän käsityksen mukaisen rikoksen tunnusmerkistötekijöihin. Vastaavasti syyttäjä voi jo tässä esitutkinna aloittamisvaiheessa ottaa huomioon myös mahdollisten vaihtoehtoisten rangaistusvaatimusten tarpeen tulevassa oikeudenkäynnissä, jos ei voida pitää täysin selvänä, minkä nimisestä rikoksesta jutussa voisi olla kysymys.

Sen sijaan syyttäjän toimintaa legitimiisyyden parantamiseksi voidaan pitää huomattavasti laajempaan ongelmakenttänä. Näin on etenkin kahdesta syystä. Ensinnäkin legitimiisyys käsitteenä on merkittävästi laajempi ja monikerroksisempi kuin sanktiovarmuus. Kuten todettiin, sanktiovarmuus perimiltään tyhjenee siihen, että rikokseen syyllistynyt saadaan vastuuseen teostaan. Rikosoikeudellisen järjestelmän hyväksyttävyyttä ei puolestaan ole mahdollista määritellä yhtä lyhyesti ja tyhjentävästi. Toinen syy on se, että hyväksyttävyyksivaatimus vaikuttaa sanktiovarmuutta voimakkaammin syyttäjän tehtäviin rikosprosessin jokaisessa vaiheessa. Toisin sanoen ei voidaakaan lähteä liikkeelle siitä, että pelkästään aktiivinen osallistuminen jutun esitutkintaan riittäisi turvaamaan legitimiisyyden toteutumisen myös asian käsittelyn myöhemmissä vaiheissa. Esimer-

kiksi objektiivisuusperiaate velvoittaa syyttäjää esitutkintavaiheesta aina lainvoimaisen tuomion antamiseen saakka.

Kuten edellä todettiin, rikosoikeudellisen järjestelmän hyväksyttävyyttä voidaan määritellä perus- ja ihmisoikeuksien sekä prosessioikeudellisten menettelyperiaatteiden avulla. Syyttäjän pitäisi siten omassa toiminnassaan pyrkiä näitä edistämään. Tältä osin syyttäjän käytössä olevat keinot voidaan jakaa viiteen ryhmään: 1) esitutkintayhteistyöhön esimerkiksi esitutkinna puolueettomuuden varmistamiseksi 2) objektiivisuusperiaatteen noudattamiseen, johon kuuluu myös syyttäjän esteettömyys, 3) asianosaisten informoimiseen heillä olevista oikeuksista, 4) todistamiskieltoihin turvautumiseen niissä tilanteissa, joissa todisteiden hankinnassa on rikkottu asianmukaiseen esitutkintaan kuuluvia osatekijöitä sekä 5) asianomistajan vahingonkorvausvaatimusten ajamiseen.

SYTTÄJÄSTÄKÖ ESITUTKINNAJOHTAJA?

Viimeaikaisessa keskustelussa on herättänyt runsasta mielenkiintoa se, pitäisikö syyttäjän olla esitutkinna tutkinnanjohtajana. Ongelmaa voidaan lähestyä kysymällä, parantaisiko tutkinnanjohtajuus syyttäjän mahdollisuuksia edistää rikosprosessin sanktiovarmuutta tai menettelyn legitimiisyyttä. Sanktiovarmuu-

den kannalta tilanne on selkeä: tutkinnanjohtajuutta ei tarvitse antaa syyttäjälle, koska esitutkintalaki antaa jo nyt hänelle riittävät valtuudet ohjata esitutkintaa sanktiovarmuusnäkökohtia silmällä pitäen.

Sitä vastoin rikosoikeudellisen järjestelmän legitimiisyyttä ajateltaessa asia ei ole näin yksinkertainen. Esimerkkinä voidaan käyttää ns. todistamiskieltoihin kuuluvaa todistusmetodikieltoa: jos esitutkinna tiedonhankinnassa on loukattu rikosoikeudellisen järjestelmän legitimiisyyden osatekijöitä, seurauksena on lähtökohtaisesti juuri todistusmetodikielto. Syyttäjän pulmaksi tältä osin jää se, että ennakkolliset keinot todisteiden hankintamenettelyyn vaikuttamiseen ovat useastakin syystä varsin rajalliset. Tämä johtuu jo siitä, että syyttäjän mahdollisuudet saada tietoa kaavailuista tutkintatoimenpiteistä ovat erittäin vähäiset. Esimerkiksi sellaisista todistelun hankkimisen keskeisistä pakkokeinoista kuten kotietsinnästä ja telekuuntelusta, televalvonnasta sekä teknisestä tarkkailusta voidaan pakkokeinolain mukaan päättää ilman, että syyttäjää informoidaan asiasta mitenkään. Poliisilain puolelta voidaan tässä yhteydessä mainita etenkin poliisin modernit tiedonhankintatavat kuten peite-toiminta sekä valeosto-oikeus, joista kummastakin voidaan niin ikään päättää ilman syyt-

täjän kuulemista.

Yksi ratkaisu, jolla voitaisiin parantaa syyttäjän mahdollisuuksia vaikuttaa ennakkollisesti esitutkintamenettelyn hyväksyttävyyteen, olisi luonnollisesti tutkinnanjohtajuuden antaminen hänelle. Perustellusti voidaan kuitenkin katsoa, että tällaiseen ratkaisuun ei ole tarvetta. Yhtä hyvään lopputulokseen tässä suhteessa päästäneen pelkästään sillä, että muilla tavoin lisätään syyttäjän toimivaltuuksia vaikuttaa pakkokeinoista päättämiseen.

Viimeisenä näkökohtana tutkinnanjohtajuuskysymyksessä voidaan ottaa esiin se, että nykyisin merkittävänä perusteena esitutkintayhteistyölle pidetään sitä, että syyttäjä voi alkaa perehtyä tapaukseen jutun esitutkintavaiheesta alkaen. Tämä etu käsittääkseni menetettäisiin, jos tutkinnanjohtajuus annettaisiin syyttäjälle. Ajatuksena nimittäin lienee, että tutkinnanjohtajana ollut syyttäjä ei sittemmin voisi toimia syyttäjänä jutun oikeudenkäynnissä. ■

Artikkeli perustuu kirjoittajan väitöskirjaan "Syyttäjän tehtävät. Erityisesti silmällä pitäen rikoslain yleisestävää vaikutusta". Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 277. 2007.

Vankeuden vaihtoehtoja vai yhdyskuntaseuraamuksia?

Vaihtoehtoseuraamusten ajatellaan olevan yksi keino vähentää vankilukua, ja niiden kehittämistä korostetaan mm. oikeusministeriön strategioissa. Tehokkuus- ja halpuusodotukset lisäävät mm. teknistä valvontaa käyttävien vaihtoehtojen kiinnostavuutta. Suuntautumista on problematisoitu lähinnä vain muistuttamalla järjestelmän ankaroitumisen riskistä: kovat rangaistukset voivat säilyä ja vaihtoehdot imeä rangaistusten piiriin uusia tuomittavia. Mitä vaihtoehto- tai yhdyskuntaseuraamuksilla ylipäätään tarkoitetaan?

Esimerkiksi Venäjällä käytetään ojennustyö-nimistä seuraamusta nimenomaan työttömille. Tarkoitus on hyvä: mahdollisuus suorittaa tuomio siviilissä tekemällä yleishyödyllistä työtä. Tuomittu saa palkkaa, josta osa pidetään rangaistuksena. Parhaimmillaan hän saa valmiuksia ja tilaisuuksia kiinnittyä normaalielämään. Kuitenkin tehtävät ovat vähän haluttuja, palkka pieni ja ojennustyöhön tuomitujen taidot ja halut usein vähäiset. Monet ovat jo olleet vankilassa. Työpanoksesta on laitoksille harvoin merkittävää hyötyä. Hyvistä tarkoituseristä huolimatta ojennustyö ei tyydytä ketään. Kyseessä on vankeuden vaihtoehto, mutta onko se yhdyskuntaseuraamus?

KOMMUNIKATIIVINEN RANGAISTUSTEORIA KEHITTELYN POHJANA

Kiinnostavia näkökulmia tähän ongelmaan tarjoaa **Sue Rexin** tutkimus ”Reforming Community Penalties” (2005). Lähtökohtana on, että vankeuden asema monissa maissa vain vahvistuu vaihtoehtojen kehittämisestä huolimatta, ja osasy tähän on epäselvyys yhdyskuntaseuraamusten

asemasta. Yritys lisätä yhdyskuntaseuraamusten uskottavuutta vain korottamalla niiden ehtoja ja velvoitteita lisää samalla toimeenpanojen epäonnistumisia. Kokonaiskuvaa hämärtävät uudenlaiset yhdistelmät, joissa osa rangaistuksesta suoritetaan laitoksessa ja osa ulkopuolella. Tuomareilta vaaditaan suurta erotelu- ja harkintakykyä. Tuomitsemalla pelkän yhdyskuntaseuraamuksen sijasta näitä yhdistelmiä tullaan vahvistaneeksi mielikuvaa vankeudesta ”varsinaisena rangaistuksena” ja ehkä suoranaisesti lisänneeksi vankimäärää.

Rex kysyy, tarjoaako ns. kommunikatiivinen rangaistusteoria pohjaa yhdyskuntaseuraamusten kehittämiseksi niiden omista lähtökohdista eikä vain vankeuden vaihtoehtotarpeista. Lähtökohdaksi hän ottaa **Andrew von Hirschin** ja **Anthony Duffin** teoriat. Niissä keskitytään yhdyskuntaseuraamuksiin, joihin kommunikatiivisuuden nähdään erityisesti sopivan. Molemmat ovat yrittäneet myös sovittaa teoreettisesti seuraamusten sisäistä jännitettä yhtäältä retributiivisuuden ja rangaistuksen suhteellisuuden tavoitteiden ja

toisaalta uusintarikollisuuden vähentämisen ja yhteiskunnallisen hyödyn tavoitteiden välillä. Rikoksenteelijät ymmärretään toimijoiksi, jotka ovat kykeneviä valintoihin. Seuraamuksia tuomittaessa ja toimeenpantaessa rikoksiin syyllistyneitä pitäisi käsitellä aktiivisina osallistujina eikä passiivisina rangaistuksen tai hoidon vastaanottajina, ja heitä tulisi motivoida sitoutumaan muutosprosesseihin.

Rex haluaa myös lähentää teoreettista pohdintaa kriminaalipolitiikan päätöksentekoon ja avata keskustelua teorioiden sovellettavuudesta. Siksi hän tutki, sopivatko teorioiden ajatukset arkiymmärrykseen. Tutkimukseen valittiin sellaisia ryhmiä, joilla on rikosoikeusjärjestelmästä kokemustietoa. Puolet 800 tutkimukseen osallistuneesta oli tuomioistuinten maallikkojäseniä, loput kriminaalihuollon henkilöstöä, rikoksiin syyllistyneitä ja uhreja.

Tutkimuksen yksi merkittävä tulos oli yhdyskuntaseuraamusten korkea kannatus ja uskottavuus kaikissa vastaajaryhmissä. Rex toteaa tämän vastaavan aiempaa tutkimustietoa, jonka mukaan kansa-

Yhdyskuntaseuraamusten käyttömahdollisuudet riippuvat vahvasti kansalaisten hyväksynnästä ja mielikuvista, joita niihin liitetään.

laiset kannattavat yhdyskuntaseuraamuksia, jos tietävät niistä. Rangaistuksilla nähtiin olevan kaksinainen tehtävä: retributiivinen, taaksepäin katsova ja kuntouttava, eteenpäin suuntautuva. Rankaisullisuutta ei suosita sen itsensä takia. Rikollisuuden ehkäisyä pidetään sikäli ensisijaisena, ettei rangaistuksilla nähdä mieltä ilman tällaista päämäärää. Samalla rangaistuksilta odotetaan kuitenkin oikeudenmukaisuutta ja suhteellisuutta.

Tutkimus osoitti selvästi, että rangaistuksen käsittäminen kommunikatiivisena on sopusoinnussa ihmisten arkiymmärryksen kanssa. Kommunikatiivisuuden arvioidaan sopivan nimenomaan yhdyskuntaseuraamuksiin ja niitä uskotaan voitavan kehittää tässä mielessä. Vankeus nähdään kuitenkin usein ainoana keinona käsitellä uusijoita, jotka eivät käytä mahdollisuuksia lopettaa rikosten tekemistä.

TUOMION PITÄISI TOIMIA KOMMUNIKAATIONA

Tuomion odotetaan ilmaisevan moitetta sekä samalla instrumentaalisia muutosten viestejä. Tuomituilta taas odotetaan reaktiota näihin viesteihin, ennen kaikkea yrityksinä olla syyllistymättä rikoksiin tulevaisuudessa. Tällaisen reaktion puuttuminen koetaan hyvin kielteisenä.

Kommunikatiivisuuteen liittyy käytännössä isoja kysymyksiä. Tuomitujen vastaanottavuutta ja osallistuvuutta epäiltiin laajasti. Tuomarit ja kriminaalihuollon työntekijät ovat selvillä siitä, että tuomittavien huomio keskittyy oikeudessa siihen, joutuvatko he vankilaan, mikä rajoittaa muun informaation vastaanottoa. Vastaajien rooli on istunnoissa niukka, eivätkä tuomioistuinvetoisen tehokkuuspaineet asiaa paranna. Tuomitut lähtevät usein oikeudesta tietämättä, mitä määrätty yhdyskuntaseuraamus merkitsee.

Rex pohtii, voidaanko käytännössä rakentaa seuraamusjärjestelmää, joka huomioi tasapainoisesti rangaistusten suh-

teellisuuden ja uusintarikollisuuden ehkäisyyn. Jälkimmäinen voi merkitä vaikka pa valintaa valvontaseuraamuksen tai yhdyskuntapalvelun välillä sen mukaan, kumpi sopii tuomittavalle paremmin. Hän pitää mahdollisena järjestelmää, jossa eri yhdyskuntaseuraamukset olisi suhteutettu ankaruuden kannalta. Tämä vaatii rankaisevuustekijöiden määrittelyä ja niiden painoarvojen selvittelyä. Tällaisia tekijöitä voisivat olla valvontajakson pituus, yksityisyyden menetys, velvoite pysyä tietyllä alueella (esim. kotiaaresti), suoraan valvottu pakollinen toiminta (esim. yhdyskuntapalvelu) ja normaalielämän valintojen rajoitukset (esim. päihteyttömyys).

Rex ehdottaa, että ainakin tuomitsemisen ja toimeenpanon yhteyttä kannattaisi vahvistaa. Jo seuraamuksen selittäminen ymmärrettävästi voi lisätä sen hyväksyntää. Tämä taas voi edesauttaa seuraamuksesta suoriutumista. Eräs mahdollisuus on tuomareiden roolin vahvistaminen täytäntöönpanossa, joko siten että kriminaalihuolto raportoi tuomioistuimelle tai siten että tuomioistuin voi ottaa asian uudelleen käsittelyyn. Rex viittaa myönteisiin kokemuksiin useissa maissa kokeiltuun tuomioistuintuotoiseen huumausaine-seuraamukseen. Toimeenpanon olisi puolestaan vahvistettava tuomion viestijä ja edistettävä sitä, että tuomitut pystyvät vastaamaan sen odotuksiin.

Miten kommunikatiiviseen teoriaan pohjautuva kehittäminen eteneekin, Rex toteaa sen sopivan yhteen uusimman uusintarikollisuuteen vaikuttamista koskevan brittitutkimuksen kanssa. Parina viime vuonna on ilmestynyt paljon tutkimusta, joka voi rikastaa "What Works" -tutkimusta paneutumalla siihen, missä olosuhteissa ja miten erilaiset interventiot edesauttavat rikollisuudesta luopumista (desistance). Siinä korostuvat aiempaa enemmän mm. vuorovaikutustekijöiden, rikoksentehtävien vahvuuksien, tulevaisuusorientaation ja motivoinnin merkitys.

UUSIEN SEURAAMUSTEN KEHITTELYSSÄ TARVITAAN HARKINTAA

Rexin keskeiset tulokset sopivat erinomaisesti myös siihen, mitä yhdyskuntaseuraamuksista sanotaan Euroopan neuvoston suosituksessa vuodelta 1992. Suosituksen normit mm. tähtäävät oikeudenmukaisuuteen ja tehokkaisuuteen yhdyskuntaseuraamuksiin, joissa vallitsee tasapaino turvallisuuden, järjestyksen ylläpidon ja uhreille hyvittämisen sekä toisaalta tuomitujen yhteiskuntaan sopeutumisen tavoitteiden välillä. Suositus tähdentää yhteistyötä rikokseen syyllistyneen kanssa, pyrkimystä vahvistaa vastuuntuntoa ja saada hänet ymmärtämään seuraamus oikeudenmukaisena ja kohtuullisena reaktiona rikokseen. Kansalaisille ja mm. toimeenpanoon osallistuville järjestöille ja ihmisille on levitettävä tietoa yhdyskuntaseuraamuksista, jotta ne ymmärretään riittävinä ja uskottavina reaktioina rikolliseen käyttäytymiseen.

Yhdyskuntaseuraamusten käyttömahdollisuudet riippuvat vahvasti kansalaisten hyväksynnästä ja mielikuvista, joita niihin liitetään. Suomessa yhdyskuntaseuraamuksilla lienee nyt positiivinen etumerkki. Niin Venäjän opetukset, Euroopan neuvoston suositukset kuin referoitu tutkimus puoltavat harkintaa uusien vaihtoehtojen kehittämisessä. Mitkä tahansa vankeuden vaihtoehtot eivät ilmeisestikään ole yhdyskuntaseuraamuksia. Tällaiset saattavat kuitenkin vaikuttaa edellytyksiin kehittää yhdyskuntaseuraamuksia pitkällä tähtäimellä.

Rex arvioi, että yhdyskuntaseuraamusten alisteista asemaa suhteessa laitospaikkaan ei ole helppo muuttaa. Luopaavin ja ilmeisesti ainoa tie eteenpäin on kehittää niitä siten, että ne nähdään vaikuttavina ja rakentavina, ja niitä tuetaan juuri siksi. ■

Kirjoittaja on erikoissuunnittelija Rikosseuraamusvirastossa.

Nuorten näkemyksiä ehdollisen valvonnasta

Sosionomin (AMK) opintoihin liittyvässä opinnäytetyössä selvitimme ehdollisesti rangaistujen nuorten ajatuksia valvontatyöstä: miten nuoret kokevat valvonnan ja minkä takia he siihen sitoutuvat. Lisäksi kysyimme nuorten ajatuksia valvonnan vaikutuksesta rikolliseen käyttäytymiseen. Tiedustelimme nuorten mielipidettä myös siitä, kokevatko he valvonnan rangaistuksena ja mikä merkitys valvonnalla on heidän elämässään.

Toteutimme työn yhteistyössä Kriminaali- huoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimiston kanssa, jonka kautta tavoitimme haastateltavat nuoret. Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Haastatelimme syksyllä 2006 kahdeksan ehdollisesti rangaistua nuorta valvonta-asiakasta, kaksi naista ja kuusi miestä. Tutkimukseen valittiin nuoria, joilla valvonta oli kestänyt jo jonkin aikaa ja jotka olivat käyneet melko säännöllisesti tapaamisissa. Haastatteluun valikoituivat valvontaan sitoutuneet nuoret. Heidän vastaustensa pohjalta pyrimme saamaan vinkkiä siihen, miksi kaikki nuoret eivät valvonnassa käy.

Seuraavassa käsittelemme lyhyesti haastatteluista saamiamme tuloksia.

SUHTAUTUMINEN VALVONTAAN MUUTTUI SEN AIKANA

Monella nuorella suhtautuminen valvontaan on muuttunut positiivisemmaksi sen aikana. Tutkimustulokset ja nuorten kanssa käymämme keskustelut kertovat valvontatyön ja nuoren motivoimisen onnistumisesta. Vaikka nuoret eivät välttämättä itse tiedostakaan valvonnan vaikutuksia elämässään, heidän vastauksistaan on mielestämme tulkittavissa valvonnan vaikutus joihinkin elämänmuutoksiin, kuten rikosten teon lopettamiseen ja yleensäkin elämän rauhoittumiseen.

Valvonnan mielekkyyteen ja siihen sitoutumiseen vaikuttavat suurelta osin valvojat. Nuoret tulevat hyvin toimeen valvojiensa kanssa ja mainitsevat keskustelemisen

tärkeäksi. Nuoret eivät osanneet tarkkaan määritellä, mitä asioita valvonnassa oli käyty läpi. Uskomme, että tätä tärkeämpää onkin se, että nuori kokee tulevana kuulluksi ja uskoo jonkun olevan kiinnostunut hänen asioistaan.

OMIIN JA MUIDEN RIKOKSIIN SUHTAUTAAN ERI LAILLA

Rikolliseen käyttäytymiseen yleensä tutkimukseen osallistuneet nuoret suhtautuvat melko negatiivisesti, kun taas omaan rikollisuuteensa he suhtautuvat pehmeämmin. Nuoret myöntävät pääosin tehneensä väärin ja jotkut kertovat katuvansa, mutta toisaalta he myös "neutra-loivat" rikosten teon vakaavuuden esimerkiksi toteamalla, että "tapahtunut, mikä tapahtunut".

Pääsääntöisesti haastatellut nuoret ajattelevat, ettei heidän rikolliseen käyttäytymiseensä voi vaikuttaa valvonta tai mikään muu kuin he itse. Esimerkiksi kaveripiiriin tapahtumat ovat kuitenkin saaneet nuoret ajattelemaan myös omaa tilannettaan ja tulevaisuuttaan. Kahdeksasta haastatellusta viisi on sitä mieltä, että rikoksia tulisi tehdä myös yksin. Tämä tutkimustulos myötäilee nähdäksemme teorioita, joiden mukaan rikosten tekemiseen liittyvä sosiaalisuus ja kaveriporukan merkitys vähenevät iän myötä.

VALVONTAA PIDETÄÄN HYVÄNÄ RANGAISTUSMUOTONA

Nuoret näkevät valvonnan positiivisessa valossa ja hyvänä rangaistusmuotona, vaikka toiset kokevatkin, et-

Tutkimustulokset ja nuorten kanssa käymämme keskustelut kertovat valvontatyön ja nuoren motivoimisen onnistumisesta

RIIKKA KOSTAINEN

tei valvonnasta ole heille mitään hyötyä. He eivät pääsääntöisesti koe valvontaa rangaistuksena. Haastattelemillamme nuorilla on ankarampi käsitys valvonnasta oheisseuraamuksena, kuin mitä todellisuus on. Tämä ilmenee nuorten vastauksista kysymykseen, mitä he olettavat seuraavan, jos valvontaa laiminlyö tai tekee uusia rikoksia.

On mielenkiintoista huomata, että nuoret eivät oikeastaan jaa sympatiaa niille nuorille, jotka eivät sitoudu valvontaan. He pitävät näitä nuoria välinpitämättöminä ja kykenemättöminä sitoutumaan ja ottamaan vastuuta. Tämä kertoo mielestämme myös siitä, että nuoret uskovat valvonnasta olevan jonkin verran hyötyä ja he pitävät valvontaa hyvänä vaihtoehtona esimerkiksi yhdys-

kuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen rinnalla.

Valvonnan kehittämisehdotuksia koskevaan kysymykseen nuoret eivät osanneet suoraan vastata. Toisaalta keskustelujen aikana nuoret nostivat huomaamattaan esille joitakin valvonnan epäkohtia. Emme tosin etukäteen ajatelleetkaan, että nuorilta nousisi välttämättä esiin selkeitä kehittämisehdotuksia.

KEHITTÄMISIDEOITA HAASTATELUJEN POHJALTA

Haastatteluiden pohjalta saimme joitakin kehittämisehdotuksia, joihin olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota jatkossa. Ainoastaan yhdellä haastatelluista nuorista oli pysynyt sama valvoja koko valvonnan ajan. Valvojan

vaihtuminen voi olla haitaksi valvonnan etenemiselle ja luottamuksellisen suhteen syntymiselle, joten valvojien vaihtuvuuteen olisi hyvä kiinnittää huomiota. Yksi nuorista nosti esiin myös, että valvontatapaamisilla huoneessa istuminen on tylsää. Tämä sai meidät miettimään, voiko valvonnassa tehdä jotain muuta kuin vain keskustella pöydän ääressä. Valvonnan mielekkyyttä voisi lisätä, jos työntekijät käyttäisivät tapaamisilla monipuolisempia työmenetelmiä kuten luovia menetelmiä. Myös valvontapaikan vaihtaminen toisi vaihtelua normaaliin valvontaan.

Haastatteluissa kysyimme nuorten mielipiteitä ryhmävalvonnasta. Nuorten mielipiteet jakaantuivat, mutta toisaalta muiden nuorten näkemistä ja yhdessä keskustelemista ei pidetty huonona vaihtoehtona. Yksilövalvontaan voisikin ehkä liittää toisinaan joitakin ryhmävalvontakertoja. Toisaalta näidenkään tapaamisten ei tarvitsisi olla keskustelutilaisuuksia, vaan ryhmässä voitaisiin tehdä esimerkiksi jotakin toiminnallisempaa. Tällöin nuoret oppisivat mielekkään tekemisen yhteydessä myös sosiaalisia taitoja ja saisivat vertaistukea toisiltaan.

Kaiken kaikkiaan nuorten valvonnassa olisi hyvä mielestämme käyttää sekä sanktioita että palkintoja. Haastattelemamme nuoret olleet saavansa melko tuntuvia rangaistuksia valvonnan lai-

minlyömisestä, ja tämä ”pelko” vaikutti varmasti heidän motivaatioonsa sitoutua valvontatapaamisiin. Monet nuorista ajattelivat myös hyötyvänsä hyvin hoidetusta valvonnasta tulevaisuudessa, jos heillä olisi esimerkiksi uusia tuomioita tulossa ja pohditaan soveltuvuutta yhdyskuntapalveluun. Valvontaan sitoutumattomia nuoria voitaisiin saada käymään valvonnassa, jos hyöty ja sanktiot saataisiin sopiviin mittasuhteisiin. ■

Ekblom, Heini & Lahtinen, Sanna: ”Kai sitä yritetään nuorille puhua, että jutella asioista, elämästä tulevaisuudesta”. Ehdollisesti rangaistujen nuorten ajatuksia valvontatyöstä Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistolla. Työ on luettavissa Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston verkkosivuilla osoitteessa www.jamk.fi/kirjasto.

Ennen kriminologiaa

Anglosaksisissa kriminologian oppikirjoissa tieteenalan synty esitetään usein saman peruskäsitteen mukaisesti. Ensimmäinen on lyhyt viittaus antiikkiin, sitten esitellään klassinen koulukunta (Beccaria ja Bentham) ja seuraavaksi positivistinen koulukunta (italialaiset, mm. Lombroso), jonka synty ajoitetaan noin 1850-luvun jälkeiseen aikaan. Kuitenkin valistusfilosofit kuuluvat enemmänkin rikosoikeuteen ja on tuotu esiin (Rafter 2004; 2005), miten kriminologian alun sijoittaminen vasta Lombrosoon on virheellistä. Hänelläkin oli edeltäjiä.

Lääkäreiltä ja erityisesti ”mielen” lääkäreiltä eli psykiatreilta voi luonnollisesti odottaa rikollisuuden pohdintaa. He törmäsivät työssään erilaisiin poikkeaviin, myös rikollisen käyttäytymisen muotoihin. Jo 1700-luvun keskustelussa voitiin erottaa kaksi erilaista ”hulluuden” muotoa. Oli olemassa perinteisesti mielisairaita, jotka näyttivät ja kuulostivat hulluilta, mutta lisäksi oli olemassa ihmisiä, jotka tuntuivat täysin järkipäisiltä ja älykkäiltä ja silti syyllistyivät mitä kauheimpiin tekoihin ja rikoksiin. Heiltä tuntui puuttuvan omatunto ja katumus, eikä mikään tunnut heihin vaikuttavan.

Aihetta tutkineina varhaisen psykiatrian edustajina mainitaan mm. yhdysvaltalainen **Benjamin Rush** (1745–1813), ranskalainen **Philippe Pinel** (1745–1826) ja englantilainen **James Cowles Prichard** (1786–1848). Tutkittavasta ilmiöstä on käytetty erilaisia nimityksiä, mutta tavallisimmin käyttöön yleisty ”moraalisen hulluuden” (moral insanity) käsite (Rafter 2004). Käsitettä käytettiin ainakin sadan vuoden ajan, aina 1800–

1900-lukujen vaihteeseen saakka.

Lääkärit ja psykiatrit keräsivät aineistoja tapauksista, joihin liittyi tappamaniaa, jatkuvaa varastamista, eroottista maniaa ja toistuvia tuhopoltoja. Useimmiten rikoksista puuttui selvä motiivi, tekijät eivät pystyneet kontrolloimaan tekojaan eivätkä katuneet niitä. Englannissa psykiatrian tunnetuin esitelty (v. 1885) moraalisen hulluuden tapaus oli W.B., joka tunnettiin erityisesti hevosten silpojana. Jo lapsena hän oli rääkännyt eläimiä ja toisia lapsia ja leikkasi naapurin arvokkaalta hevoselta kurkun auki. Hän yritti hukuttaa vastasyntyneen sisaruksensa, syyllistyi useisiin hevosten silpomisiihin ja joutui mielisairaalaan. Siellä hän yritti kastroida asuinkumppaninsa, löi toista haarukalla vatsaan ja aikoi raiskata tämän. Mutta toisaalta W.B. saattoi olla ”hiljainen ja hyvin hyödyllinen mies”, vaikka häneen ei voinut koskaan täysin luottaa. Hänellä oli kohtalainen koulutustaso ja hän nautti erityisesti sanomalehtien lukemisesta.

Tällaiset henkilöt olivat ongelma

sekä psykiatialle että oikeusistuimille. Miten yleensä järkipäisästi ajatteleva, älykäs ja lahjakas ihminen voi olla mielisairas? Valamiehistöjen oli vaikeaa hyväksyä vetoamuksia mielentilaan tai mielisairauteen, kun syytetty tuntui olevan mitä tervein. Mutta esimerkiksi Prichard oli vahvasti sitä mieltä, että tällaisia henkilöitä ei tulisi suinkaan tuomita rangaistukseen, esimerkiksi hirsipuuun, vaan heidät tulisi sijoittaa mielisairaaloihin hoitoon.

Varhaisten psykiatrien pohdinnoista lähtien kriminologian esityslistalle jäi kysymys näistä järkipäisiltä tuntuista, usein älykkäistä ja miellyttävistä rikoksentekijöistä, joita ei syyllisyys kalva ja joihin parantaminen ei tunnu tehoavan. Diagnoosina ei tänään ole enää ”moraalinen hulluus” vaan jotain muuta.

Toinen oppisuunta liittyy fyysionomiaan, jonka ajatuksena on ihmisen fyysisen olomuodon ja luonteenpiirteiden yhte-

ys. Kun tuo yhteys rajataan päähän ja kallonmuotoon, puhutaan frenologias-
ta. Sen keskeisinä hahmoina mainitaan
itävaltalainen **Franz Joseph Gall** (1758–
1828), jota pidetään oppisuunnan isä-
nä, ja saksalaissyntyinen Johann **Gas-
par Spurzheim** (1776–1832), joka koko-
si ja systematisoi Gallin ajatukset. Gal-
lin luoma järjestelmä nojasi viiteen pe-
rusolettamukseen (Rafter 2005):

– Aivot ovat mielen elin.

– Aivot muodostuvat noin 30 erillisestä
ominaisuuselimestä, kuten esimerkiksi
kilpailullisuudesta, himokkuudesta ja tu-
hoisuudesta. Nämä elimet toimivat itse-
näisesti.

– Mitä aktiivisempi elin on, sen suurem-
pi se on kooltaan.

– Elimen suhteellinen koko voidaan ar-
vioida tutkimalla kallon ääriivivoja.
– Elinten suhteellista kokoa voidaan
kasvattaa tai pienentää harjoittelun ja it-
sekurin avulla.

Kyseessä oli siten selkeä yritys yhdis-
tää biologinen tieto ihmisen käyttäyty-
misen selittämiseen. Samalla hyväksyt-
tiin ajatus, että sosiaalisella ympäristöl-
läkin on vaikutusta ja aivot voivat muut-
tua sosiaalisten tapahtumien seuraukse-
na. Nykytermein kyseessä oli biososiaa-
linen teoria tai ainakin sellaisten esias-
te. Rikollisuuden selittäminen oli freno-
logian ohjelmassa heti alusta lähtien.
Eryityisesti Spurzheim kiinnitti siihen huo-
miota. Vuonna 1815 hän kuvasi esi-
merkkinä seuraavan tapauksen:

Viime vuosisadan alussa Hollannissa,
Clevesin provinssin rajaseudulla, teh-
ttiin useita murhia. Pitkään murhaajan
henkilöllisyys säilyi tuntemattomana,
mutta viimein vanha viulunsoittaja,
jolla oli tapana soittaa maalaishäissä,
joutui epäilysten kohteeksi hänen
lastensa joidenkin ilmaistujen vuoksi.
Kun hänet saatettiin oikeuden eteen,
hän tunnusti 34 murhaa ja samalla
hän vakuutti, että hän oli tehnyt ne
ilman mitään vihantunnetta ja ilman
aikomusta ryöstää, pelkästään siksi
että hän oli äärimmäisen ihastunut
verenvuodatukseseen.

Spurzheim yhdistää tämän ja muut
tutkimansa murhatapaukset tuhoisuus-
ominaisuuteen ja sen intensiteettiin. Tap-
pamisen ominaisuus on siten jossain
määrin riippumaton koulutuksesta ja

kasvatuksesta, mielen elimen funktio si-
nällään. Elimen toiminnan voimakkuus
vain vaihtelee eri ihmisillä. Samaan ai-
kaan murhaajan muut aivojen ominai-
suuselimet voivat toimia aivan normaali-
sti, joten häntä on vaikea uskoa väki-
valtaiseksi. Tappamisen syynä on siis
Spurzheimin mukaan tuhoisuuselimen
ylikehittyminen. Ja miehillä se on luon-
nostaan suurempi kuin naisilla.

Kun kyseessä oli biologinen, osittain
deterministinen teoria rikollisuuden suhte-
teen, se herätti myös laajaa vastustus-
ta. Uusi ajattelutapa uhkasi monia pe-
rinteisiä rikosoikeuden yleisiä oppeja.
Jos rikollisuus johtui aivojen ylikehitty-
neestä osasta, missä silloin oli vapaa
tahto? Pelättiin myös, että rankaisemisen
hyödyllisyys voidaan asettaa kyseenalai-
seksi, koska rikolliset nähdään uudessa
valossa enemmänkin poikkeavina ja po-
tilaankaltaisina, joita tulisi hoitaa.

Frenologit eivät kieltäneet sinänsä
vapaa tahdon olemassaoloa, mutta
jaottelu kahteen (vapaa tahto – määrät-
ty tahto) oli heistä liian yksinkertainen.
Siksi he loivat tyyppittelyn, jonka mukaan
ihmiskunta jakautuu rikosoikeudellisen
syyntakeisuuden mukaan kolmeen luok-
kaan. Ensimmäisen muodostavat ihmi-
set, joiden moraaliset ja älylliset elimet
ovat suuret ja alempiin impulsseihin liit-
tyvät elimet maltillisen kokoiset. Heillä
on vapaa tahto ja heitä tulisi rangaista.
Toiseen luokkaan kuuluvien ihmisten
aivojen elimet ovat suuret ja suhteellisen
saman kokoiset, heillä on voimakkaam-
mat rikolliset impulssit, mutta heitä voi-
daan silti piti syyntakeisina. Kolmannes-
sa ryhmässä taipumuselimet ovat suu-
ret ja moraalis-älylliset ominaisuudet
pienet. Näitä henkilöitä voidaan luon-
nehtia sanoilla ”taparikolliset” ja ”pa-
rantumattomat”. Heitä ei tulisi kuiten-
kaan rangaista, vaan rajoittaa heidän
vapauttaan niin paljon kuin tarpeellista
ja käyttää heitä esimerkiksi hyödylliseen
työhön. Tälle ryhmälle frenologeihin
kuulunut **George Combe** suositteli ei-
määräaikaista vankeusrangaistusta, jos-
sa vapautuminen olisi riippuvainen pa-
rantumisesta.

Frenologit halusivat, että heidän tie-
teellisiä löytöjään todella hyödynnettäi-
siin myös käytännössä eli luovuttaisiin
pelkkään kostamiseen tai pelottami-
seen perustuvasta rangaistusjärjestel-
mästä ja ryhdyttäisiin hoitamaan rikok-
sentekijöitä. Rangaistusjärjestelmä ha-
luttiin yksilöllistää. Tähän liittyen nostet-
tiin kaksi tunnuslausetta: ”Älä saa ai-
kaan haittavaikutuksia!” ja ”Soveltuva
rangaistus rikoksentekijälle”. Gallin mu-
kaan rikoslailla tulisi olla kolme tehtä-
vää: rikollisuuden ennaltaehkäisy, pa-
hantekijöiden parantaminen ja yhteis-
kunnan suojaaminen parantumattomilta.
Frenologit tukivat vankilalaitoksen
syntyä ja pyrkivät osaltaan kehittämään
sitä suuntaan, jossa paraneminen olisi
mahdollista. He olivat myös uranuurtajia
vankien luokittelun ja yksilöllisten en-
nakkodiagnoosien kehittämisessä.

Frenologia kehitti merkittäväällä taval-
la ajatusta, että rikollisuus on ilmiö, jota
voidaan tutkia tieteellisesti ja avasi tietä
positivistiselle kriminologialle. Se tuotti
myös ensimmäisen systemaattisen teo-
rian rikollisuuden syistä ja pyrki kumoa-
maan ajatuksia, joiden mukaan rikolli-
suus perustuisi aina rationaaliin harkin-
taan ja hyödyn saamiseen. Rikolliset ei-
vät enää olleet vain ”pahoja” tai ”synti-
siä”, vaan enemmänkin sairaita ihmis-
olentoja. Frenologia loi pohjan, jolle
1800-luvun degeneraatioteoreetikot ja
kriminaaliantropologit rakensivat.

Frenologia oli monella tapaa väärsä,
mutta niin olivat myös monet muut
tuon ajan ihmistieteisiin liittyvät selityk-
set. Ihmisten luonteenpiirteitä ei voi
päättellä kallon kyhmyistä tai yleisestä
muodosta. Mutta frenologit olivat myös
”oikeassa”. Vasta muutaman vuosikym-
menen ajan tiede on pystynyt osoitta-
maan, että aivot todellakin muodostu-
vat osista ja että monet ominaisuudet,
jotka liitämme moraalisiin sijaitsevat tie-
tyssä paikassa. Esillä ovat taas kerran
myös kysymykset siitä, onko olemassa
rikoksentekijöitä, joiden rikollisuus on
jatkovaa, ja joihin mikään ei tunnu
vaikuttavan. ■

Periaatepäätös väkivallan vähentämishohjelmasta hyväksyttiin

Valtioneuvosto hyväksyi vihdoon jouluukuussa periaatepäätöksen kansallisesta väkivallan vähentämishohjelmasta. Vuoden 2008 loppuun asti voimassa olevaan ohjelmaan on listattu toimenpiteitä, joilla pyritään vähentämään etenkin vakavan väkivallan seurauksia Suomessa. Tavoitteena on puolittaa väkivaltaiset kuolemat nykyisestäään. Naisten väkivaltakuolemat halutaan puolittaa jo lähivuosien kuluessa. Ohjelma on tarkoitettu valtioneuvoston 1999 hyväksymän kansallisen rikosentorjuntaohjelman ja 2004 hyväksymän sisäisen turvallisuuden ohjelman rinnalle. Ohjelman on valmistellut rikosentorjuntaneuvosto, joka myös koordinoi ohjelman toteutusta. Vuonna 2007 painopisteenä on lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen.

Väkivaltaan pyritään puuttumaan ehkäisevillä toimilla ja tehostamalla viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyötä. Viranomaisten edellytetään tunnistavan väkivalta ja sen riskisyys ja puuttuvan niihin nykyistä varhemmin. Erityisesti pyritään huomioimaan, miten voidaan ehkäistä väkivallan uusiutumista.

Väkivallan vähentäminen liitetään myös osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua. Poliisin tietojärjestelmän avulla paikallistetaan väkivallan keskittymät ja selvitetään mahdollisuudet vähentää näillä alueilla väkivaltaa.

HENKIRIKOKSEN UHKAAN REAGOIDAAN HERKEMMIN

Suomessa ei juurikaan käytetä enempää väkivaltaa kuin muualla maailmassa, mutta se on seurauksiltaan muuttunut yhä vakavammaksi ja tekotavoiltaan entistä ongelmallisemmaksi. Suomen henkirikollisuus on noin 2,5-kertaista muuhun Länsi-Eurooppaan verrattuna.

Henkirikoksia pyritään vähentämään mm. poistamalla aseiden hallussapitolupa nykyistä johdonmukaisemmin poliisin väkivaltaisiksi ja alkoholisoituneiksi tietämiltä henkilöiltä. Poliisiin olisi reagoitava tappouhkauksiin ja ryhdyttävä suojaaviin toimiin ainakin silloin, kun uhkaajalla on tuomio törkeästä rattijuopumuksesta tai väkivaltarikoksesta. Samoin aiotaan luoda käytännöt puuttua toistuviin väkivaltaisiin kotihäilytyksiin.

KULTTUURINMUUTOS JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY

Kulttuuria yritetään muuttaa väkivallattomuutta korostavaksi. Väkivallan käyttö tuomitaan ja esimerkiksi median mallit otetaan kriittiseen tarkasteluun. Väkivallattomuutta korostavaa materiaalia sisällytettäisiin mm. tv-ohjelmiin, peruskoulun ja puolustusvoimien opetusohjelmiin sekä maahanmuuttajien koulutukseen. Internetin suodatinohjelmien saatavuutta ja käyttöä tuettaisiin. Alkoholinkäyttö yritetään muuttaa vähemmän humalahakuiseksi. Myös sosiaalista vastuuta ja kontrollia lisättäisiin.

Syrjäytymisvaarassa olevat pyritään kiinnittämään yhteiskuntaan. Nuorten, etenkin maahanmuuttajanuorten, koulutusta ja harrastusmahdollisuuksia tuetaan sekä levitetään hyviä käytäntöjä. Vaikeasti työllistettäville, alkoholisoituneille tai muuten sosiaalisesti moniongelmaisille kehitetään järjestettyä toimintaa.

Myös mielenterveyden kriisipalveluita kehitetään ja tuetaan väkivaltarikoksiin syyllistyneiden mielenterveyspotilaiden avohoitoa. Nuorisopsykiatrian palveluita lisätään sekä parannetaan koulun mahdollisuuksia tunnistaa niiden tarvetta. Lisäksi tuetaan keskittymishäiriöisten ja aggressiivisten lasten koulunkäyntiä ja heidän vanhempiaan.

ALKOHOLIN KÄYTTÖÖN PUUTUTAAN

Ohjelmassa pyritään monin tavoin vähentämään alkoholin käyttöön liittyvää väkivaltaa. Alkoholiveroa tulisi vuosittain korottaa. Lisäksi tulisi vaikuttaa EU:n valmistelemaan alkoholistrategiaan. Anniskelupaikkojen ja yleisötilaisuuksien omavalvontaa tulisi edistää sekä tiivistää viranomaisten yhteistyötä alkoholilupien valvonnassa. Samalla sovittaisiin periaatteista, joilla ehkäistään järjestyshäiriöitä ja väkivaltaa ravintoloiden ja alkoholin myyntipaikkojen läheisyydessä.

Ohjelman mukaan poliisi puuttuu jatkossa kaikissa julkisissa paikoissa sellaiseen alkoholin nauttimiseen, joka voi aiheuttaa väkivallan riskitilanteita. Yksityisillä paikoilla poliisi ja sosiaaliviranomaiset ehkäisisivät yhdessä humalajuomisen ongelmien syntyä. Myös kansalaisten ilmoittamiskynnystä väkivaltapäilystä halutaan laskea.

Nuorten alkoholinkäytön aloitusikää pyritään nostamaan, humalakäyttöä vähentämään ja korostamaan vastuuta alkoholin käytössä esimerkiksi myynnin ja anniskelun ikärajojen valvonnalla, koulujen terveyskasvatuksella ja vanhemmille suunnatulla valistuksella.

Terveystieteiden huollon kaikissa asiakas-kontakteissa tulisi ottaa käyttöön alkoholinkäytön riskien arviointi. Lisäksi päihdeongelmaisten hoitopalveluiden saatavuus turvattaisiin, hoitoon hakeutumista edistettäisiin sekä kehitettäisiin päihdehoito-ohjelmia väkivaltaisille.

LASTENSUOJELUA TEHOSTETAAN JA KASVATUSTA TUETAAN

Ohjelmassa on lukuisia toimia, joilla pyritään tukemaan vanhemmuutta sekä tehostetaan lastensuojelutyötä ja ongelmien varhaista havaitsemista. Esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolatoimin-

taa kehitettäisiin ja perheitä tuettaisiin kohdennetuilla palveluilla sekä puututtaisiin riskiperheiden lasten tilanteeseen tukitoimin.

Tarkoituksena on myös edistää 4–6-vuotiaiden lasten vanhempien mahdollisuutta lyhennettyyn työpäivään. Päivähoidon ryhmäkoot tulisi pitää pieninä ja päivähoitopaikkojen henkilöstö ohjeistaa väkivaltilanteisiin. Kouluihin tulisi laatia suunnitelmat väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi. Myös kodin ja koulun yhteistyötä sekä opettajankoulutusta pitäisi kehittää kiusaamisen ehkäisemiseksi. Huomiota kiinnitettäisiin myös lasten oppimisvaikeuksien tunnistamiseen ja tukitoimiin.

Lisäksi tulisi tukea järjestöjen ja yhdistysten järjestämää nuorten vapaa-ajan toimintaa. Ilta- ja viikkipäivätoimintaa ja harrastusmahdollisuuksia pitäisi järjestää 3. luokasta eteenpäin.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollossa pitäisi nykyistä paremmin tunnistaa lapsiin kohdistuva väkivalta ja tehostaa auttamista ja varhaista puuttumista. Lastensuojelu- ja sosiaaliviranomaisille pyrittäisiin välittämään tieto poliisiin tietoon tulleista perheväkivaltapauksista. Lisäksi mm. rakennus- ja ympäristönsuunnittelussa olisi huomioitava, että lasten arkiympäristöön ei muodostu eristettyjä alueita, joilla kiusaaminen olisi helppoa.

LISÄÄ TUKEA NAISILLE

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vähennettäisiin parantamalla valmiuksia asiaan puuttumiseen, tuen antamiseen ja avun hakemiseen. Väkivallan puheeksi ottamista madallettaisiin ja väkivallan tekijät vastuutettaisiin ja ohjattaisiin hoitoon. Erityisesti sosiaalitoimen ja poliisin yhteistyötä kehitettäisiin pikaisen avun saamiseksi ja auttamisketjun jatkuvuuden turvaamiseksi.

Terveydenhoidossa kehitetään uhrien hoitokäytäntöjä ja välineitä pahoinpite-

lyn uhrien tunnistamiseksi sekä koulutetaan henkilöstöä. Lisäksi tavoitteena on luoda valtakunnallisesti kattava sosiaalipäivystysjärjestelmä. Sosiaalityöntekijän olisi laadittava väkivallan uhrin kanssa tälle palvelu-, tuki- ja turvatoimien suunnitelma.

Seksuaalirikoksiin syyllistyneiden kiinnijäämisriskiä pyritään lisäämään kehittämällä poliisitutkintaa ja lisäämällä uhrien ilmoittamisalttiutta. Poliisin pitäisi auttaa tekemään turvasuunnitelma väkivallan uhkaa kokeville. Lähestymiskiellossa tehtyjen tapaamisten turvallisuutta parannettaisiin turvajärjestelyin sekä kehitettäisiin lähestymiskiellon elektroniseen valvontaan uutta teknologiaa. Alueellisesti varmistettaisiin kattavat turvakotipalvelut ja 24 tunnin maksuton puhelinneuvonta väkivallan uhriksi joutuneille naisille, myös maahanmuuttajainaisille. Lisäksi huolehditaan mm. tiedotuksesta ja tulkkausmahdollisuuksista.

TYÖYMPÄRISTÖ HÄIRIÖ- TILANTEITA EHKÄISEVÄKSI

Työväkivallasta tulisi ilmoittaa nykyistä systemaattisemmin poliisille. Ohjelman mukaan työpaikoille pitäisi luoda väkivallan vastainen tahtotila. Työpaikkaväkivaltaa vähennettäisiin mm. kehittämällä ammatillista koulutusta, tilasuunnittelulla ja vähentämällä päihtyneiden ja häiriöitä aiheuttavien asiakkaiden pääsyä työpisteisiin.

Myös väkivaltarikollisuuden tilastointia kehitetään terveydenhuollossa ja poliisiin järjestelmissä. Lisäksi aiotaan päättää mm. väkivallan vähentämiseen tähtäävästä monivuotisesta tutkimusohjelmasta, erityistoimenpiteistä järjestäytyneen rikollisuuden ja rasistisen väkivallan ehkäisemiseksi sekä lainsäädännön kehittämistä.

Rikoksentorjuntahankkeiden avustukset 2007

Oikeusministeriö jakaa valtionavustuksia yhteisöille osarahoitukseksi rikoksentorjuntahankkeisiin. Vuonna 2007 tullaan priorisoimaan hankkeita, jotka tukevat kansallisen väkivallan vähentämisohjelman toteutusta, sekä hankkeita, jotka edistävät paikallista ja seudullista rikoksentorjuntayhteistyötä. Etusijalle asetetaan myös ne hankkeet, joissa on tavoitteena suorittaa laadukas arviointi.

Avustusten hakuaika kestää maaliskuun loppuun. Tietoa avustusten hakemisesta on rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivuilla www.rikoksentorjunta.fi.

HAASTE aikataulut

Haaste ilmestyy tänä vuonna seuraavasti:

- 11. kesäkuuta (aineisto 7.5.)
- 24. syyskuuta (aineisto 20.8.)
- 10. joulukuuta (aineisto 5.11.).

Toimitukselle voi lähettää artikkeliehdotuksia, keskustelupuheenvuoroja ja juttuideoita. Yhteystiedot ovat sivulla 3.

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn ehdotetaan vastuuyksikköä

Väkivallan vähentämistyön osaamisen ja kehittämisen koordinoitua selvittänyt asiantuntijatyöryhmä esittää, että maahamme perustetaan kansallinen lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön vastuuyksikkö. Tällä hetkellä monet tahot tekevät väkivallan vastaisista töistä, mutta kokonaisvastuuta ei ole kenelläkään. Työryhmä luovutti esityksensä peruspalveluministeri **Liisa Hysäälle** tammikuussa.

Työryhmä ehdottaa lähisuhde- ja perheväkivallan vastuuyksikköä sijoitettavaksi joko Stakesin tai Kansanterveyslaitoksen yhteyteen. Yksikön päätavoitteena olisi ohjata väkivallan ehkäisytyötä, vahvistaa asiantuntemusta ja lisätä tie-

toa asiasta. Yksikön tehtäviä olisivat kehittämis- ja tutkimustoiminta, koulutus ja asiantuntija-apu, yhteistyön koordinoitua ja kansainväliset yhteydet sekä viestintä ja julkaisu- ja tiedotustoiminta. Työryhmä painottaa, että väkivallan ehkäisytyölle on varattava riittävät voimavarat. Lähisuhde- ja perheväkivallan vähentäminen 10 prosentilla toisi arvion mukaan noin 9 miljoonan euron säästöt.

Työryhmän ehdotukset keskittyvät pääasiassa lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn. Lisäksi se ehdottaa, että Työterveyslaitoksen tehtävää työväkivaltaa koskevan tutkimuksen, osaamisen, koulutuksen ja tiedotuksen koordinoimisessa vahvistetaan.

Opas väkivaltaa kokevien naisten läheisille

Naisten Linjan julkaisema opaskirja perheenjäsenille, ystäville, naapureille ja ammattiauttajille vastaa moniin mieleen tuleviin kysymyksiin. Opas on suunnattu väkivallan kohteena olevien naisten läheisille, mutta tekijät toivovat, että myös väkivallan kohteena olevien miesten läheiset saavat siitä kaipaamaansa tietoa. Oppaan tavoitteena on rohkaista ihmisiä puhumaan väkivallasta ja puuttumaan siihen. Tiedon lisäksi annetaan myös konkreettisia esimerkkejä ja neuvoja väkivaltaa kokeneiden naisten tukemiseksi. Usein tuen tarpeet liittyvätkin aivan käytännön asioista selviytymiseen. Oppaassa kerrotaan myös esimerkkejä siitä, mitä läheisen ei kannata sanoa tai tehdä.

Projektipäällikkö **Pirjo Pehkonen** kertoo, että Naisten Linjalle tulee paljon puheluita väkivaltaa kokevien naisten

läheisille. Oppaaseen on koottu vastauksia puheluissa usein esitettyihin kysymyksiin. Opas on tarkoitettu kaikille, ei vain ammattilaisille. Hän korostaa, että oppaan tarkoituksena ei ole siirtää vastuuta läheisille, vaan tarjota heille tukea ja tietoa.

Väkivallasta puhuminen on vaikeaa paitsi väkivaltaa kokeneille naisille itselleen, myös ammattiauttajille ja lähipiirille. Kotona tapahtuvaa väkivaltaa saatetaan edelleen pitää yksityisasiana, joka ei kuulu muille. Ongelmasta puhuminen sekä kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen ovat kuitenkin ensimmäisiä askelia väkivallasta selviytymiseen.

Opas on tuotettu oikeusministeriön ja Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Opas on tulostettavissa Naisten Linjan verkkosivuilta www.naistenlinja.com.

HEUNI toiminut 25 vuotta

YK:n yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI on toiminut Helsingissä jo 25 vuotta. Varsinainen syntymäpäivä oli jo vuoden 2006 puolella, mutta kansainvälinen juhlaseminaari ehdittiin pitää vasta tammikuussa. Seminaari keräsi Helsinkiin lähes sata osallistujaa ympäri maailmaa.

HEUNI perustettiin vuonna 1981 Suomen valtion ja Yhdistyneiden Kansakuntien välisellä sopimuksella. Se on YK:n rikosoikeudellisen instituuttiverkoston Euroopan yhteyspiste. HEUNIn päätehtävä on edistää rikosentorjuntaa ja kontrollia koskevan tiedon vaihtamista Euroopan maiden välillä. Toiminta perustuu pitkälti kokousten järjestämiseen, tutkimuksen ohjaamiseen ja teknisen avun antamiseen eri maille. Tällä hetkellä tutkimuksen painopisteinä ovat järjestäytyneet rikollisuus, naisiin kohdistuva väkivalta, ihmiskauppa, rangaistukset sekä Euroopan rikostrendit ja rikosoikeudellisten järjestelmien toimivuus.

Seminaarissa HEUNIn tuottelias toiminta pienillä resursseilla sai runsaasti kiitosta. Haasteita nähtiin rahoituspuolelta laajentamisessa, valtioiden tiedon tuottamisessa tutkimuksen tarpeisiin ja instituutin toiminnan priorisoinnissa. Yhteistyön edelleen kehittämistä EU:n kanssa pidettiin myös tärkeänä.

Lisätietoa toiminnasta ja julkaisuja luettavissa HEUNIn verkkosivuilla www.heuni.fi.

Selvitysmies esittää uudistuksia vankeinhoidon hallintoon

Oikeusministeriön selvitysmies, Valtiokonttorin pääjohtaja **Jukka Wuolijoki** luovutti vankeinhoidon hallintoa koskevan raporttinsa oikeusministeri **Leena Luhtaselle** tammikuussa. Selvitysmies raportoi, että useissa vankiloissa koetaan vankeuslain tuomien uusien vaatimusten ja käytettävissä olevien voimavarojen olevan epäsuhteessa toisiinsa. Pitkäaikaisen rahapulan taustalla on kuitenkin alibudjetoinnin lisäksi myös toiminnallisia ongelmia. Selvitysmies esittää mm., että oikeusministeriö ja Rikosseuraamusvirasto arvioisivat uudelleen, mihin vankiryhmiin uuden vankeuslain velvoitteet olisi tarkoituksenmukaisista kohdistaa täysimääräisesti. Uudelleenarvioinnin tarvetta on sekä kaikkein vähäisimpien että kaikkein ammattimaisimpien rikosten tekijöiden kohdalla.

Selvitysmies esittää myös, että oikeusministeriö luopuu pikkutarkasta

vankeinhoidon ohjaamisesta ja jättää kehittämistoiminnan Rikosseuraamusviraston vastuulle. Rikosseuraamusviraston kahtiajako Vankeinhoitolaitokseen ja Kriminaalihuoltolaitokseen esitetään lopetettavaksi ja toimintaorganisaatio yhdistettäväksi kaikilla tasoilla.

Vankien terveydenhuollon toimintakykyä ja vankiloiden työtoiminnan kannattavuutta esitetään parannettavaksi. Turhien käräjämatkojen välttäminen, vankikuljetusten vähentäminen ja uudelleenjärjestely alentaisivat kustannuksia.

Vankeinhoitolaitoksen sisäistä toimintaa selvitysmies esittää monin tavoin uudistettavaksi. Korjattavaa on eniten taloushallinnossa ja projektihallinnossa. Myös henkilöstöhallinnosta ja tietohallinnosta selvitysmies on löytänyt useita kehittämiskohteita. Vankeinhoidon tuloperusteita esitetään vahvistettavaksi ohjaamalla vankiloiden työtoi-

minnan tulot Rikosseuraamusvirastolle, kun ne nyt menevät pääosin suoraan Valtiokonttorin kassaan. Johtamiskäytäntöjä selvitysmies esittää merkittävästi parannettavaksi kaikilla tasoilla.

Selvitysmiehen eräät ehdotukset edellyttävät säädosmuutoksia. Ehdotetut kehittämistoimet vaativat noin kahden miljoonan euron investoinnin. Muutosten toteuttaminen alentaisi vankeinhoidon kustannustasoa yli kymmenen miljoonaa euroa vuodessa.

Syyskuussa asetetun selvitysmiehen tehtävä oli arvioida vankeinhoidon talouden ja hallinnon sekä ohjauksen ja valvonnan tilaa sekä tehdä tarvittavat kehittämissuositukset. Raportin jatkotoimenpiteitä valmistellaan oikeusministeriön ja Rikosseuraamusviraston yhteistyönä.

Raportti on luettavissa osoitteessa www.om.fi/omls20071.htm.

Poliisi paljasti viime vuonna piiloväkivaltarikollisuutta

Poliisin toiminnan painopistealueena oli vuonna 2006 väkivaltarikollisuus. Tavoitteena on pitkällä aikavälillä vähentää väkivaltarikollisuutta, mm. tuomalla esiin piiloon jäävä väkivaltarikollisuutta, tiivistämällä eri viranomaisyhteistyötä ja kiinnittämällä huomiota poliisityön laatuun esimerkiksi kotihäilytyksissä sekä esitutkinnassa.

Poliisin huomion kiinnittäminen väkivaltarikollisuuteen näyttää vähentäneen vakavinta väkivaltarikollisuutta, eli henkirikoksia ja niiden yrityksiä. Lisäksi näyttää siltä, että poliisille ilmoitettiin aiempaa enemmän piilorikollisuutta. Myös väkivaltarikosten selvitysprosentit ovat parantuneet.

Poliisille ilmoitettiin yhteensä 31 770

väkivaltarikosta vuonna 2006. Vuonna 2005 vastaava luku oli 31 656. Henkirikoksia ja niiden yrityksiä tuli poliisiin tietoon viime vuonna 388 kappaletta, mikä on 75 tapausta vähemmän kuin vuonna 2005. Toteutuneiden henkirikosten määrä oli 113, mikä on yhtä vähemmän kuin 2005. Poliisiin tietoon tulleiden henkirikosten yritysten määrä onkin laskenut merkittävästi.

Seksuaalirikoksia sen sijaan tuli poliisiin tietoon viime vuonna yhteensä 620 eli 37 enemmän kuin edellisenä vuonna. Näyttää siltä, että ilmoituskynnys on mataltunut erityisesti seksuaalirikoksissa. Seksuaalirikoksista ja lasten kaltoin kohtelusta käytiin viime vuonna vilkasta julkista keskustelua. Seksuaalirikoksista

jää tyypillisesti suuri osa piilorikoksiksi. Sen sijaan henkirikokset tulevat pääsääntöisesti poliisiin tietoon.

Alkoholin kulutuksen kasvu näkyy poliisin väkivaltatilastoissa lähinnä kotihäilytysten määrän kasvuna. Vuonna 2006 poliisi hoiti 85 575 kotihäilytystehtävää, joista perheväkivallaksi luokiteltuja tehtäviä oli 17 643. Edellisen vuoden luvut olivat: kotihäilytystehtäviä 81 227 ja niistä perheväkivaltatehtäviä 17 133. Perheväkivallasta poliisi kirjasi rikosilmoituksia 4 122. Määrä on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2002.

Kirjoittaja on neuvotteleva virkamies oikeusministeriössä.

Turvallinen oikeusvaltio – oikeudenmukainen turvavaltio?

Ranskalaista sosiologiaa saa Suomessa lukeakseen harvakseltaan. Ranskalaisten tutkijoiden tapa analysoida yhteiskunnan rakennetta, toimintaa ja keskeisiä kysymyksiä on virkistävää. Yhteiskunnan ongelmien erittelyssä tukeudutaan vahvasti sosiologian klassikoihin. Tutkijat ovat aktiivisia keskustelijoita eivätkä arastele tarttua laajoihin ja vaikeisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Tuloksena on kompakteja, perusteltuja kokonaisesityksiä.

Kelan tutkimusosasto on tehnyt kulttuuriryön suomentamalla **Robert Castelin** ajankohtaisen kirjan *Sosiaalinen turvattomuus*. Kirja on tiivis tutkielma turvallisuuden noususta eräänlaiseksi ”superioikeudeksi” läntisessä maailmassa, ja sen ote on tavanomaista mielenkiintoisempi.

Castel katsoo, että turvamekanismin kyllästetyissä yhteiskunnissa turvallisuuteen liittyvät huolen aiheet ovat alituisesti läsnä. Tilanne on monin tavoin paradoksaalinen, mutta sen sosiaaliset ja poliittiset seuraukset ovat niin huomattavat, että se jäsentää laajasti kokemustamme sosiaalisesta elämästä. On siis turha yrittää teeskennellä, että turvattomuuden tunne on vain rikkaiden, tietämättömien tai tilastotiedettä huonosti tuntevien harhaisuutta. Turvallisuus ja turvattomuus ovat ajassa ja yhteiskunnassa muuntuvia suhteita pikemmin kuin asiaintiloja: nyky-yhteiskunnassa suojattuna olemisen merkitsee samalla myös uhattuna olemista.

Kollektiivisten siteiden purkautuminen on hyvinvointivaltion käänköpuoli: samalla kun hyvinvoinnin kehittyminen on irrottanut ihmisiä erilaisista yhteisöistä ja yletömästä markkinariippuvuudesta, se on irrottanut meidät myös toisistamme. Modernin ihmisen irrallisuus ja turvattomuus ovat siten myös kollektiivisen toi-

minnan tuloksia. Turvallisuuden kyltymätön kysyntä on yksi länsimaisen nykyihmisen olemisen tapa, ja sen oikeutusta on paha mennä kiistämään.

Aikaisemmin turvaa takasi omaisuus, ja vain harvoille, sittemmin oikeusvaltio, ja sekin aluksi harvoille. Oikeusvaltion kehittyminen kohti yleisiä perusoikeuksia oli kuitenkin edellytys eriytyvälle tuotantotavalle. Tätä muutosta on kuvattu siirtymäksi poliisivaltiosta oikeusvaltioon. Castel kutsuu tätä valtion absoluuttista valtuutusta ja velvoitetta yleiseksi turvallisuudeksi. Yleinen turvallisuus on välttämätöntä ja samalla oikeusvaltion ”pimeä puoli”: se jättää huomiotta ne, jotka eivät pysty turvaamaan elämäänsä omaisuuden avulla. Tähän tarvitaan erityistä sosiaalisen turvallisuuden koneistoa, jota on kehittyneimmissä maissa tuotettu kattavimmin sosiaalivakuutuksen kautta.

Kyseessä on historiallinen turvallisuusparadoksi: hyvinvointivaltio, joka itsessään on kehittynyt eräänlaiseksi valtavaksi sosiaalisen turvan takaajaksi, joutuu vastaamaan alati kasvavaan yleiseen turvatarpeeseen – joka puolestaan kyseenalaistaa jatkuvasti hyvinvointivaltion oikeutuksen. Hyvinvointivaltio on liukumas- sa turvavaltioksi osittain siitä syystä, että valtion mahdollisuudet ja kyky käsitellä yleisen turvattomuuden tuottamia ongelmia ja itseensä kohdistuvaa kritiikkiä ovat rajalliset.

Klassisten turvajärjestelmien heikettesä esiin nousee uusi riskisukupolvi – tai uusia ”vaarallisia luokkia”. Castel hämmästelee sitä, että Ranskassa muutaman kymmenen tuhannen mellakoivan nuoren joukko koetaan julkisessa keskustelussa merkittäväksi yhteiskunnalliseksi uhaksi, mutta hän hämmästyisi ehkä vielä enemmän suomalaista turva-ajattelua, kun muutaman kymmenen mielenosoit-

tajan joukko Kiasman aukiolla oli eristettävä turvallisuusuhka.

Ranskalaisessa ja suomalaisessa keskusteluperinteessä on kuitenkin yllättävän paljon yhteistä. Aiempien turvamekanismien varaan rakentunutta status quo -tilannetta ei nähtävästi kyetä säilyttämään tai palauttamaan – mutta naiivia olisi kuvitella, että näiden mekanismien hävittäminen vapauttaisi yksilön toteuttamaan itseään. Castelin resepti on, että sosiaalisen turvallisuuden mekanismit on syytä organisoida uudelleen.

Rakenteelliseen työttömyyteen vastataan Euroopassa vaihtelevien aktivoivien jousto-, sopimus- ja projektijärjestelmien välineistöllä. Näiden kautta yhteiskunnalliset turvamekanismit itse asiassa individualisoidaan, ja solidaarisuus rapautuu eräänlaiseksi luokkasolidaarisuudeksi: hyvä- ja huono-osaisten välille sitä ei enää synny. Pätkätyöyhteiskunnan kansalaisille tulisi myös taata osallisuus. Ammattiurien epäjatkuvuus on pysyvä tila, joten sosiaalisten oikeuksien painopiste tulisi siirtää työsuhteesta työntekijään. Aktiivintyhteiskuntaan tulisi tuottaa pysyviä perusoikeudellisia rakenteita

Vaikka lukuisissa aikalaisanalyyseissa on – erityisesti vuoden 2001 tapahtumien jälkeen ja jo pysyvältä tuntuvan terrorismin vastaisen sodan myötä – tulkittu, että läntisessä maailmassa ollaan etenemässä hyvinvointivaltiosta poliisi- ja oikeusvaltion elementeistä koostuvaan moderniin valtioon, Castel katsoo pidemmälle ja ehkä syvemmällekin: turvattomuuden ongelma on ratkaistavissa vain uuden tyyppisen hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion periaatteita terävöittä-mällä ja täsmentämällä. ■

Robert Castel: *Sosiaalinen turvattomuus. Mitä on olla suojattu?* Kelan tutkimusosasto. Helsinki 2007.

Kirjoittaja on oikeushistorian dosentti.

Senaatti ja Suomen asiain komitea

Kun keisari **Aleksanteri I** oli liittänyt Suomen Venäjän valtakuntaan, Suomesta muodostettiin erillisesti hallittu suuriruhtinaskunta. Sen ylimmäksi tuomioistuimeksi ja hallintovirastoksi perustettiin 1809 hallituskonselji, joka 1816 sai nimekseen senaatti. Jo alkuvuosina hallituskonseljia alettiin kutsua kotimaiseksi hallitukseksi.

Hallituskonseljin jäsenet keisari nimitti ensimmäisellä kerralla Porvoon maapäivien säätyjen valitsemista ehdokkaista. Seuraavilla kerroilla keisari nimitti jäsenet ilman ehdotusta yleensä kolmivuotiskaudeksi, jota kutsuttiin valtaluvaksi. Vuosien mittaan senaatin organisaatioon ja tehtäviin tehtiin jatkuvasti vähäisiä ja suurempiakin muutoksia.

Senaatti jakautui kahteen osastoon, oikeusosastoon ja talousosastoon. Tärkeimmät asiat käsiteltiin senaatin molempain osastojen yhteisessä täysistunnossa eli plenumissa. Muodollisesti senaatilla ei ollut omaa päätösvaltaa, vaan kaikki päätökset annettiin keisarin omassa korkeassa nimessä. Senaatin puheenjohtaja oli kenraalikuvernööri. Kummallakin osastolla oli vuodesta 1822 varapuheenjohtaja, joka yleensä johti puhetta kenraalikuvernöörin sijasta; plenumia johti vanhempi varapuheenjohtaja. Senaattiin kuului myös prokuraattori, joka oli ylin lainval-

voja sekä ylin syyttäjä ja kaikkien syyttäjien esimies.

Suomalainen kenraali **G.M. Armfelt** siirtyi 1811 Suomen alamaiseksi ja kehittäli heti suunnitelmaa Pietariin perustettavaksi Suomen asiain komiteaksi. Armfeltin kyhäämän luonnoksen pohjalta valtiosihteeri **M. Speranski** laati komitean johtosäännön. Touhukas Armfelt ui kuin keväinen hauki rysään huomaamatta, että keisari Aleksanteri I oli onnistunut perustamaan Suomelle kaksi hallitusta ja näin asettamaan suomalaiset valvomaan suomalaisia.

Suomen hallituksen ja Pietarin hallituksen lisäksi Aleksanteri I:llä oli kolmaskin valvontajärjestelmä. Hallituskonseljin jäseneksi 1812 otetun postiti-rehtööri **G. Ladaun** järjestämä perlust-raatio eli kirjeurkinta oli keisarille niin tärkeätä, ettei Armfeltkaan pystynyt syrjäyttämään Ladata.

Suuriruhtinaskunnan kolmas kenraalikuvernööri oli kenraaliluutnantti **Fabian Steinheil**. Häntä pidettiin ”heikkona”, mutta ollessaan Suomelle ja senaatille suojea hän vain toteutti keisarilta saamaansa käskyä. Steinheilin jälkeen kenraalikuvernööriksi nimitettiin 1823 kenraaliluutnantti **A.A. Zakrevski**, joka oli perivenäläinen satraappi ja ryhtyi muun ohessa heti syrjäyttämään valtiosihteeri **R.H. Rehbinderiä**.

Zakrevskin ja senaatin välillä puhkesi maaliskuussa 1825 kiista, kun Zak-

revski oli säännösten vastaisesti esitellyt asioita suoraan keisarille ohi valtiosihteeri Rehbinderin. Senaatti nousi vastarintaan ja teki senaatin sivuuttamisesta keisarille yksimielisen alistuksen, joka laadittiin ranskaksi (Zakrevski ei osannut ranskaa). Keisari Aleksanteri I kuoli Taganrogissa 1825 ja asia jäi keisari **Nikolai I:lle**.

Nikolai I ratkaisi 1826 riidan Zakrevskin hyväksi, mutta päätös oli silti ”Salomonin tuomio”. Zakrevski sai luvan esitellä asioita keisarille, mutta vastikkeeksi senaatin valtuuksia lisättiin. Se kolmas, joka tässä ”kahden kaupassa” sai korvapuustin, oli Suomen asiain komitea, joka lakkautettiin. Nikolai I ei tarvinnut Suomelle kahta toisiaan valvovaa hallitusta. Suomalaisten näkemyksiä saivat edustaa senaatti ja valtiosihteeri Rehbinderi, jonka apuna oli valtiosihteerinvirasto, sekä Venäjän etuja valvoa kenraalikuvernööri Zakrevski.

Senaatti sai yksin olla ”Suomena” vuodesta 1825 vuoteen 1863, jolloin maapäivät ryhdyttiin kutsumaan koolle. ■

HAASTE

ASiantuntevasti
rikosentorjunnasta
ja kriminaalipolitiikasta

HAASTE-lehdestä saa tietoa rikollisuudesta, kriminaalipolitiikasta ja rikosentorjunnasta, tutkimuksesta ja käytännön työstä Suomessa ja muualla. Lehdessä eri tahot keskustelevat ja kirjoittavat samalla foorumilla ajan-kohtaisista ja periaatteellisista kysymyksistä. Lehteä julkaisevat oikeusministeriö ja rikosentorjuntaneuvosto.

HAASTE kertoo rikoksista ja rangaistuksista, tekijöistä ja uhreista, rikosentorjunnasta sekä lainsäädännöstä ja tutkimuksesta. Lehdessä julkaistaan asiantuntija-artikkeleita, kannanottoja, haastatteluja, uutisia sekä kuvauksia käytännön paikallisesta rikosentorjuntatyöstä.

HAASTE on tarkoitettu rikollisuuteen liittyvien ongelmien parissa työskenteleville sekä aihepiiristä muutoin kiinnostuneille. Erityisesti lehdestä on hyötyä niille, jotka tekevät rikosentorjuntatyötä poliisissa, sosiaali-, koulu- ja nuorisotoimessa, yhdyskuntasuunnittelussa, elinkeinoelämässä, vakuutuslalla, kirkossa ja kansalaisjärjestöissä.

HAASTE ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden vuositilaus maksaa 25 euroa. Lasku lähetetään erikseen.

Tilaa HAASTE oheisella tilauskortilla, faksilla (09) 1606 7518 tai sähköpostitse haaste@om.fi.

HAASTE

Tilaan HAASTE-lehden hintaan 25 euroa/4 numeroa/12 kk

- kestotilaus, tilaukseni jatkuu, kunnes ilmoitan sen päättymisestä (laskutusväli 12 kk)
 määräaikaistilaus (12 kk)

Tilaaja

Nimi

Yritys/Yhteisö

Lähiosoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelinnumero

Lehden saaja (mikäli eri kuin tilaaja)

Nimi

Yritys/Yhteisö

Lähiosoite

Postinumero ja -toimipaikka

Vastaanottaja
maksaa
postimaksun

Rikosentorjuntaneuvosto
VASTAUSLÄHETYS
Tunnus 5011705
00003 Helsinki